

Besvigelser

Teoretisk undersøgelse af revisors ansvar,
samt af Genan sagen

Kandidatspeciale
Revision
4. april 2022

20143751 Heidi Klauman Krøyer Larsen
20202750 Zacarias Romeu Felizardo Samuel

Vejleder: Hans B. Vistisen

Antal anslag: 212.635
Antal sider: 88,5
Antal sider i alt: 97

Forord

Denne kandidatafhandling er en ny afhandling, der går i stedet for tidligere afhandling; "Hvidvask og revisor rolle", hvoraf der i denne afhandling er fokus på revisor ansvar og opgaver vedrørende revision af årsregnskab, herunder inddrages udvalgt case til analyse.

I anledning af vores kandidatafhandling, vil vi gerne rette en stor tak til vores vejleder, Hans

B. Vistisen, for sparring.

Abstract

This thesis intends to account for the responsibilities that an auditor has in relation to misstatements caused by fraud, and the types of fraud that can occur in relation to auditing a company's annual report. In relation to this, it will also be investigated how the auditor behaved in regard to the Genan case, where both the founder and former owner, and the auditor was found to have committed fraud in court. Lastly, it will be analysed how this auditor was supposed to have behaved according to the current laws and regulations that auditors today are subject to.

An auditor's responsibilities and actions are dictated by Revisorloven and ISA standards, in which the focus in this thesis is primarily going to be on ISA 240, 315, 540 and 550. The auditor has to obtain an understanding of the company and its surroundings in order to plan the auditing, where this pertains to, among other things, the company's internal controls. With an understanding of the company, the auditor is able to construct an audit plan that includes the risk assessment of the company, and the required responses to the risks of material misstatement. Throughout the audit, the auditor must obtain the required evidence and documentation that is needed to ensure that the auditor is able to reach a conclusion about the company's financial accounting, which is done by testing the internal controls and doing substantive testing. If the required evidence is obtained and the risk level has not been exceeded, the accountant is able to give a finalised statement with no unmodified opinion.

In the case from Revisornævnet, it was found that the auditor in this case did not live up to his professional ethics and responsibilities, and likewise did not pertain to his independence of the company. It was found that the auditor should have, according to current laws and regulations, given a disclaimer as the statement, due to the lack of evidence required to reach reasonable assurance for the financial report. The counts that the auditor was accused of in the Genan case, in regard to the first company D A/S, had been found to be material and pervasive, and thus should have caused the auditor to give a disclaimer as statement. For the second company, N A/S, the auditor should have given a modified opinion because of the illegal shareholder loan.

Indhold

1. Indledning	1
1.1 Problemfelt.....	1
1.2 Afgrænsning.....	2
2. Videnskabsteori og metode	3
2.1 Kritisk realisme.....	3
2.1.1 Den intransitive dimension.....	4
2.1.2 Den transitive dimension.....	6
2.1.3 Opsummering.....	7
2.2 Juridisk metode.....	7
3. Besvigelser	8
3.1 Besvigelsetyper.....	10
3.3 Besvigelsetrekanten.....	11
4. Ledelsens og revisors ansvar	14
4.1 Ledelsens ansvar i forbindelse med forebyggelse og opdagelse af besvigelser.....	14
4.1.1 Ledelsens ansvar ifølge selskabsloven.....	16
4.2 Revisors ansvar i forbindelse med besvigelser.....	17
5. Revisionsprocessen	19
5.1 Revisionsrisikomodellen.....	20
5.2 Kunde- og opgaveaccept.....	22
5.3 Planlægning og risikovurderingshandlinger.....	24
5.3.1 Risikovurderingshandlinger.....	26
5.3.2 Forståelse for virksomheden og dens omgivelser.....	30
5.3.3 Identifikation og vurdering af risiciene for væsentlig fejlinformation.....	38
5.4 Udførelse af revision.....	40
5.4.1 Test af kontroller.....	41
5.4.2 Substanshandlinger.....	46
5.4.3 Revisionshandlinger ved regnskabsmæssige skøn.....	49
5.4.4 Afsluttende arbejder.....	54
5.5 Revisors rapportering.....	60
5.5.1 Konklusion.....	60
5.5.2 Fratrædelse og rapporteringspligt til myndigheder.....	63
6. Sagen om Genan	66

6.1 Klagepunkt 1 vedr. D A/S	67
6.1.1 Vurdering i forhold til nuværende regulering.....	71
6.2 Klagepunkt 2 vedr. D A/S	74
6.2.1 Vurdering i forhold til nuværende regulering.....	77
6.3 Klagepunkt 3 vedr. D A/S	81
6.3.1 Vurdering i forhold til nuværende regulering.....	84
6.4 Risici for besvigelser ved D A/S	85
6.5 Klagepunkt 6 vedr. selskab N ApS	88
6.5.1 Vurdering i forhold til nuværende regulering.....	89
6.6 Hvad kan læres fra Genan-sagen.....	89
7. Diskussion om revisors konklusion	91
8. Konklusion.....	93
9. Perspektivering	94
10. Litteraturliste	96
10.1 Anvendte sager.....	97

1. Indledning

Det ses fra tid til anden, at medierne kommer med store overskrifter, om at nu er det blevet afsløret, at ledelsen i, og ejere af, danske virksomheder har foretaget svindel for mange millioner kroner, som var forsøgt skjult i virksomhedens regnskab. Disse sager har i mange tilfælde ført til at virksomhedens ejere, ledelse og revisor er blevet tiltalt for dokumentfalsk, mandatsvig, m.m.

For revisorer kan sådanne sager medfører, at revisorer bliver indbragt for Revisornævnet, hvor disse vil blive stillet ansvar for revisionen af regnskab, hvor det nogle gange, imod forventning, sker at revisorer bliver frifundet, selvom ledelsen af virksomheden bliver dømt i retten. Dette kan ofte åbne op for debatter og fordomme om revisorer og revisorerens arbejde. Ligeledes åbner dette også op for spørgsmålet om, hvad revisor ansvar egentlig går ud på?

Denne afhandling vil derfor dykke ned i, hvad revisors ansvar er ved revision af regnskaber, hvor der kan være risici for besvigelser.

1.1 Problemfelt

Der ønskes en teoretisk analyse af de problemstillinger, som revisor har i relation til revisionsopgaver, der omfatter besvigelser. Der ønskes en analyse af Revisornævnets kendelse af sagen om Genan, som har tiltrukket stor mediedækning. Hertil vil rapporten forsøge at besvare følgende spørgsmål:

Hvilket ansvar og opgaver har revisor vedrørende besvigelser i forbindelse med revision af et årsregnskab, herunder analyse af sagen om Genan i henhold til nuværende lovgivning og regulering?

- Hvad er besvigelser?
- Hvilket ansvar har revisor i forbindelse med besvigelser?
- Hvordan er revisionsprocessen ved revision af regnskaber med risici for væsentlig fejlinformation som følge af besvigelser, herunder regnskabsmæssige skøn?
- Hvad var Erhvervsstyrelsens argumenter mod revisor i Genan sagen?
- Hvorledes har revisor levet op til god revisionsskik i forhold til nuværende lovgivning og regulering?
- Hvordan burde revisor have forholdt sig til besvigelserisiciene, som var til stede i sagen?

1.2 Afgrænsning

Der vil i rapporten blive afgrænset til at fokusere på regnskabsmanipulation inden for besvigelser, da besvigelser er et betydeligt område at dække, og da dette er et område som er mere påvirkeligt og vidtrækkende for regnskabet, end misbrug af aktiver kan være. Ligeledes er dette nemmere for ledelsen at udføre, idet ledelsen har mulighed for at tilsidesætte kontroller. Dertil vil der blive afgrænset til de generelle regler, og ikke beskrevet specialområder inden for revision af regnskaber. Der vil også blive afgrænset fra dokumentationskrav ud over dem som er nævnt i ISA 240, 540 og 550, således at der fokuseres på besvigelserområdet og forhold, der angår sagen.

I Revisornævnets sag om Genan er denne anonymiseret, hvortil det er uklart, hvilken virksomhed der er tale om, men revisor blev indkaldt i forbindelse med tre forskellige virksomheder. FSR refererer dog til denne sag, som Genan-sagen, hvortil det antages at dette er de forhold som Erhvervsstyrelsen har været i stand til at påtale revisor for i forbindelse med Genan virksomheden¹. Inden for denne sag, afgrænses der fra klagepunkter fire og fem, da revisor blev frifundet i disse. Inden for de udvalgte klagepunkter i sagen vil der blive fokuseret på de overordnede risici, som følger af klagepunktets karakter. Der vil derfor ikke blive taget hensyn til de mere praktiske aspekter af revisionen blandt andet i forhold til korrekt regnskabspraksis, men de risici som f.eks. følger af regnskabsmæssige skøn m.m. Inden for klagepunkt 1 i sagen om Genan, afgrænses der fra om hvorvidt der er tale om et udviklingsprojekt eller et forskningsprojekt, hvor der fokuseres på den revisionsmæssige behandling af regnskabsmæssige skøn.

---

¹ FSR, 2016

2. Videnskabsteori og metode

Der vil inden for dette afsnit blive redegjort for den anvendte videnskabsteori, som ligger til grund for hvorledes afhandlingen er blevet behandlet.

2.1 Kritisk realisme

Når der skal vælges hvilken videnskabsteori der arbejdes ud fra, er det vigtigt at lægge vægt på, om ontologien og epistemologien stemmer overens med måden, hvorpå der tænkes omkring problemet. Dette bestemmer, hvordan viden omkring problemet behandles, og hvis der ønskes at finde en løsning eller det blot er en afklaring eller redegørelse for problemet². Begrebet ontologi betyder, hvordan man forstår ”læren om verdens eksistensform”, det vil sige, hvordan virkeligheden eksisterer og hvordan den bliver påvirket³. Begrebet epistemologi handler om, hvordan virkeligheden erkendes, og dermed hvordan der undersøges og produceres viden⁴.

Inden for kritisk realisme deles disse to begreber op i den intransitive og transitive dimension. Den intransitive dimension svarer til ontologien for kritisk realisme, hvor epistemologien svarer til den transitive dimension⁵. Inden for den kritiske realisme bliver den intransitive dimension anset som mere grundlæggende end den intransitive, da der sammenlignes mellem væren som den intransitive dimension og viden som den transitive dimension, og væren prioriteres højere end viden inden for kritisk realisme⁶. Dog skal ontologi ikke reduceres til epistemologi, da dette vil føre til en udviskning af den intransitive dimension, og dette fører til den epistemologiske fejlslutning, hvor spørgsmål om væren bliver reduceret til et spørgsmål om vores viden eller diskurser om væren⁷. Det samme gælder omvendt, at ontologi ikke skal overses, og der således bliver begået en lignende ontologisk fejlslutning, hvor spørgsmål om viden reduceres til spørgsmål om væren, og viden følger direkte af væren⁸. Kritisk realisme bygger på et balancepunkt mellem disse to synspunkter.

---

² Darmer, Jordansen, Madsen, & Thomsen, 2010, s. 44

³ Darmer, Jordansen, Madsen, & Thomsen, 2010, s. 45

⁴ Darmer, Jordansen, Madsen, & Thomsen, 2010, s. 45-46

⁵ Buch-Hansen & Nielsen, 2014, s. 21-22

⁶ Buch-Hansen & Nielsen, 2014, s. 23

⁷ Buch-Hansen & Nielsen, 2014, s. 23

⁸ Buch-Hansen & Nielsen, 2014, s. 23

2.1.1 Den intransitive dimension

Det ontologiske aspekt af kritisk realisme består af en opfattelse af domæner⁹. Disse domæner består af ”det empiriske”, ”det faktiske” og ”det virkelige”. ”Det empiriske” domæne består af vores erfaringer og observationer. ”Det faktiske” domæne består af alle de fænomener, der eksisterer, og de begivenheder, som finder sted. ”Det virkelige” domæne består af de ikke direkte observerbare strukturer og mekanismer, som under visse omstændigheder, understøtter og forårsager begivenheder og fænomener inden for ”det faktiske” domæne¹⁰. Disse tre domæner påvirker og er afhængige af hinanden, men kan ikke reduceres til hinanden. Dette betyder, at virkeligheden ikke kun indeholder observerbare begivenheder, men også et dybere, og ikke-observerbart domæne. Kriteriet for eksistens er derfor ikke hvorvidt det kan observeres¹¹. Dertil kan domænerne hver især fremstå som systematisk misvisende på et andet domæne.

Virkeligheden indeholder derfor komplekse objekter, hvor deres strukturer giver dem kausale potentialer og tilbøjeligheder. Dette betyder dermed, at selvom objekter har en tendens til et fænomen, er der ingen garanti for at fænomenet sker¹². Buch-Hansen (2014) betegner det således: ”Der er en nødvendig sammenhæng mellem et objekts natur og dets kausale potentialer, således objektet O kun har egenskaberne og evnerne E og dermed kun og netop er O i kraft af dets kausale potentiale K.”¹³. Dette betyder, at vand dermed har potentialet til at slukke ild, slukke tørst, mm. Mennesker er i stand til at arbejde, elske, mm. Derved er der en differentieret virkelighed, hvor objekter kan have forskellige potentialer¹⁴. Hvorvidt et objekts potentiale udløses, bestemmes af de mekanismer, der påvirker objektet. Dermed bevæges der fra ”det faktiske” domæne, til ”det virkelige” domæne. På ”det virkelige” domæne er der derfor adskillige aktive mekanismer som kan påvirke, bevirke eller blokere et objekts eller andre mekanismers kausale potentiale¹⁵. Dermed er relationen mellem kausale potentialer eller mekanismer, og konsekvensen af disse aldrig determineret på forhånd, men er en mulighed baseret på hvorledes mekanismerne påvirker objekter og hinanden¹⁶.

---

⁹ Buch-Hansen & Nielsen, 2014, s. 23-24

¹⁰ Buch-Hansen & Nielsen, 2014, s. 24

¹¹ Buch-Hansen & Nielsen, 2014, s. 24

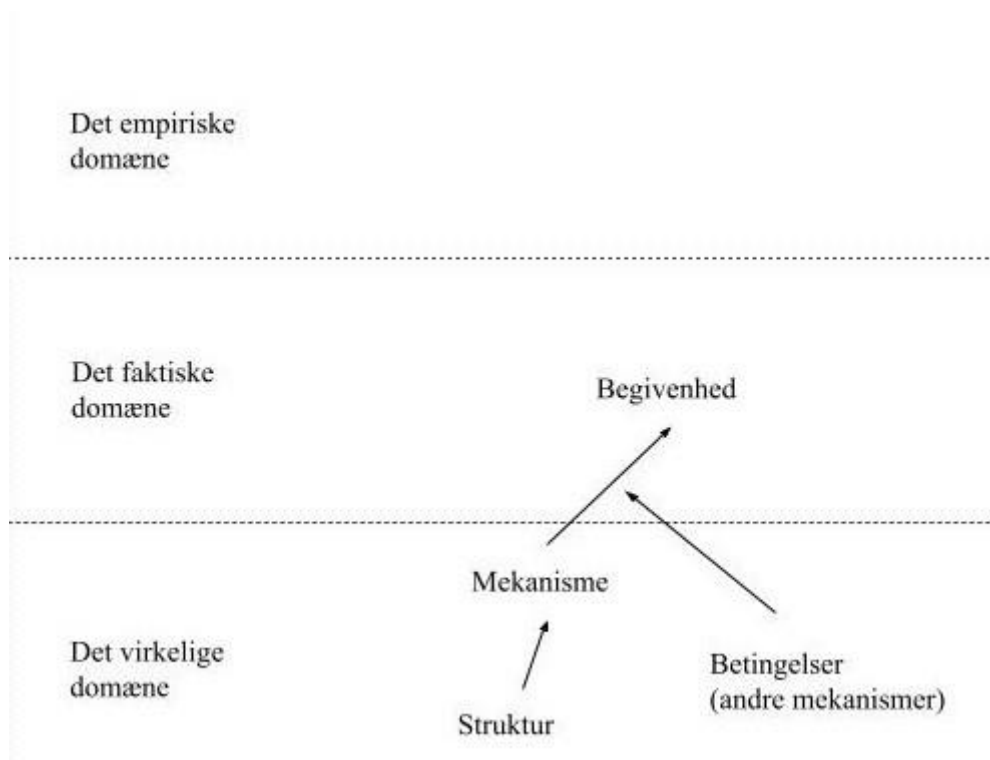
¹² Buch-Hansen & Nielsen, 2014, s. 25

¹³ Buch-Hansen & Nielsen, 2014, s. 25

¹⁴ Buch-Hansen & Nielsen, 2014, s. 25

¹⁵ Buch-Hansen & Nielsen, 2014, s. 26

¹⁶ Buch-Hansen & Nielsen, 2014, s. 26

Figur 1: Niveaudeling i kritisk realisme

Denne påvirkning bliver forklaret i figur 1, hvor mekanismerne og de bagvedliggende strukturer, bliver påvirket af betingelserne, andre mekanismer i ”det virkelige” domæne, er det som fører til begivenheden eller fænomenet i ”det faktiske” domæne. Dette betyder, at inden for kritisk realisme består virkeligheden af åbne systemer, som kan blive påvirket¹⁷. Dette betyder derfor også, at der er en opfattelse af et multikausalt verdensbillede inden for kritisk realisme. ”Det empiriske” domæne er således her hvor der bliver observeret en begivenhed eller fænomen, men dette betyder ikke, at fænomenet eller begivenheden udelukkende finder sted i ”det empiriske” domæne, tværtimod, vil det foregå i begge, siden det eksisterer uanset om det bliver opfattet i ”det empiriske” domæne eller ej¹⁸. Buch-Hansen (2014) anvender disse begreb på mennesker, hvor ”det virkelige” domæne betegner menneskets potentiale til at arbejde. Potentialet er aktuelt selvom mennesker ikke altid arbejder, f.eks. når vi sover eller spiser, hvor dette er inden for ”det faktiske” domæne. Samtidig er det ikke sikkert arbejdet bliver korrekt observeret på ”det empiriske” domæne¹⁹. Til sidst består den intransitive dimension også af en niveaudeling. Dette betyder, at virkeligheden består af et utalligt antal niveauer, men de højere og mere komplekse niveauer

¹⁷ Buch-Hansen & Nielsen, 2014, s. 26

¹⁸ Buch-Hansen & Nielsen, 2014, s. 26-27

¹⁹ Buch-Hansen & Nielsen, 2014, s. 28

forudsætter lavere og mindre komplekse niveauer²⁰. Ifølge Buch-Hansen (2014) er der, inden for den kritiske realisme, en løbende diskussion omkring hvor mange niveauer der findes og omkring rækkefølgen af disse niveauer, men der tages udgangspunkt i fire niveauer; det sociale, det biologiske, det kemiske og, til sidst det laveste, det fysiske niveau²¹.

Niveaudelingen fungerer således, at det er umuligt at forestille sig det højeste niveau, hvis det laveste niveau ikke eksisterer, men det er muligt at forestille sig i modsatte rækkefølge²². Det vil sige, at det sociale niveau ikke kan eksistere uden det biologiske eller fysiske niveau, og det biologiske ikke ville kunne eksistere uden det fysiske, men det fysiske ville kunne eksistere uden hverken det sociale eller biologiske niveau. Dette betyder dog ikke, at højere niveauer kan reduceres til lavere niveau, fordi hvert niveau stadig besidder kausale potentialer, som de lavereliggende niveauer ikke besidder²³.

Med denne viden omkring hvordan ontologien for den kritiske realisme opfattes, vil der blive set på hvorledes epistemologien for denne er.

2.1.2 Den transitive dimension

Buch-Hansen (2014) betegner epistemologien som: ”Kritisk realisme anser således de strukturer og mekanismer, der genererer fænomener, for at være videnskabens primære studieobjekter”²⁴. Med dette menes, at fordi verden anses for at bestå af fænomener i åbne systemer, og disse bliver påvirket af mekanismer, vil det være mekanismerne der undersøges, således at det er muligt at forstå hvorfor disse fænomener sker, og studere hvorledes et fænomen kan opføre sig, hvis en mekanisme eller struktur bliver påvirket.

Dette betyder således, at med den intransitive dimension in mente, bliver viden anset som værende i vækst og i forandring. I takt med at der bliver udført videnskab kan der kommes dybere ned i niveauer, og således bygget videre på eksisterende viden²⁵. Det betyder derfor også, at viden er fejlbarlig, og samtidig med at viden bliver videreudviklet, bliver den også forandret.

Det er tydeligt inden for kritisk realisme, at der bliver lagt større vægt på den ontologiske forståelse, fordi det er den som der bliver taget udgangspunkt i, i epistemologien. Derfor

---

²⁰ Buch-Hansen & Nielsen, 2014, s. 29

²¹ Buch-Hansen & Nielsen, 2014, s. 29

²² Buch-Hansen & Nielsen, 2014, s. 29

²³ Buch-Hansen & Nielsen, 2014, s. 30

²⁴ Buch-Hansen & Nielsen, 2014, s. 30

²⁵ Buch-Hansen & Nielsen, 2014, s. 33

bliver viden genstand for hvorledes verden, dens objekter og mekanismer bliver opfattet, der er grundstenen i hvorledes der bliver tænkt og fortolket²⁶.

2.1.3 Opsummering

I den kritiske realisme bliver verden således opfattet som tre domæner, og dertil er virkeligheden også niveauopdelt. Dette giver en dybere forståelse af virkeligheden, og påvirker den måde, hvorpå viden bliver dannet. Viden er, på grund af denne dybde, under udvikling og forandring, og derfor fejlbarlig.

2.2 Juridisk metode

Da der i afhandlingen anvendt en sag fra Revisornævnet, er det relevant at omtale, hvorledes tilgangen til anvendte love og reguleringer skal foregå ved vurderinger i sådanne tilfælde. Inden for juridisk metode findes lex-principperne, som definerer hvordan lovregler skal anvendes²⁷. Det første princip er lex superior, hvoraf dette betyder, at en højere lovregel går forud for en lavere lovregel. Dette kunne eksempelvis være grundloven som går forud for andre love²⁸. Dette gælder ved revisorloven og ISA reguleringerne, hvor revisorer, som udgangspunkt, skal følge revisorloven, og anvende ISA standarderne og andre reguleringer for eksempel IESBA for god revisorskik, som fortolkning af disse, men som udgangspunkt skal revisor opfylde de lovmæssige regler i revisorloven, fordi den har forrang for ISA standarderne og andre reguleringer. Dertil kommer lex specialis princippet, hvor den mere specielle lov har forrang for de mere generelle love²⁹. Dette kunne for eksempel være revisorloven i forhold til hvidvaskloven, hvor revisor ifølge revisorloven er underlagt tavshedspligt, men i præcis de tilfælde, hvor hvidvaskloven træder ind, for eksempel ved ulovlige kapitalejrlån, så er revisor ikke bundet af sin tavshedspligt i forhold til indberetning til Hvidvasksekretariatet. Det sidste princip er lex posterior, som betyder, at den nye lovregel går forud for en ældre lovregel³⁰. Dette kan gælde i forbindelse med ændringer i love, hvoraf de lovregler, som er tiltrådt, har forrang for de ældre. Dette kan til tider komme i karambolage med lex specialis princippet, hvor en ældre lov, kan gå forud for en nyere lov, hvis denne følger lex specialis princippet³¹.

---

²⁶ Buch-Hansen & Nielsen, 2014, s. 33-35

²⁷ Larsen & Rasmussen, 2022, s. 106

²⁸ Larsen & Rasmussen, 2022, s. 106

²⁹ Larsen & Rasmussen, 2022, s. 106

³⁰ Larsen & Rasmussen, 2022, s. 107

³¹ Larsen & Rasmussen, 2022, s. 107

3. Besvigelser

Besvigelser er noget som kan forekomme inden for alle brancher, og som findes i forskellige afskygninger. Dette er et område, som udvikler sig alt efter hvordan verdens tilstand er, f.eks. digitalisering, hvor der ses en øget udvikling inden for cyberkriminalitet. PwC's "Global Economic Crime and Fraud Survey 2022" fokuserer på udviklingen inden for besvigelser. Det bliver i undersøgelsen bemærket, at der over en fireårig periode fra 2018 – 2022, er sket et fald i hvor mange virksomheder, der oplever besvigelser, korrupsion eller andre typer af økonomisk kriminalitet, hvor faldet er fra 49% til 46%³². Den eneste undtagelse, der er inden for dette, er tech-industrien, hvor der er sket en stigning inden for cyberkriminalitet. I figur 2 kan ses hvilke former for kriminalitet, der har haft indflydelse på virksomhederne, delt op efter størrelse. Det ses, at cyberkriminalitet enten udgør den største eller næststørste besvigelserform, som virksomhederne har oplevet. PwC gør opmærksom på, at stigningen ligger inden for eksterne aktører eller et samarbejde mellem interne og eksterne aktører, hvor der fokuseres primært på hackere og organiseret kriminalitet³³.

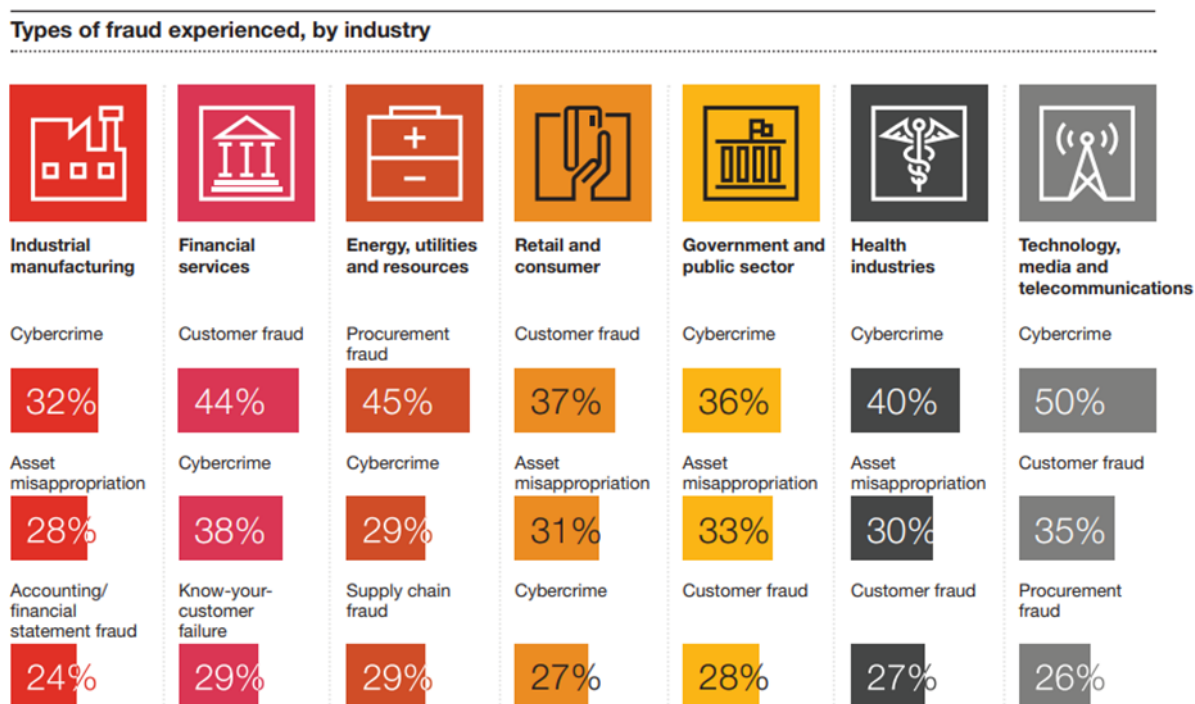
Figur 2: Types of fraud experienced, by organisation size. PwC's Global Economic Crime and Fraud Survey 2022

³² PwC, 2023, s. 3

³³ PwC, 2023, s. 8

Selvom tallene er faldet i forbindelse med interne aktører, har der stadig været problematikker i forhold til de ændrede forhold virksomheder har været nødt til at sætte i stand, i forbindelse med Covid-19³⁴. Dette gælder dog ikke kun digital sikkerhed i forhold til virksomhedens informationer, men også medarbejderes sikkerhed, hvortil der var en øget risiko for afpresning eller fysisk skade, hvis medarbejderne havde adgang til virksomhedens følsomme data³⁵.

Dernæst er det forbruger svindel som virksomhederne har oplevet problemer med, og til sidst, som tredjeplads for alle virksomhederne, værdiansættelse af aktiver.

Source: PwC's Global Economic Crime and Fraud Survey 2022

Figur 3: Types of fraud experienced, by industry. PwC's Global Economic Crime and Fraud Survey 2022, s. 6.

Dette kan ligeledes ses i figur 3, hvor tallene er opgjort efter industritype, hvor produktionsvirksomheder, salgs- og servicevirksomheder, samt den offentlige sektor og sundhedssektoren er udsat for cyberkriminalitet og værdiansættelse af aktiver.

Revisorer kan kun have indflydelse på cyberkriminalitet i forhold til revision af, hvorledes virksomheden behandler de interne kontroller, f.eks. i forbindelse med adgangskontroller. Revisor har dog mere indflydelse på snyd med værdiansættelse af aktiver.

³⁴ PwC, 2023, s. 7

³⁵ PwC, 2023, s. 7

3.1 Besvigelsestyper

Fejlinformation vedrørende en virksomheds regnskab kan skyldes: ubevidste fejl, hvor fejlen ikke er foretaget bevidst eller er utilsigtet, eller besvigelser, hvor fejlen er gjort bevidst og tilsigtet³⁶. Inden for revision kaldes tilsigtet fejlinformation for besvigelser, hvor der findes to typer af dette, fejlinformation som følge af regnskabsmanipulation og fejlinformation som følge af misbrug af aktiver³⁷. Dertil bliver besvigelser defineret ved at være en bevidst handling, udført af en eller flere personer blandt den daglige ledelse, den øverste ledelse, medarbejdere eller tredjeparter, der benytter vildledning til at opnå en uberettiget eller ulovlig fordel³⁸. Uanset om revisor har mistanke eller kan konstatere tilstedeværelsen af at virksomheden har foretaget besvigelser, er det ikke revisors rolle at foretage nogen form for juridiske vurderinger af, om besvigelser faktisk er forekommet³⁹.

Regnskabsmanipulation kan forekomme som manipulation af periodiseringen af indtægter og omkostninger, værdiansættelse af skønsmæssige regnskabsposter, m.fl. Dette kan foretages af den daglige ledelse, for at opnå eller styre resultater, eller for at vildlede regnskabsbrugere, ved at påvirke deres opfattelse af virksomheden. Det kan forekomme ved at ledelsen laver en overvurdering af aktiver eller indtægter, eller ved undervurdering af forpligtelser eller omkostninger⁴⁰.

Misbrug af aktiver omfatter tyveri af virksomhedens aktiver, hvilket oftest begås af medarbejdere, af relativt små eller uvæsentlige beløb. Dette udelukker dog ikke, at ledelsen har bedre mulighed for dette, da ledelsen bedre kan anvende fremgangsmåder, som gør det sværere at opdage besvigelsen. Risikoen for fejlinformation som følge af misbrug af aktiver vedrører ofte en undervurdering af aktiver eller indtægter, eller en overvurdering af forpligtelser eller omkostninger⁴¹.

---

³⁶ ISA 240.2

³⁷ ISA 240.3

³⁸ ISA 240.12

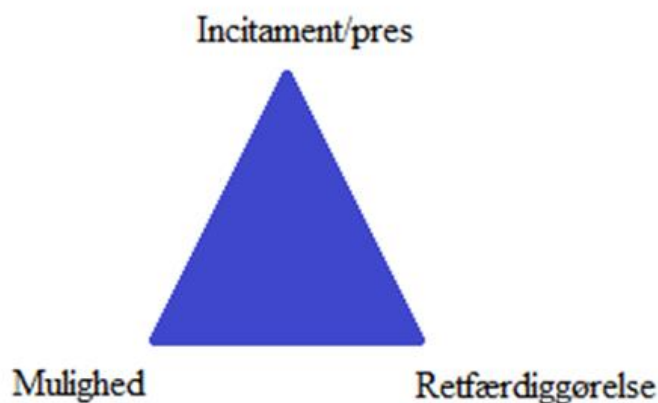
³⁹ ISA 240.3

⁴⁰ Samuelson, Davidsen, Sudan & Parker, 2019, s. 468

⁴¹ Samuelson, et al., 2019, s. 468

3.3 Besvigelsestrekanter

Ved fastsættelse af risici for besvigelser, er der nogle kendetegn som revisor kan anvende til at vurdere, hvorvidt der er risici for, at den daglige ledelse eller medarbejdere kan foretage besvigelser, hvilket gælder for både regnskabsmanipulation og misbrug af aktiver. Disse tre kendetegn indebærer incitament/pres til at udøve besvigelsen, mulighed for at udøve besvigelsen og retfærdiggørelse af besvigelsen⁴². Dette omtales som ”besvigelsestrekanter”.

Figur 4: Besvigelsestrekanter

Der vil i følgende afsnit blive beskrevet eksempler på, hvorledes risikofaktorer på disse kendetegn kan ses i relation til fejlinformation, som skyldes regnskabsmanipulation. Det skal dog bemærkes, at nogle af disse risikofaktorer kan være tegn på regnskabsmanipulation såvel som misbrug af aktiver, f.eks. ineffektiv overvågning af den daglige ledelse eller mangler i intern kontrol i virksomheden.

Incitament/pres

Incitament/pres til regnskabsmanipulation kan være til stede, hvis parter uden for eller i virksomheden, har sat den daglige ledelse under pres i forbindelse med at nå et mål, hvor hvis målet ikke nås, kan det have betydelige konsekvenser for den daglige ledelse⁴³. Dette kan være et forventet indtjeningsmål eller andet økonomisk resultat.⁴⁴

Der er i ISA 240, bilag 1 udtrykt yderligere eksempler på faktorer, som revisor skal være opmærksom på i forhold til kendetegnene. Angående regnskabsmanipulation bliver det nævnt, at hvis den finansielle stabilitet eller indtjeningen hos virksomheden, trues af økonomiske, branchemæssige eller driftsmæssige forhold, kan dette give den daglige ledelse

⁴² Samuelsen, et al., 2019, s. 469

⁴³ ISA 240.A1

⁴⁴ ISA 240.A1

incitament/pres til at begå en besvigelser. Dertil kan også pres fra tredjeparter, omkring krav eller forventninger til virksomheden, som kan give den daglige ledelse incitament/pres til at begå en besvigelser. Dette kunne være investorer eller kreditorers forventning til indtjening eller udvikling af virksomheden. Yderligere kan der være tilgængelig information, som tyder på at den øverste eller daglige ledelses private økonomiske situation afhænger af virksomhedens resultater, hvortil dette f.eks. kunne være betydelige økonomiske interesser, en betydelig del af deres aflønning eller der er private garantistillelser for virksomhedens gæld. Det sidste, der bliver nævnt, er, hvis den øverste ledelse lægger et stort pres på den daglige ledelse, eller medarbejdere med driftsansvar for at opfylde visse økonomiske målsætninger for virksomheden, såsom omsætnings- eller afkastbaseret mål, vil dette også kunne give incitament til at foretage besvigelser.

Mulighed

Revisor skal have den forudantagelse, at hvis en person tror, at denne har mulighed for at tilsidesætte interne kontroller, vil denne have mulighed for at begå en besvigelser. Dette kunne være, at personen bliver ansat eller flyttet til en betroet stilling eller har viden omkring mangler i den interne kontrol⁴⁵.

ISA 240, bilag 1 nævner i forhold til dette kendetegn på regnskabsmanipulation, at virksomhedens art eller aktiviteter kan give mulighed for at begå en besvigelser. Dette kunne være, at virksomheden foretager betydelige transaktioner med nærtstående parter uden for virksomhedens normale forretningsområde, eller betydelige driftshandlinger, der udføres over internationale grænser, eller aktiver, forpligtelser, indtægter eller omkostninger bygger på betydelige skøn, som bygger på subjektive vurderinger eller usikkerhed som er vanskelige at underbygge. Det kunne også være at overvågningen af den daglige ledelse er ineffektiv. Dette kunne være på grund af, at den daglige ledelse er domineret af en enkelt eller få personer, hvortil der ikke er kompenserende kontroller, eller hvis den øverste ledelses tilsyn med regnskabsaflæggelse og interne kontrol ikke er udført eller implementeret tilstrækkeligt. Yderligere kunne en faktor være, at hvis virksomheden har en kompliceret eller ustabil organisationsstruktur, hvor det kan være vanskeligt for revisor at afgøre, hvem der har bestemmende indflydelse, eller at der er hyppigt udskiftning i seniorledelsen, herunder juridiske rådgivere eller i den øverste ledelse. En sidste faktor der er nævnt, som kan være til stede, er, at interne kontrolkomponenter er mangelfulde, som følge af at der ikke er tilstrækkelig

---

⁴⁵ ISA 240.A1

overvågning af kontroller, at der er høj omsætningshastighed af medarbejdere eller ineffektivt personale i regnskabs-, it- eller den interne revisionsfunktion.

Retfærdiggørelse

Personer kan retfærdiggøre en besvigelse, hvis personen eller personerne har en holdning, karakter eller etiske værdier, som gør dem i stand til at retfærdiggøre handlingen. Dog kan selv ærlige personer begå besvigelser, hvis de befinder sig i et miljø, der lægger tilstrækkeligt pres på dem⁴⁶.

De faktorer som revisor skal være opmærksom på inden for dette, nævner ISA 240, bilag 1 i forhold til regnskabsmanipulation blandt andet, hvis medlemmer af ledelsen, uden for regnskabsfunktionen, viser overdreven deltagelse i eller optagethed af hvilken regnskabspraksis virksomheden anvender, eller hvorledes betydelige skøn af f.eks. aktiver foretages. Derudover kan der være lav moral hos seniorledelsen, eller hvis en ejerleder ikke skelner mellem private eller forretningsmæssige transaktioner. Dertil kan der være uoverensstemmelser mellem aktionærer i virksomheden, hvor der er en mindre ejerkreds. Forholdet mellem virksomheden og den tidligere eller nuværende revisor kan også være en faktor, som den nuværende revisor skal være opmærksom på. Dette kunne være, hvis der har været et anspændt forhold mellem disse to parter, hvortil der muligvis har været hyppige diskussioner, urimelige krav eller restriktioner pålagt revisor.

---

⁴⁶ ISA 240.A1

4. Ledelsens og revisors ansvar

I følgende afsnit vil afhandlingen undersøge, hvad ledelsens ansvar er i forbindelse med besvigelser, samt hvad revisors ansvar er. For ledelsens ansvar omhandler dette i forhold til den danske selskabslov. Inden for revisors ansvar vil der blive inddraget de pågældende love og standarder, som revisor er underlagt i forhold til revisors adfærd og revisionshandling, samt de trusler, som revisor kan stå overfor i forbindelse med revisionen.

4.1 Ledelsens ansvar i forbindelse med forebyggelse og opdagelse af besvigelser

Når der tales om ansvar, kan det opdeles i det primære og sekundære ansvar. Når der tales om det primære ansvar, betyder det, at det først og fremmest er ledelsen, som er ansvarlig for forebyggelse og opdagelse af besvigelser, hvoraf det sekundære ansvar er revisors ansvar. Til beskrivelse af ledelsens ansvar i forbindelse med besvigelser, kan der henvises til ISA 240 og selskabsloven, som vil blive gennemgået i de nedenstående afsnit.

Det er den daglige ledelses ansvar, under tilsyn af den øverste ledelse, at begrænse risikoen for at der kan forekomme besvigelser i virksomheden. Dette kan gøres ved forebyggelse af besvigelser og afskrække mennesker fra at begå besvigelser, idet forebyggelsen kan være at overbevise mennesker til ikke at foretage besvigelser i kraft af sandsynligheden for at de vil blive opdaget og straffet⁴⁷.

Det ovenstående omfatter en forpligtelse for den daglige ledelse om at skabe en kultur af ærlighed og etisk adfærd, der kan styrkes af et aktivt tilsyn fra den øverste ledelse. Tilsynet omfatter overvejelser om risikoen for tilsidesættelse af kontroller, eller upassende brug af indflydelse til at påvirke regnskabsaflæggelsesprocessen, hvilket kan være et forsøg på manipulation af resultatet, med det formål at påvirke den analytiske opfattelse af virksomhedens præstation og indtjening⁴⁸.

---

⁴⁷ ISA 240.4

⁴⁸ ISA 240.4

Det sekundære ansvar omfatter revisors ansvar i forbindelse med besvigelser og vil blive behandlet i afsnittet om revisors ansvar. Helt kort, er revisors overordnede ansvar at opnå høj grad af sikkerhed for, at regnskabet som helhed er uden væsentlige fejl, hvad enten det skyldes fejl eller besvigelser⁴⁹. Det primære og sekundære ansvar kan illustreres i følgende tabel:

Tabel 1: Ansvar i forbindelse med besvigelser

<p>Det primære ansvar</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● Omfatter den daglige og øverste ledelses ansvar. ● Den daglige ledelse: <ul style="list-style-type: none"> ○ Den daglige ledelse skal sikre effektiv forebyggelse mod besvigelser. ○ Den daglige ledelse skal sikre en kultur bestående af ærlighed og etisk adfærd. ● Den øverste ledelse: <ul style="list-style-type: none"> ○ Den øverste ledelse skal føre aktivt tilsyn med den daglige ledelse. ○ Sikre at kontroller ikke tilsidesættes og at indflydelse ikke misbruges i forbindelse med regnskabsaflæggelsesprocessen.
<p>Det sekundære ansvar</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● Omfatter revisors ansvar <ul style="list-style-type: none"> ○ Revisor skal, i overensstemmelse med ISA'erne og øvrig regulering, opnå høj grad sikkerhed for, at regnskabet som helhed er uden væsentlige fejl, hvad enten dette skyldes fejl eller besvigelser.

⁴⁹ ISA 240.4

4.1.1 Ledelsens ansvar ifølge selskabsloven

Ledelsens ansvar vedr. kapitalselskaber med begrænset hæftelse er ledelsens ansvar beskrevet i SL §§ 115 - 118, der omfatter bestyrelsens og direktionens ansvar.

Bestyrelsens ansvar

For de kapitalselskaber, som er omfattet af selskabsloven, skal, efter selskabslovens § 115, varetage den overordnede og strategiske ledelse samt sikre en forsvarlig organisation af kapitalselskabets virksomhed. Bestyrelse skal, jf. SL § 115, påse at:

- bogføringen og regnskabsaflæggelsen foregår på en måde, som efter kapitalselskabets forhold er tilfredsstillende,
- der er etableret de fornødne procedurer for risikostyring og interne kontroller,
- bestyrelsen løbende modtager den fornødne rapportering angående kapitalselskabets finansielle forhold,
- direktionen udøver sit erhverv på en behørig måde, som er i overensstemmelse med bestyrelsens retningslinjer, og at
- kapitalselskabets kapitalberedskab til hver en tid er forsvarligt, herunder sikre at der er tilstrækkelig likviditet til at opfylde kapitalselskabets nuværende og fremtidige forpligtelser, efterhånden som disse forfalder, hvorfor bestyrelsen således til enhver tid er forpligtet til at vurdere den økonomiske situation og sikre, at det tilstedeværende kapitalberedskab er forsvarligt.

Direktionens ansvar

For de kapitalselskaber, der ledes af en bestyrelse, er direktionen forpligtet til at varetage den daglige ledelse af kapitalselskabet, jf. SL § 117, stk. 1. Direktionen skal efterleve de retningslinjer og anvisninger, som bestyrelsen har givet.

Den daglige ledelse omfatter ikke dispositioner, som efter kapitalselskabets forhold, er af usædvanlig art eller stor betydning. En sådan disposition vil kun kunne foretages efter en særlig bemyndigelse fra bestyrelsen, med undtagelse af, hvis dette ikke kan afventes uden at være til ulempe for kapitalselskabets virksomhed, jf. SL § 117, stk. 1.

Direktionen skal sikre at bogføringen sker under iagttagelse af lovgivningens regler herom, samt at formueforvaltningen foregår på en betryggende måde, jf. SL § 118, stk. 1. Dertil skal direktionen sikre, at kapitalselskabets kapitalberedskab til hver en tid er forsvarligt, herunder sikre at der er tilstrækkelig likviditet til at opfylde kapitalselskabets nuværende og fremtidige

forpligtelser, efterhånden som disse forfalder. Direktionen er således til enhver tid forpligtet til at vurdere den økonomiske situation og sikre, at det tilstedeværende kapitalberedskab er forsvarligt, jf. SL §118, stk. 2.

4.2 Revisors ansvar i forbindelse med besvigelser

Revisors ansvar er at opnå høj grad af sikkerhed, for at regnskabet som helhed er uden væsentlig fejlinformation, uanset om dette skyldes tilsigtede eller utilsigtede fejl⁵⁰. Det er ikke revisors opgave at forebygge besvigelser, hvor dette ansvar tilfalder virksomheden, som nævnt i forrige afsnit⁵¹. Der er større risiko for at revisor ikke opdager fejlinformation som følge af besvigelser, end der er for, at revisor ikke opdager utilsigtede fejl. Dette skyldes, at besvigelser er sværere at opdage, idet der er tale om en tilsigtede fejl, hvorfor dette kan indebære et element af tilsløring af fejlinformationen⁵². Dette kan indebære organiseret manipulation udført af ledelsen eller medarbejdere med større ansvar. Dog er risikoen for besvigelser større, hvis det foretages af ledelsen end medarbejdere, da ledelsen ofte er i en position, hvor denne har mulighed for, direkte eller indirekte, at påvirke eller manipulere regnskabsmaterialet eller tilsidesætte kontroller⁵³. Besvigelser kan foretages ved at forfalske information, bevidst undladelse af registrering af transaktioner eller afgivelse af fejlagtige oplysninger til revisor⁵⁴. Nogle af de faktorer, der spiller ind for revisors mulighed for at opdage en besvigelse, kan f.eks. være hyppigheden eller omfanget af manipulationen. Dertil, hvis der også er tale om en sammensværgelse, kan dette øge risikoen for, at revisor ikke er i stand til at opdage en besvigelse⁵⁵.

Revisor skal igennem revisionen udvise professionel skepsis, og tage højde for den daglige ledelses mulighed for at foretage besvigelser, ved f.eks. at tilsidesætte kontroller. Dertil skal revisor være i stand til at vurdere, hvorledes revisionshandling der er effektive til at opdage fejl, ligeledes er gode til at opdage besvigelser⁵⁶. Dette bør være en del af revisionsprocessen for revisor og i forbindelse med udførelse af revisionshandling under revisionen. I forbindelse med at udvise professionel skepsis, skal revisor også tage højde for, ikke at blive

---

⁵⁰ ISA 240.5

⁵¹ Samuelsen, et al., 2019, s. 471

⁵² ISA 240.6

⁵³ ISA 240.7

⁵⁴ ISA 240.6

⁵⁵ ISA 240.6

⁵⁶ ISA 240.8

påvirket af tidligere erfaringer med virksomheden øverste og daglige ledelse, selvom denne giver indtryk af ærlighed og integritet⁵⁷. Dette er især vigtigt, hvis der er omstændigheder, der har ændret sig for virksomheden⁵⁸. Den professionelle skepsis fastholdes ved, at revisor løbende har en kritisk holdning til den opnåede information og revisionsbeviser, således der overvejes pålideligheden af dette, eller kontrollerne, i forbindelse med opnåelse af dette⁵⁹.

Ud over revisors ansvar som beskrevet i ISA 240, i forbindelse med besvigelser, har revisor også yderligere ansvar i mere vidtrækkende lovgivninger og reguleringer, såsom hvidvaskloven. Dertil har revisor og revisionsvirksomheden også et ansvar for at forholde sig uafhængig til virksomheden, hvis regnskab er under revision, jf. RL §24. Dette øger regnskabsbrugers tillid til værdien af revisors arbejde og opgaveudførelse, og dermed består revisors opgave i at være “offentlighedens tillidsrepræsentant”, jf. RL §16, stk. 1. Inden for dette skal revisor også overholde god revisorskik, samt god revisionskik. Da dette kan fortolkes subjektivt, bygger disse definitioner på IESBAs vejledninger omkring revisors arbejde. Disse uddyber, hvorledes revisor skal forholde sig til sin integritet, objektivitet, professionelle kompetence og omhu, fortrolighed af information opnået under revisionen og professionelle adfærd.

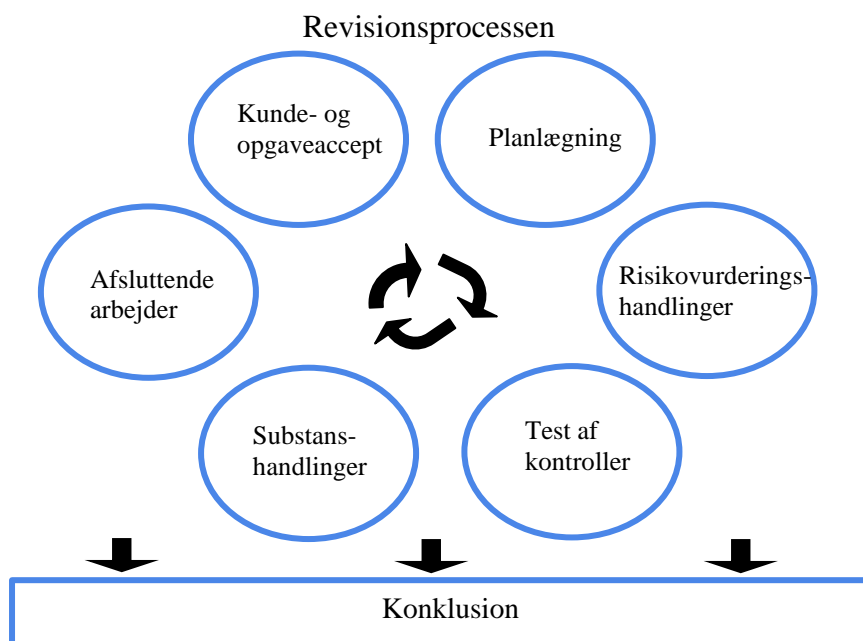
⁵⁷ ISA 240.13

⁵⁸ ISA 240.A9

⁵⁹ ISA 240.A8

5. Revisionsprocessen

I de kommende afsnit vil rapporten gennemgå revisionsprocessen, hvor der vil være fokus på regnskabsmanipulation som besvigelstestype. Til illustreringen af elementerne i revisionsprocessen anvendes nedenstående figur:

Figur 5: Revisionsprocessen. Samuelsen, et al., 2019, s 129 samt egen tilvirkning

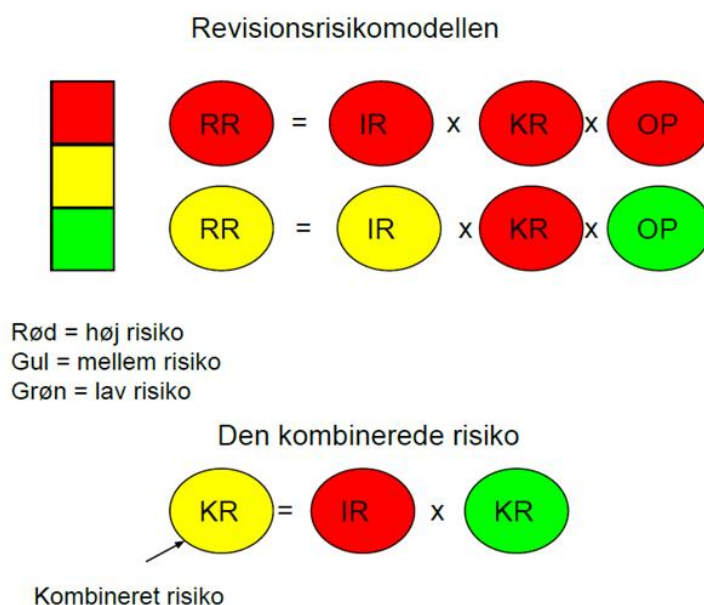
Som figur 5 viser består revisionsprocessen af en indledende del; der omfatter kunde- og opgaveaccept, planlægning og risikovurderingshandlinger, og den udførende del; som omfatter test af kontroller, substanshandlinger og det afsluttede arbejde, og endeligt, den rapporterende del; den uafhængige revisors påtegning.

Ingen af delene er i princippet endeligt, førend revision er afsluttet ved revisors påtegning på årsregnskabet, idet revisionsprocessen er en iterativ proces, hvor eksempelvis færdiggørelsen af planlægningen, afhænger af færdiggørelsen af risikovurderingshandlingerne. Dette kunne eksempelvis være udarbejdelsen af en overordnet revisionsstrategi, der afhænger af revisors forståelse af virksomheden og tilknyttede risici. Dertil afhænger den udførende del af revisionen af planlægningen, i forhold til udvælgelse af kontroller til test og hvilke substanshandlinger, der skal foretages.

5.1 Revisionsrisikomodelen

I forbindelse med revision af virksomhedens regnskab, arbejder revisor ud fra revisionsrisikomodelen, som tidligere var grundlaget for revisionsprocessen, inden vedtagelse af ISA, men udgør stadig en betydelig del af revisionsprocessen og risikovurderingen⁶⁰. Modellen illustrerer revisionsrisikoen, dvs. risikoen for at revisor afgiver en blank revisionspåtegning, som indeholder væsentlige fejl. Modellen kan ses på følgende figur:

Figur 6: Revisionsrisikomodelen og kombineret risiko

IR står for den iboende risiko, der betegner risikoen for, at der opstår fejl i en regnskabspost eller transaktionstype, uden hensyntagen til eventuelle kontrolforanstaltninger, dvs. risikoen for fejl som følge af virksomhedsaktiviteten⁶¹. Dette kunne eksempelvis være en produktionsvirksomhed med et varelager. De fejl der kan opstå ved et varelager kunne for eksempel være at det er opgjort forkert, at der mangler et antal færdigvare eller at varerne ikke er registreret korrekt, m.m. KR står for kontrolrisiko, som betegner risikoen for at fejl ikke forhindres eller rettes af interne kontroller inden regnskabsrapporteringen. Dette er derfor risikoen for at kontroller ikke er effektive⁶². For vende tilbage til eksemplet om produktionsvirksomheden, så vil eksempel på en kontrol være en optælling af varelageret, hvor virksomheden kan identificere mangler på varelageret, dette vil, sammen med f.eks. videoovervågning, være en opdagende og rettelser kontrol, da virksomheden vil i være i

⁶⁰ Samuelsen, et al., 2019, s. 190

⁶¹ Samuelsen, et al., 2019, s. 190

⁶² Samuelsen, et al., 2019, s. 190

stand til identificere, hvis der mangler færdigvarer på varelageret. En forhindrende kontrol kunne være en kodelås på dørene ind til varelageret, som ville kunne forhindre uautoriseret adgang og dermed reducere risikoen for, at der bliver stjålet fra lageret. OR står for opdagelsesrisikoen, der betegner risikoen for at revisors substansrevisionshandlinger ikke ville kunne afdække opståede fejl, der enkeltvis eller sammenhængende kunne være væsentligt for regnskabsbrugen. Når revisor foretager revision af en virksomhed, så er målet at opnå høj grad af sikkerhed for at regnskabet ikke er behæftet med væsentlige fejlinformation, hvad dette skyldes fejl eller besvigelser⁶³. Revisionsrisikomodellen er med til at identificere, hvilke revisionshandlinger som bør foretages på den enkelte regnskabspost, ved at den hjælper med at fastsætte den kombinerede risiko (iboende risiko * kontrolrisikoen). Jo højere den kombinerede risiko, jo mere revisionsbevis skal der indhentes for at kunne nedbringe revisionsrisikoen til et acceptabelt niveau. Til illustrering af dette henvises der til nedenstående tabel:

Tabel 2: Eksempel på vurdering af risikoen for væsentlig fejlinformation. Samuelsen, et al., 2019, s. 191.

Regnskabspost	Revisionsmål	Iboende risiko	Kontrolrisiko	Kombineret risiko	Kommentar
Omsætning	Forekomst	Høj	Lav	Mellem	Besvigelserisiko på forekomst. Medfører høj iboende risiko, hvorfor der forventes effektive kontroller
	Fuldstændighed	Lav	Lav	Lav	Da der er tale om rutinetransaktioner, som automatisk registreres i virksomhedens system, er den iboende risiko lav. Derfor forventes effektive kontroller.
	Nøjagtighed	Lav	Lav	Lav	Ligesom fuldstændighed
	Periodisering	Høj	Lav	Mellem	Besvigelserisiko på indregning. Iboende risiko er derfor høj. Derfor forventes effektive kontroller.
	Klassifikation	Lav	Lav	Lav	Ingen komplekse kriterier for indregning.

⁶³ Samuelsen, et al., 2019, s. 190

Som tabellen illustrerer, resulterer risikoen for besvigelser i en højere kombineret risiko, hvorimod effektive kontroller resulterer i en lavere kombineret risiko. I takt med at revisor opnår kendskab til virksomheden, som følge af indledende aktiviteter, planlægning og risikovurderingshandlinger, bør revisor vurdere risiciene for at opnå mere retvisende kombineret risiko, for derved at skabe et overblik over væsentlige revisionsområder. Dertil giver dette et overblik over hvilke områder, revisor skal leve op til kravene i ISA 240.

Revisionsrisikomodellen er dermed med til at konkretisere risiciene ved revisionsmålene ved den enkelte regnskabspost, og bidrager dermed til planlægning af handlinger for at imødegå risiciene. Revisionsrisikomodellen er derfor et vigtigt element i revisionsprocessen, idet modellen har betydning for planlægningen af revisionshandlinger, der påvirker udførelsen, og i sidste ende, den uafhængige revisors påtegning.

5.2 Kunde- og opgaveaccept

Som en del af den indledende del af revisionsprocessen skal revisor foretage vurdering af kundeaccept og opgaveaccept. Ved kundeaccept skal revisor kunne bekræfte, at der ikke er uhåndterbare risici i forhold til, at revisor associeres med og udfører opgaver for en specifik kunde. Vurderingen af opgaveaccept indebærer vurdering af, om revisor er i stand til at varetage en bestemt opgave for en given kunde.

Kundeaccept

Ifølge den nye ISA 220, er det den opgaveansvarliges ansvar at vurdere om virksomheden har fulgt sine politikker og procedurer for kundeaccept og fortsættelse af kundeforhold, samt vurdere om konklusionen herpå findes passende⁶⁴. Dette omfatter blandt andet at undersøge kundevirksomhedens daglige og øverste ledelse, og ejernes integritet og etiske værdier, således det kan vurderes, hvorvidt revisor kan have tillid til ledelsen⁶⁵.

De oplysninger, som er opnået i forbindelse med accept- og fortsættelsesprocessen, skal den opgaveansvarlige forholde sig til, i forbindelse planlægning og udførsel af revisionen⁶⁶.

---

⁶⁴ ISA 220.22

⁶⁵ ISA 220.A50

⁶⁶ ISA 220. 23

Denne information kan assistere den opgaveansvarlige i overholdelse af ISA 220, og til at træffe en velinformeret beslutning angående fremgangsmåden⁶⁷. I forbindelse med besvigelser kunne dette omfatte information, som kunne bidrage til identificering af besvigelser, f.eks. interne eller eksterne faktorer, som kunne være et incitament for eller pres på ledelsen til at begå besvigelser. Dette kunne også være information vedrørende virksomhedens udenrigsaktiviteter, hvis virksomheden har aktiviteter i lande som er kendt for korruption, eller har samarbejde med virksomheder som er tiltalt for besvigelser, f.eks. hvidvask. I sådanne tilfælde kunne den opnåede information bestå af, hvorledes der siden sidste regnskabsår er sket forandringer i virksomheden, eller i den branche som den opererer i, samt er relevant for de ressourcer som opgaven kræver og hvordan opgaveteamets arbejde bliver styret, overvåget og gennemgået⁶⁸.

Hvis revisionsteamet efterfølgende bliver opmærksom på oplysninger, der ville medføre en afvisning af revisionsengagementet, hvis oplysningerne havde været tilgængelig tidligere, skal den opgaveansvarlige straks rapportere dette til virksomheden, således at virksomheden og den opgaveansvarlige partner kan iværksætte de nødvendige handlinger⁶⁹. Ved beslutning af nødvendige handlinger, kan den opgaveansvarlige og virksomheden konkludere at det ville være passende at fortsætte engagementet og foretage beslutning om, hvilke yderligere tiltag, som vil være nødvendige på dette engagementsniveau, f.eks. yderligere bemanning eller bemanning med specifik ekspertise. Såfremt at den opgaveansvarlige har yderligere bekymringer eller ikke er tilfreds med at sagen er blevet håndteret på passende vis, kan virksomhedens politikker eller procedurer for konfliktløsning findes relevant⁷⁰.

---

⁶⁷ ISA 220. A53

⁶⁸ ISA 220 A53

⁶⁹ ISA 220.24

⁷⁰ ISA 220.A57

5.3 Planlægning og risikovurderingshandlinger

Planlægningen af revisionen har til formål at sikre, at revision bliver udført effektivt⁷¹.

Planlægningen indebærer en fastlæggelse af den overordnede revisionsstrategi, samt udarbejdelse af en revisionsplan. Dette kan gavne revisionen på flere måder, idet⁷²:

- den hjælper revisor med at identificere væsentlige revisionsområder,
- den er med til at identificere og løse problemer rettidigt,
- den kan assistere med organiseringen, samt med at lede revisionsopgaven ordentligt, således at opgaven kan udføres effektivt og på en økonomisk hensigtsmæssig måde,
- den bidrager til, at der udvælges medarbejdere med de rette kompetencer og færdigheder til at reagere på forventede risici, og til hvordan arbejdet bør fordeles mellem dem,
- den letter instruktionen af, og tilsynet med, opgaveteamets medlemmer samt gennemgangen af deres arbejde, og
- den bidrager til koordineringen af arbejdet, som udføres af komponentrevisor og eksperter, når dette findes relevant.

Dette kunne indebære identificering af revisionsområder, som kunne anvendes til besvigelser, hvilket eksempelvis kunne være virksomhedens indtægtskilder, som ledelsen kunne manipulere således, at regnskabet fremstår bedre eller ringere end det faktiske forhold. Det kunne også være områder, som er behæftet med regnskabsmæssige skøn, hvor ledelsen, f.eks. i forbindelse med værdisætning af et aktiv, kan over- eller undervurdere værdien, hvilket kan have væsentlig indflydelse på værdien af virksomheden, og deraf værdien af kapitalandele.

Ved identificering af væsentlige revisionsområder, kan revisor i planlægningen udarbejde strategier for håndtering af risiciene for besvigelser, således at dette kan håndteres rettidigt. Derved assisteres planlægningen med organisation af revisionen på sådan en måde, hvorpå risiciene for regnskabsmanipulation kan håndteres på en forsvarlig måde. Dertil kan den opgaveansvarlige, når denne er bekendt med, hvordan risiciene for besvigelser kan komme til udtryk, få et bedre overblik over de nødvendige ressourcer og kompetencer, der vil være behov for, for at opgaven kan udføres forsvarligt.

---

⁷¹ ISA 300.4

⁷² ISA 300.2

Ved udarbejdelsen af den overordnede revisionsstrategi skal revisor fastlægge revisionens omfang, tidsmæssige placering og retning, som skal udgøre grundlaget for revisionsplanen. Hertil skal revisor⁷³:

- identificere de karakteristika ved opgaven, der definerer dens omfang,
- fastlægge opgavens rapporteringsmål for at kunne planlægge den tidsmæssige placering af revisionen, samt arten af den nødvendige kommunikation,
- foretage overvejelser om forhold, der efter revisors faglige vurdering, er betydelige for instruktionen af opgaveteamets indsats,
- overveje resultaterne af indledende opgaveaktiviteter og, hvor det er aktuelt, overveje om viden opnået fra andre opgaver, som den opgaveansvarlige partner har udført for virksomheden, er relevant, og
- fastlægge arten, den tidsmæssige placering og omfanget af de ressourcer, der er nødvendige til at udføre opgaven.

De ovenstående punkter indebærer blandt andet at revisor skal identificere karakteristika, der kan definere opgavens omfang, hvilket kunne indebære virksomhedens kompleksitet, ledelse- og organisationsstruktur og handelspartnere. Det kunne for eksempel være, at der var tale om en virksomhed, der handlede med eller havde aktiviteter i lande, der er på Transparency International's liste over lande med meget korrupsion, hvor der kan være risici for besvigelser. Det kunne ligeledes være nærtstående parter, som har dominerende indflydelse.

Derudover skal revisor ved udarbejdelse af revisionsplanen angive en beskrivelse af arten, den tidsmæssige placering og omfanget af risikovurderingshandlinger, som er fastlagt i ISA 315, samt yderligere krævede revisionshandlinger, som er nødvendige ifølge ISA 330. Dertil skal revisor også overveje om der er andre revisionshandlinger, som skal planlægges, således andre krav i ISA standarderne bliver overholdt⁷⁴.

Som tidligere nævnt er revisionsprocessen en iterativ proces, hvorfor dette også gælder for planlægningen, som ofte begynder kort tid efter afslutningen af den foregående revision og kan fortsætte til afslutningen af den aktuelle revisionsopgave. I planlægningen indgår overvejelser vedr. den tidsmæssige placering af visse aktiviteter og revisionshandlinger, der nødvendigvis må afsluttes før udførelsen af andre revisionshandlinger. Dette omfatter eksempelvis overvejelse af forhold, der går forud for revisors identificering og vurdering af

---

⁷³ ISA 300.8

⁷⁴ ISA 300.9

risiciene for væsentlig fejlinformation⁷⁵. Dette kunne være hvilke analytiske handlinger, der skal udføres som risikovurderingshandling, eller fastlæggelsen af væsentligheden.

Ligeledes kunne det være revisor blev nødt til at opnå forståelse for den begrebsramme, som virksomheden anvender, og hvorvidt virksomheden overholder denne⁷⁶.

5.3.1 Risikovurderingshandling

Revisor skal, ifølge ISA 315, designe og udføre risikovurderingshandling for at kunne indhente revisionsbevis, der giver et egnet grundlag for identificering og vurdering af risici for væsentlig fejlinformation på regnskabs- og revisionsmålsniveau, og designe revisionshandling til reaktion på vurderede risici. Revisor skal designe og udføre risikovurderingshandling på en måde, som ikke er forudindtaget mod at indhente bekræftende revisionsbevis, eller mod udelukkende revisionsbevis, der kan være modstridende⁷⁷.

Inden for risikovurderingshandling indgår følgende elementer⁷⁸:

- Forespørgsler til den daglige ledelse og andre relevante medarbejdere i virksomheden
- Analytiske handlinger
- Observation og inspektion

Forespørgsler til den daglige ledelse omfatter den information, som revisor indhenter til at understøtte egnet grundlag for identifikation og vurdering af risici, samt designe yderligere revisionshandling. Denne information kan revisor indhente hos den daglige ledelse eller dem, som er ansvarlige for regnskabsaflæggelsen⁷⁹. Ved anvendelse af forespørgsler kan revisor opnå forskellige perspektiver ved identifikation og vurdering af risiciene for væsentlig fejlinformation⁸⁰.

De analytiske handlinger i forbindelse med risikovurderingen omhandler identificering af inkonsistens, usædvanlige transaktioner eller begivenheder, beløb, nøgletal og udviklinger, som indikerer forhold, der kan påvirke revisionen. Identificerede usædvanlige eller uventede

---

⁷⁵ ISA 300.A2

⁷⁶ ISA 300.A2

⁷⁷ ISA 315.13

⁷⁸ ISA 315.14

⁷⁹ ISA 315.A22

⁸⁰ ISA 315.A23

sammenhænge kan hjælpe revisor med identificere risici for væsentlig fejlinformation, herunder navnlig risici for væsentlig fejlinformation som følge af besvigelser⁸¹. Dermed kan analytiske handlinger, som er udført som risikovurderingshandling, bidrage til identifikation og vurdering af risici for væsentlige fejlinformation, ved at identificere forhold om virksomheden, som revisor ikke var klar over, eller revisor ikke havde forståelsen af hvordan iboende risikofaktorer, såsom ændringer, kan påvirke disponeringen af revisionsmål⁸².

Inden for risikovurderingshandling findes der to former af analytiske handlinger⁸³:

- analytiske handlinger der omfatter finansiel og ikke-finansiel information, f.eks. sammenhængen mellem salg og kvadratmeter i et salgsområde eller antallet af solgte varer (ikke-finansiel).
- Analytiske handlinger, der anvender data, som er summeret til et højt niveau. Resultaterne af denne form for handling kan give en foreløbig indikation af, om der kan foreligge en væsentlig fejlinformation.

Observation og inspektion kan understøtte, bekræfte eller modsige forespørgsler til den daglige ledelse og andre, og kan også give information om virksomheden og dens omgivelser⁸⁴. Derudover kan observation og inspektion hjælpe revisor med at opnå et revisionsbevis i de situationer, hvor der ikke er dokumenteret politikker og procedurer, eller hvor virksomheden er mindre formaliseret. Revisor kan anvende observation og inspektion af kontrollernes udførelse, til at understøtte identifikationen og vurderingen af risiciene for væsentlig fejlinformation⁸⁵.

Identifikation og vurdering af risici som følge af besvigelser

Revisor skal ved identifikation og vurdering af risiciene for væsentlig fejlinformation som følge af besvigelser, og på basis af forhåndsantagelse om, at der er en besvigelserisiko forbundet med indregningen af indtægter, vurdere, hvilke indtægtskategorier eller revisionsmål der giver anledning til sådanne risici⁸⁶. Hvis revisor har konkluderet, at

---

⁸¹ ISA 315.A27

⁸² ISA 315.A28

⁸³ ISA 315.A29

⁸⁴ ISA 315.A32

⁸⁵ ISA 315.A33

⁸⁶ ISA 240.27

forhåndsantagelsen om, at der er en risiko for væsentlig fejlinformation som følge af besvigelser i relation til indregning af indtægter, på baggrund af opgavens omstændigheder, skal revisor dokumentere disse begrundelser i revisionsdokumentationen⁸⁷.

Væsentlig fejlinformation som følge af regnskabsmanipulation vedrørende indregning af indtægter omfatter ofte en overvurdering af indtægter, hvor der eksempelvis bliver foretaget for tidlig indregning eller registreret fiktive indtægter med det formål at puste virksomheden indtjening kunstigt op⁸⁸. Det kan ligeledes omfatte undervurdering ved eksempelvis uretmæssig flytning af indtægter til en senere periode, hvoraf det i regnskabet vil se ud som om det går dårligere end det reelt gør⁸⁹.

Regnskabsmanipulation kan forekomme ved at den daglige ledelse er under pres eller har incitament, ved at der f.eks. udbetales kontantbonus til den daglige ledelse ved opnåelse af præstationsmål, hvorfor den daglige ledelse kunne have interesse i at regnskabet fremstår bedst muligt, hvoraf en oppustning af indtægterne vil være en mulighed for at opnå dette.

Revisors forhåndsantagelse om, at det eksisterer besvigelserisici ved indregning af indtægter kan afkræftes, hvis der er tale om enkelte simple transaktioner, som for eksempel lejeindtægt fra en enkelt udlejningsejendom⁹⁰. Forhåndsantagelsen gør, at revisor lettere kan udvise professionel skepsis for pågældende regnskabsposter, ved at revisor kan anvende besvigelsestrekanten i sine overvejelser ved revision af den pågældende indtægtspost.

Det er essentielt for revisor at opnå en forståelse for kontrollerne, som den daglige ledelse har udformet, implementeret og vedligeholdt til forebyggelse og opdage besvigelser, idet revisor kan erfare, at den daglige ledelse tilsigtet har tilsidesat kontroller og deraf accepteret risiciene for besvigelser. Derudover kan den opnåede information ved forståelse af virksomhedens kontroller ligeledes være til nytte for identifikationen af besvigelserfaktorer, der kan have betydning for revisors vurdering af risiciene for væsentlig fejlinformation som følge af besvigelser⁹¹.

---

⁸⁷ ISA 240.48

⁸⁸ ISA 240.A29

⁸⁹ ISA 240.A29

⁹⁰ ISA 240. A31

⁹¹ ISA 240.A33

Identifikation og vurdering af risici ved regnskabsmæssige skøn

Revisor skal behandle de vurderede risici for væsentlig fejlinformation som følge af besvigelser, som betydelige risici. Revisor skal derfor opnå, hvis dette ikke allerede er opnået, en forståelse for virksomhedens tilknyttede kontrolaktiviteter, inklusiv de kontrolaktiviteter som er relevante for sådanne risici. For regnskabsmæssige skøn skal revisor, i forbindelse med identifikation og vurdering af risici for væsentlig fejlinformation, særskilt vurdere den iboende risici og kontrolrisikoen. Derfor skal revisor sørge for at have foretaget overvejelser angående den skønsmæssige usikkerhed, som det regnskabsmæssige skøn er forbundet med, samt hvordan dette påvirkes af blandt andet kompleksiteten, subjektiviteten og valget af metode for udregning af det regnskabsmæssige skøn⁹².

Dertil skal revisor fastlægge, hvorvidt risiciene for væsentlig fejlinformation udgør en betydelig risiko, hvoraf dette også gælder risici, som er identificeret og vurderet i forhold til de regnskabsmæssige skøn. Er det fastslået, at der foreligger en betydelig risiko, skal revisor opnå forståelse af virksomhedens kontroller, der er relevant for den pågældende risiko⁹³.

Identifikation og vurdering af risici ved nærtstående parter

Ligeledes ved nærtstående parter skal revisor identificere og vurdere risiciene for væsentlig fejlinformation vedrørende nærtstående parter og fastlægge, hvorvidt risiciene er betydelige risici. Hertil skal betydelige transaktioner med nærtstående parter, som er udenfor virksomhedens normale drift, behandles som betydelige risici⁹⁴. Er der hertil identificeret besvigelserfaktorer, herunder tilstedeværelsen af nærtstående part med en dominerende indflydelse, skal revisor ved identifikationen foretage overvejelser og vurderingen af risici af for væsentlig fejlinformation som følge af besvigelser.⁹⁵

Når revisor har færdiggjort den foreløbige planlægning og risikovurderingshandling, kan revisor igangsætte de planlagte revisionshandling under udførelsen, således at revisor kan opnå tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis gennem test af kontroller og substanshandling. Dette vil blive gennemgået i de efterfølgende afsnit.

---

⁹² ISA 540.16

⁹³ ISA 540.17

⁹⁴ ISA 550.18

⁹⁵ ISA 550.19

5.3.2 Forståelse for virksomheden og dens omgivelser

Revisor skal foretage risikovurderingshandlinger, der har til formål at skabe forståelse for virksomheden og dens omgivelser, den regnskabsmæssige begrebsramme og anvendt regnskabspraksis, samt hvorledes og i hvilket omfang iboende risikofaktorer påvirker disponeringen af revisionsmål for fejlinformation ved udarbejdelse regnskabet⁹⁶. Dertil skal revisor vurdere, hvorledes den anvendte regnskabspraksis findes passende og i overensstemmelse med den relevante regnskabsmæssige begrebsramme⁹⁷. Information som denne bidrager til fastlæggelse af referencerammen, hvori revisor identificerer og vurderer risiciene for fejlinformation. Referencerammen hjælper ligeledes revisor i planlægningen af revisionen, udøvelse af faglig vurdering samt at udvise professionel skepsis gennem hele revisionsprocessen⁹⁸. Dette ses blandt andet ved identificering og vurdering af væsentlige risici for fejlinformation i regnskabet, i overensstemmelse med ISA 315 eller ISA 240 vedr. risiciene for besvigelser, eller risiciene ved regnskabsmæssige skøn, i henhold ISA 540⁹⁹. Dette bidrager til disponeringen af revisionsmål, hvilket betyder, som vist under afsnittet om revisionsrisikomodellen, at revisor er i stand til lettere at vurdere vægtningen af den iboende risiko pr. revisionsmål ved den enkelte regnskabspost, og ved identificering af risici for besvigelser, hvor dette kan give en indikation af hvornår der skal foretages revisionshandlinger. Forståelse for virksomheden og dens omgivelser samt den regnskabsmæssige begrebsramme præger ligeledes, hvordan revisor planlægger yderligere revisionshandlinger, f.eks. ved udviklingen af forventninger til anvendelse af analytiske handlinger, design og udførelse af yderligere revisionshandlinger med det formål at indhente tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis, og vurdering af, hvorvidt det indhentede revisionsbevis er tilstrækkeligt og egnet¹⁰⁰.

Revisors forståelse af virksomhedens organisationsstruktur, ejerforhold og ledelse gør det muligt for revisor at opnå forståelse for virksomhedens kompleksitet, ejerforholdet samt relationerne mellem ejerne og andre personer eller virksomheder, herunder nærtstående parter. Forståelse for dette hjælper revisor med at fastlægge, hvorvidt transaktioner med nærtstående parter er blevet passende identificeret, regnskabsmæssigt behandlet samt tilstrækkeligt oplyst i regnskabet. Dertil skal revisor opnå forståelse for forskellen mellem

---

⁹⁶ ISA 315.19

⁹⁷ ISA 315.20

⁹⁸ ISA 315.A50

⁹⁹ ISA 315.A50

¹⁰⁰ ISA 315. A51

ejere, den øverste ledelse og den daglige ledelse, og strukturen og kompleksiteten i virksomhedens it-miljø¹⁰¹. Den opnåede forståelse for virksomhedens mål og forretningsmodel, kan bidrage til revisors forståelse af det strategiske niveau og til forståelse af forretningsrisici, som virksomheden har taget, og står over for. En forståelse for de forretningsrisici, som virksomheden har taget, og står over for. En forståelse for de forretningsrisici, som påvirker regnskabet, assisterer revisor i identificeringen af risici for væsentlig fejlinformation, idet forretningsrisici på sigt kan have finansielle konsekvenser, hvorfor det har en indvirkning på regnskabet¹⁰². Dette indebærer risici for besvigelser, herunder eksempelvis på grund af manglende neutralitet ved regnskabsmæssige skøn, hvilket kunne være en forretningsmodel, som bestod af handel med ejendomme.

De forretningsrisici, som øger eksponeringen for risici for væsentlig fejlinformation, kan opstå af uhensigtsmæssige mål eller strategier, ineffektiv gennemførelse af strategier, forandringer og kompleksitet. Dertil kan manglende anerkendelse af behovet for forandringer, og incitamenter/pres på den daglige ledelse, resultere i tilsigtet eller utilsigtet manglende neutralitet hos den daglige ledelse, som derfor kan påvirke rimeligheden i betydelige forudsætninger og forventninger hos den daglige eller øverste ledelse¹⁰³.

Forståelsen for virksomhedens præstationsmålinger kan hjælpe revisor med at foretage overvejelser om sådanne målinger, uanset om disse anvendes internt eller eksternt, skaber et pres på virksomhedens for at nå sine mål. Det omtalte pres kan tilskynde den daglige ledelse til at iværksætte initiativer, der øger risikoen for fejlinformation som følge af manglende neutralitet hos den daglige ledelse eller besvigelser, hvilket kan omfatte en "forbedring" af virksomhedens præstation eller tilsigtet aflæggelse af et fejlbehæftet regnskab. Forståelsen for målingerne kan ligeledes give en indikation af sandsynligheden for risici for væsentlig fejlinformation, inden for de relaterede informationer i regnskabet¹⁰⁴.

Dette kan eksempelvis indebære præstationsmålinger som kan indikere, at den pågældende virksomhed har usædvanlig hurtig vækst eller indtjening, sammenlignet med lignede virksomheder i branchen¹⁰⁵. En sådan indikation kan indikere at væsentlig fejlinformation er foretaget ved tilsigtede fejl, hvis daglige ledelse kan se frem til at blive kompenseret for virksomhedens præstation, i forhold til dens konkurrenter i branchen. Den branche, som virksomheden opererer i, kan også give anledning til branchespecifikke risici for væsentlig

---

¹⁰¹ ISA 315.A56

¹⁰² ISA 315.A61

¹⁰³ ISA 315.A63

¹⁰⁴ ISA 315.A74

¹⁰⁵ ISA 315.A75

fejlinformation som følge af virksomhedens art og regulering¹⁰⁶. For virksomheder, som opererer i brancher behæftet med regnskabsmæssige skøn, kan dette medføre risici for væsentlig fejlinformation. De relevante branchespecifikke faktorer omfatter brancheforhold såsom konkurrence, leverandør- og kundeforhold samt teknologisk udvikling¹⁰⁷.

Dertil skal revisor også opnå forståelse for virksomhedens nærtstående parter¹⁰⁸, samt opnå forståelse for virksomhedens relationer og transaktioner med nærtstående parter¹⁰⁹. Revisor skal ved risikovurderingen foretage drøftelser med opgaveteamet, der kræves i henhold til ISA 315 og ISA 240, som omfatter i hvilket omfang at regnskabet kan være udsat for væsentlig fejlinformation som følge af fejl eller besvigelser, på grund af relationer til og transaktioner med nærtstående parter¹¹⁰. En af de risici der kan opstå ved nærtstående parter er, risici for kapitalejrlån, der som udgang er ulovlige, hvis dette ikke foretages på markedsvilkår, ikke kan rummes i de frie reserver, og som ikke er blevet besluttet eller bemyndiget af generalforsamlingen, jf. SL §210. Ulovlige kapitalejrlån kan således være til skade for virksomheden og kapitalejerne, ved at ledelsen eksempelvis udtager midler til privat brug, og hvis dette ikke er i overensstemmelse med selskabsloven, kan ledelsen have interesse i at skjule besvigelsen i regnskabet. Den daglige ledelse har i en sådan situation mulighed for at udøve direkte eller indirekte indflydelse på regnskabsaflæggelsen.

Kontrolmiljø

Revisor skal foretage risikovurderingshandlinger for at opnå forståelse for det kontrolmiljø, som er relevant for regnskabsaflæggelsen. Hertil skal revisor forstå de kontroller og processer i virksomheden, der blandt andet angår, hvorledes den daglige ledelse fører tilsyn med virksomhedens kultur, og hvorledes den daglige ledelse kommunikerer sin forpligtelse til integritet og etiske værdier. Dertil skal revisor forstå, hvorledes den øverste ledelse fører opsyn og er uafhængig af virksomhedens interne kontrolsystem¹¹¹. Derudover skal revisor vurdere, hvordan den daglige ledelse har udviklet og vedligeholdt kulturen angående ærlighed og etisk adfærd blandt ledelsen og medarbejdere, samt hvorledes kontrolmiljøet givet et passende grundlag for resten af virksomhedens interne kontrolsystem¹¹².

---

¹⁰⁶ ISA 315.A69

¹⁰⁷ ISA 315.A68

¹⁰⁸ ISA 550.4

¹⁰⁹ ISA 550.11

¹¹⁰ ISA 550.12

¹¹¹ ISA 315.21

¹¹² ISA 315.21

Kontrolmiljøet danner et overordnet grundlag for, at de øvrige elementer i kontrolsystemet kan fungere. Kontrolmiljøet har ikke til formål direkte at forebygge, opdage eller korrigere fejlinformation¹¹³. Miljøet påvirker dog effektiviteten af de øvrige elementer i kontrolsystemet. Kontrolmiljøet kan hjælpe med at reducere risikoen for besvigelser, selvom miljøet ikke fungerer som et værn mod besvigelser, idet det f.eks. ikke afbøder risiciene for den daglige ledelses tilsidesættelse af kontroller¹¹⁴.

Ved at revisor overvejer i hvilket omfang den daglige ledelse udviser en forpligtelse til integritet og etiske værdier, kan revisor opnå forståelse for, hvordan den daglige ledelse kommunikere dens synspunkter angående forretningsmetoder og etisk adfærd til medarbejder, og foretage inspektion af den daglige ledelses skriftlige adfærdskodeks og observering af, hvorvidt den daglige ledelse agerer på en måde, som understøtter regelsættet¹¹⁵. Dette kan hjælpe revisor med at identificere mulige problemer i det øvrige kontrolsystem. Ligeledes kan dette hjælpe revisor med at forstå de risici som virksomheden står overfor, og hertil identificering og vurdering af risici for væsentlig fejlinformation¹¹⁶. Revisor kan i forbindelse med kontrolmiljøet overveje, om miljøet er domineret af en enkelt person, hvortil dennes handlinger og holdninger kan være gennemgribende på virksomhedens kultur og deraf kontrolmiljøet. En høj koncentration af viden og autorisation kan medføre en forhøjet risiko for fejlinformation som følge af den daglige ledelses tilsidesættelse af kontroller¹¹⁷. Revisor kan ligeledes overveje, hvordan de forskellige elementer i virksomhedens kontrolmiljø er påvirket af den daglige ledelses filosofi og ledelsesstil under hensyntagen til involvering af uafhængige medlemmer af den øverste ledelse¹¹⁸.

Ledelsens risikovurderingsproces

Revisor skal ligeledes foretage risikovurderingshandling for at opnå forståelse for virksomhedens risikovurderingsproces, som er relevant for regnskabsaflæggelsen. Dette skal revisor gøre for at forstå hvordan virksomheden identificere de forretningsrisici, som er relevante for formålet med regnskabsaflæggelsen, og til at foretage vurdering af betydeligheden af disse risici, hvilket indebærer vurdering af sandsynligheden for indtrædelse af risici, samt hvorledes virksomheden adressere disse. Derudover skal revisor vurdere,

---

¹¹³ ISA 315.A97

¹¹⁴ ISA 315.A107

¹¹⁵ ISA 315.A102

¹¹⁶ ISA 315.A103

¹¹⁷ ISA 315.A105

¹¹⁸ ISA 315.A106

hvorvidt virksomhedens risikovurderingsproces er passende efter virksomhedens forhold med hensyn til dens art og kompleksitet¹¹⁹. Hertil er revisor kun forpligtet til at opnå forståelse for de forretningsrisici, som angår virksomheden, der giver anledning til væsentlig fejlinformation, idet forretningsrisici favner bredere end risici for væsentlig fejlinformation i regnskabet¹²⁰.

Såfremt revisor identificerer risici for væsentlig fejlinformation, som ikke er blevet identificeret af den daglige ledelse, skal revisor fastslå om de identificerede risici er af en sådan art, som kunne forventes at være blevet identificeret af virksomhedens risikovurderingsproces, og hvis det er tilfældet, skal revisor opnå forståelse for, hvorfor de ikke er blevet det. I forlængelse af dette skal revisor overveje, hvorledes dette kan eller burde have konsekvenser for revisors vurdering af, hvorvidt virksomhedens risikovurdering er passende¹²¹. Vurderingen af risikovurderingsprocessen kan hjælpe revisor med at forstå, hvor virksomheden har identificeret risici, som kan forekomme og hertil, hvordan virksomheden har valgt at reagere på risiciene. Vurderingen af hvordan virksomheden identificerer dens forretningsrisici og adresserer risiciene, kan hjælpe revisor med at forstå, hvorvidt risiciene, som virksomheden står overfor, er blevet passende identificeret, vurderet og adresseret i henhold til virksomhedens art og kompleksitet. Vurderingen kan også hjælpe revisor med identificering og vurdering af risici for væsentlig fejlinformation¹²². Det forestående kunne eksempelvis omhandle risici ved regnskabsmæssige skøn, hvori der er risiko for fejl grundet manglende neutralitet hos ledelsen, uanset om tale om tilsigtet eller utilsigtet fejl, hvilket man måtte forvente at virksomhedens risikovurdering har identificeret, vurderet og adresseret, idet dette kan indikere mulige besvigelser.

Overvågning af det interne kontrolsystem

Revisor skal også opnå forståelse for virksomhedens proces for overvågning af det interne kontrolsystem, som er relevant for regnskabsaflæggelsen. Hertil skal revisor forstå de aspekter i overvågningen, som adresserer løbende og særskilte vurderinger af overvågningen af kontrollernes operationelle effektivitet, og identifikation og udbedring af identificerede mangler i intern kontrol. Dette indebærer en forståelse for de anvendte informationskilder, som indgår i virksomhedens proces for overvågning, samt på hvilket grundlag den daglige

---

¹¹⁹ ISA 315.22

¹²⁰ ISA 315.A62

¹²¹ ISA 315.23

¹²² ISA 315.A111

ledelse anser information for at være tilstrækkelig pålidelig til formålet. Dette hjælper revisor med at vurdere, hvorvidt processen er passende efter virksomhedens forhold, under hensyntagen til virksomhedens art og kompleksitet¹²³. Vurderingen af hvordan virksomheden særskilt eller løbende foretager vurdering af overvågningen af kontrollernes effektivitet, hjælper revisor med at opnå forståelse af, om de øvrige elementer i kontrolsystemet er til stede og fungerer. Revisor skal opnå forståelse for, hvordan virksomheden overvåger det interne kontrolsystem, for bl.a. at opnå forståelse for, hvordan virksomheden adresserer mangler gennem passende afhjælpende handlinger, hvilket indebærer rettidig kommunikation af sådanne mangler til dem, som er ansvarlig for afhjælpningen¹²⁴. Dette kunne indebære mangler, som medfører at besvigelser risici ikke bliver opdaget eller afhjulpet, og give anledning til overvejelser om ledelsens mulighed for tilsidesættelse af kontroller.

Overvågningsaktiviteterne i virksomheden kan anvende information fra kommunikation med eksterne kilder, hvilket kan indebære klager fra kunder eller kommentarer fra tilsynsmyndigheder, som kan indikere problemer eller områder, som bør forbedres¹²⁵. Forståelsen for informationskilderne, der anvendes i virksomhedens overvågning af kontrolsystemet, herunder om information er relevant og pålidelig, kan bidrage til revisors vurdering af hvorvidt overvågningen af det interne kontrolsystem er passende. Antager den daglige ledelse at den information, som anvendes i overvågningen, er relevant og pålidelig, uden grundlag til understøttelse af antagelsen, kan dette medføre eventuelle fejlinformationer, som potentielt kan føre til, at den daglige ledelse drager forkerte konklusioner af sine overvågningsaktiviteter¹²⁶. I forhold til besvigelser kan der være risici for eventuelle sammensværgelser mellem den daglige ledelse og tredjepart, ved at der er risici for regnskabsmanipulation fra tredjepart side, enten ved at den daglige ledelse bliver presset eller incentiveret af tredjepart eller ledelsen. Dette kan derfor ligeledes føre til fejlinformation fra tredjepart.

Kontrolaktiviteter

Til sidst skal revisor opnå en forståelse for virksomhedens kontrolaktiviteter, ved at revisor identificerer de kontroller i virksomheden, som adresserer risici for væsentlig fejlinformation, der er fastlagt som en betydelig risiko, eller kontroller som behandler usædvanlige eller store

---

¹²³ ISA 315.24

¹²⁴ ISA 315.A116

¹²⁵ ISA 315.A119

¹²⁶ ISA 315.A120

transaktioner. På baggrund af disse kontroller skal revisor identificere it-applikationer, og andre aspekter i virksomhedens it-miljø, som påvirkes af risiciene som knytter sig brugen af it¹²⁷.

Revisor skal på baggrund af sin vurdering af elementerne af det interne kontrolsystem fastlægge, om der er identificeret en eller flere mangler i de interne kontroller¹²⁸. Hvis revisor har identificeret en eller flere mangler i intern kontrol, skal revisor fastslå, hvorvidt manglerne, enkeltvis eller samlet, udgør en betydelig mangel i intern kontrol¹²⁹. En betydelig mangel i intern kontrol vil betyde, at dette omhandler risici som er gennemgribende for regnskabet, hvorfor revisor skal overveje, hvorledes denne kan have tillid til virksomhedens kontroller eller om denne skal indhente yderligere revisionsbevis gennem substanshandlinger. Hvis der ikke kan opnås tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis, skal revisor tage hensyn til forholdet i forbindelse med udformningen af konklusionen på regnskabet.

Risikovurderingshandlinger for væsentlig fejlinformation som følge af besvigelser

I forbindelse med risikovurderingshandlinger og tilknyttede aktiviteter, skal revisor forespørge den daglige ledelse om¹³⁰:

- dens vurdering af risikoen for, at regnskabet kan indeholde væsentlig fejlinformation som følge af besvigelser, herunder arten, omfanget samt hyppigheden af omtalte vurderinger.
- dens proces for identifikation af og reaktion på risiciene for at besvigelser kan forekomme, som den daglige ledelse har identificeret, eller som den er underrettet om, eller grupper af transaktioner, balanceposter, eller oplysninger, der sandsynligvis er forbundet med risiko for besvigelser.
- dens eventuelle kommunikation med den øverste ledelse og dens processer for identifikation af og reaktion på risiciene for besvigelser i virksomheden, samt
- dens eventuelle kommunikation til medarbejdere om dens holdninger til den daglige ledelses egen forretningsmæssige og etiske adfærd.

---

¹²⁷ ISA 315.26

¹²⁸ ISA 315.27

¹²⁹ ISA 315.A183

¹³⁰ ISA 240.18

Revisor skal forespørge den daglige ledelse for at kunne fastslå, om ledelsen har viden om faktiske besvigelser, som påvirker virksomheden, eller om de har mistanker eller beskyldninger herom. Dette gælder ligeledes for andre i virksomheden, hvor det kommer an på omstændighederne, at revisor forespørger disse¹³¹. Dette kunne indebære forespørgsler til medarbejdere i finansbogholderiet. Når revisor foretager forespørgsel til den daglige ledelse med baggrund i professionel skepsis, kan det være nødvendigt for revisor at underbygge svarene med anden information¹³². Dette er relevant i forhold til identificeringen af inkonsistens af regnskabsmæssige skøn, hvor revisor til underbyggelse af svaret på sin forespørgsel, kan anvende en ekspert, der f.eks. kan underbygge validiteten af daglige ledelses begrundelse for dens regnskabsmæssige skøn.

Medmindre alle medlemmer af den øverste ledelse er involveret i den daglige ledelse af virksomheden, skal revisor opnå forståelse for, hvorledes den øverste ledelse udøver tilsyn med den daglige ledelses processer til identifikation af og reaktion på risiciene for besvigelser i virksomheden samt den interne kontrol, som den daglige ledelse har etableret for at imødegå omtalte risici¹³³. Revisor skal forespørge den øverste ledelse for at fastslå, om dens medlemmer har viden om faktiske besvigelser, som påvirker virksomheden, eller om mistanker og beskyldninger herom. Disse forespørgsler foretages blandt andet for at underbygge den daglige ledelses svar på forespørgslerne. Dette gælder dog ikke, hvis alle medlemmer af den øverste ledelse er involveret i den daglige ledelse af virksomheden¹³⁴.

Regnskabsmæssige skøn

Ved revision af regnskabsmæssige skøn skal revisor opnå forståelse for virksomheden, dens omgivelser og dens interne kontroller. Revisors handlinger skal udføres i det omfang, som er nødvendigt for at opnå en forståelse for de førnævnte forhold, således revisor har et passende grundlag for at vurdere risici for væsentlig fejlinformation¹³⁵. Dette kunne være forståelse for virksomhedens transaktioner, samt andre begivenheder og forhold, der kan medføre behov for, eller ændringer i, det regnskabsmæssige skøn, eller kravene til hvordan virksomheden beregner det regnskabsmæssige skøn, og hvorledes forhold som er forbundet med, eller som påvirkes af, virksomhedens iboende risikofaktorer¹³⁶. Revisor skal, inden for virksomhedens

---

¹³¹ ISA 240.19

¹³² ISA 240.A18

¹³³ ISA 240.21

¹³⁴ ISA 240.22

¹³⁵ ISA 540.13

¹³⁶ ISA 540.13

interne kontroller, blandt andet opnå forståelse for hvorledes virksomhedens risikovurderingsproces identificerer og adresserer risici vedrørende regnskabsmæssige skøn, eller hvordan den daglige ledelse gennemgår udfald af tidligere regnskabsmæssige skøn og reaktionen på resultatet af gennemgangen¹³⁷.

Det er et krav at revisor gennemgår udfaldet af tidligere regnskabsmæssige skøn eller, hvor dette findes relevant, efterfølgende reviderede skøn, som skal hjælpe revisor med at identificere og vurdere risiciene for væsentlig fejlinformation i indeværende periode. Ved fastlæggelse af arten og omfanget af den pågældende gennemgang skal revisor tage karakteristikaene ved regnskabsmæssige skøn i betragtning¹³⁸.

5.3.3 Identifikation og vurdering af risiciene for væsentlig fejlinformation

I forlængelse af risikovurderingshandlingerne skal revisor foretage identifikation og vurdering af risiciene for væsentlig fejlinformation. Ifølge ISA 315 skal revisor identificere risiciene for væsentlig fejlinformation og fastlægge, hvorvidt de findes på regnskabsniveau eller revisionsmålsniveau for grupper af transaktioner, balanceposter og oplysninger¹³⁹. Dertil skal revisor fastlægge de relevante revisionsmål og tilknyttede betydelige grupper af transaktioner, balanceposter og oplysninger.

Derudover skal revisor rette forespørgsler til den daglige ledelse for at opnå forståelse for, hvem der er virksomhedens nærtstående parter og arten af disse relationer samt transaktionernes art og formål. Ydermere skal der rettes forespørgsler mod den daglige ledelse og andre i virksomheden, som udfører risikovurderingshandling, for at opnå forståelse for de kontroller, som knytter sig til virksomhedens nærtstående parter¹⁴⁰.

Revisor skal under revisionen være opmærksom på ordninger eller anden information, der kunne indikere tilstedeværelsen af nærtstående eller transaktioner med nærtstående parter, som den daglige ledelse tidligere har identificeret eller har oplyst revisor om¹⁴¹.

---

¹³⁷ ISA 540.13

¹³⁸ ISA 540.14

¹³⁹ ISA 315.28

¹⁴⁰ ISA 550.14

¹⁴¹ ISA 550.15

Bliver revisor opmærksom på transaktioner uden for den normale drift, skal revisor rette forespørgsel til den daglige ledelse angående arten, og hvorvidt en nærtstående part kan være involveret¹⁴².

Vurdering af risici for væsentlig fejlinformation på revisionsmålsniveau

På revisionsmålsniveau skal revisor for de identificerede risici foretage vurdering af den iboende risiko ved at vurdere sandsynligheden for, samt omfanget af fejlinformation. Dertil skal revisor tage højde for hvordan og i hvilken grad de iboende risikofaktorer påvirker relevante revisionsmål, samt om risiciene for væsentlig fejlinformation på regnskabsniveau påvirker vurderingen af den iboende risici på revisionsmålsniveau¹⁴³. Heraf skal revisor fastlægge, hvorvidt nogle af de identificerede risici kan anses som betydelige risici¹⁴⁴. For risici for væsentlig fejlinformation skal revisor fastlægge om substanshandlinger alene kan give et tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis¹⁴⁵. Såfremt at der er planlagt test af kontrollernes operationelle effektivitet, skal revisor foretage en vurdering af kontrolrisikoen. Er dette ikke planlagt skal revisors vurdering af kontrolrisikoen være identisk med vurderingen af den iboende risiko¹⁴⁶. Derudover skal revisor foretage vurdering af, om det revisionsbevis, der er indhentet gennem risikovurderingshandlinger, giver et passende grundlag for identifikation og vurdering af risiciene for væsentlig fejlinformation. Såfremt at dette ikke er tilfældet, skal der udføres yderligere risikovurderingshandlinger til dette er opnået. Ved identifikationen og vurderingen af risiciene for væsentlig fejlinformation skal der tages højde for alt revisionsbevis, der er indhentet ved risikovurderingshandlinger, hvad end disse bekræfter eller er i modstrid med revisionsmålene, som er fastlagt af den daglige ledelse¹⁴⁷. Revisor skal foretage vurdering af, hvorledes fastlæggelsen fortsat er passende for væsentlige grupper af transaktioner, balanceposter eller oplysninger, som ikke er fastlagt som betydelige¹⁴⁸. Såfremt at der er opnået ny information, der ikke er i overensstemmelse med det revisionsbevis, som revisor oprindeligt baserede identifikationen eller vurderingen af

---

¹⁴² ISA 550.16

¹⁴³ ISA 315.31

¹⁴⁴ ISA 315.32

¹⁴⁵ ISA 315.33

¹⁴⁶ ISA 315.34

¹⁴⁷ ISA 315.35

¹⁴⁸ ISA 315.36

risici for væsentlig fejlinformation på, skal revisor foretage genovervejelse af identifikationen og vurderingen.¹⁴⁹

5.4 Udførelse af revision

Efter planlægningen af revisionen, herunder opnåelse af kendskab til virksomheden, risikovurderingshandlinger og kontrolaktiviteter, og den overordnede revisionsstrategi er planlagt, kan revisor udføre de planlagte test af kontroller og substanshandlinger der nødvendige for at opnå tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis. Når revisor skal udforme de yderligere revisionshandlinger, som kræves udført, skal revisor først overveje anledningerne til vurderingen af risikoen for væsentlig fejlinformation for hver gruppe af transaktioner, balancepost og oplysning¹⁵⁰. Dette indebærer vurderingen af sandsynligheden for at væsentlig fejlinformation indestår i de relevante grupper af transaktioner, balancepost og oplysning, det vil sige virksomhedens iboende risiko, og hvorvidt risikovurderingen tager hensyn til relevante kontroller, altså kontrolrisikoen, som derved kræver, at revisor opnår revisionsbevis for kontrollernes funktionalitet¹⁵¹. Dertil skal revisor opnå mere sandsynliggende revisionsbevis, desto højere revisors risikovurdering er. Dette kan gøres ved, at revisor fokusere mere på at opnå beviser fra tredjemand eller opnå understøttende bevis fra andre uafhængige kilder¹⁵². Dette gør at revisor er mindre afhængig af bevis opnået internt i virksomheden, idet beviset er stærkere, når det opnås fra en uafhængig kilde. Risikoen for fejlinformation som følge af besvigelser bliver også reduceret ved dette, da ledelsen ikke har mulighed for at påvirke beviset. Revisor skal igennem dette kunne dokumentere i revisionsdokumentationen, hvorledes revisor har reageret i forhold til de vurderede risici for væsentlig fejlinformation som følge af besvigelser, hvorledes arten, omfanget og den tidsmæssige placering af revisionshandlinger, og hvorledes disse behandler de vurderede risici for væsentlig fejlinformation som følge af besvigelser, samt resultatet af de pågældende revisionshandlinger¹⁵³.

---

¹⁴⁹ ISA 315.37

¹⁵⁰ ISA 330.7

¹⁵¹ ISA 330.7

¹⁵² ISA 330.A19

¹⁵³ ISA 240.46

5.4.1 Test af kontroller

Revisor udfører test af kontroller, som er baseret på en stillingtagen i planlægningsfasen til virksomhedens art, tidsmæssige placering og omfang af de revisionshandlinger, der skal gennemføres¹⁵⁴. De kontroller, der er i betragtning til at skulle testes, baseres på hvorvidt revisor har en forventning om, at kontrollerne fungerer effektivt i forhold til at forebygge, opdage eller korrigere besvigelser¹⁵⁵, eller hvis substanshandlinger alene ikke kan give tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis¹⁵⁶. Yderligere skal revisor behandle de vurderede risici for væsentlig fejlinformation som følge af besvigelser, som er fastsat i planlægningsfasen, som betydelige risici, hvor dette indebærer at have opnået en forståelse for virksomhedens tilknyttede kontroller med relevans for sådanne risici¹⁵⁷. Derfor skal revisor opnå mere sandsynliggørende revisionsbevis, jo større tillid revisor tillægger kontrollernes effektivitet¹⁵⁸. Med dette menes, at revisor kan opnå stærkere beviser, hvis denne har tillid til kontrollerne og samtidig udføre en test med to formål, hvorved revisionsbeviserne styrkes¹⁵⁹. Dertil skal revisor også være opmærksom på, hvor relevante visse test af kontroller er, således der kan være fokus på de kontroller, der bidrager mere til eller afdækker mere i forhold til revisionsmålene eller risici¹⁶⁰.

Typer af revisionshandlinger

Når revisor skal kontrollere og undersøge kontrollernes effektivitet, er der en række måder, hvorpå revisor kan foretage dette. Revisor skal derfor udføre en række revisionshandlinger i kombination med forespørgsler, for at opnå revisionsbevis for kontrollernes funktionalitet, herunder kontroltidspunkter, konsistensen af udførelsen af kontroller, og af hvem eller hvilke midler kontrollerne er blevet udført¹⁶¹. Dertil skal revisor fastslå om de kontroller, som testes, er afhængig af andre kontroller, og hvis dette er tilfældet, hvorvidt det er nødvendigt at opnå revisionsbevis for den påvirkende kontrol¹⁶².

---

¹⁵⁴ Samuelsen, et al., 2019, s. 229

¹⁵⁵ Samuelsen, et al., 2019, s. 230

¹⁵⁶ ISA 330.8

¹⁵⁷ ISA 240.28

¹⁵⁸ ISA 330.9

¹⁵⁹ ISA 330.A23

¹⁶⁰ Samuelsen, et al., 2019, s. 231

¹⁶¹ ISA 330.10

¹⁶² ISA 330.10

Forespørgsel er, som nævnt under planlægningen, hvor revisor søger finansiel og ikke-finansiel information hos vidende personer. Dette er dog udelukkende en supplerende handling og kan ikke stå alene¹⁶³. Dertil kan det være, at visse former for dokumentation ikke er tilgængelig og forespørgsler kombineret med en yderligere handling er nødvendig for at opnå revisionsbevis for funktionaliteten af kontrollen¹⁶⁴. Dog kan svar på forespørgsler give informationer, som revisor ikke tidligere var i besiddelse af, og derved eventuelt give understøttende revisionsbevis¹⁶⁵. Derimod kan det også give information, som giver eller angiver afvigelser fra den information, som revisor allerede er i besiddelse af, og derved give grundlag for nødvendige yderligere revisionshandlinger¹⁶⁶. Dette kan, om nødvendigt, kræve skriftligt svar på forespørgsler¹⁶⁷. Dette er også med til at gøre revisor i stand til at opnå en forståelse for, hvorledes ledelsen har valgt at behandle specifikke områder, for eksempel transaktioner med nærtstående parter. Ifølge ISA 550 skal revisor rette forespørgsler til den daglige ledelse og udføre andre revisionshandlinger, for at opnå forståelse for hvilke kontroller ledelsen har fastsat, for at kunne identificere og behandle disse oplysninger korrekt, samt hvem der kan give tilladelse til og godkende betydelige transaktioner med nærtstående¹⁶⁸. Derfor giver dette også en indsigt i, hvad ledelsen anser som relevant for virksomheden at sætte ind over for, det vil sige, hvor risikoområderne er. Derfor giver dette revisor en forståelse for, hvorledes ledelsen håndterer kontroller, eller hvordan de ikke gør, og dermed får revisor en indsigt i, hvilke områder der er risiko for fejlinformation, muligvis som følge af besvigelser.

Observation er også en mulighed i forbindelse med test af kontroller, hvor revisor observerer hvorledes kontrollen er udført¹⁶⁹. Dog er denne form for handling begrænset i forhold til tidspunktet for udførelsen af procedurerne, eller at selve handlingen bliver observeret¹⁷⁰.

Inspektion omfatter, inden for test af kontroller, at revisor foretager inspektion af underliggende dokumentation, der generes som led i udførelse af kontrollen, og

---

¹⁶³ ISA 330.A26 og ISA 500.A22

¹⁶⁴ ISA 330.A27

¹⁶⁵ ISA 500.A23

¹⁶⁶ ISA 500.A23

¹⁶⁷ ISA 500.A25

¹⁶⁸ ISA 550.14

¹⁶⁹ Samuelsen, et al., 2019, s. 236

¹⁷⁰ ISA 500.A17

dokumenterer dette¹⁷¹. Denne form for inspektion kan give forskellig grad af pålidelighed, afhængigt af arten eller kilden som dokumentationen stammer fra¹⁷².

Til sidst kan genudførelse kombineres med forespørgsel, hvor revisor foretager en uafhængig genudførelse af kontrollen, således denne foretager de handlinger, som oprindeligt blev udført af virksomhedens medarbejdere eller anden del af den interne kontrol¹⁷³.

Disse måder at udføre test af kontroller, fokuserer på, hvorledes virksomheden udfører deres kontroller, og derved giver dette et indblik i hvilke risici der er forbundet med udførelsen. Dette giver revisor indsigt i, hvorledes det er muligt at tilsidesætte kontrollerne. Hvis der tages udgangspunkt i forespørgsler til ledelsen, kan revisor sammenligne ledelsens stilling til hvorledes kontrollerne udføres, og sammenligne det med regnskabsafdelingens eller it-afdelingens stilling til hvordan de skal udføres, hvor dette kan give indikation af, hvorvidt dette stemmer overens eller om der er forhold som revisor skal undersøge nærmere i forbindelse med risici for besvigelser. Det samme kunne gælde for observation, hvor revisor kan sammenligne informationen om hvordan kontrollerne burde blive udført og hvordan de faktisk udføres. Inspektion af dokumentation kunne give indikation af besvigelser ved, at der er afvigelser i dokumentationen, hvorved dette kunne være tegn på, at det er muligt at tilsidesætte kontrollen.

Revisionshandlingen, der bliver anvendt til test af kontroller, afhænger også af kontrollens art, hvoraf revisor kan inspicere underliggende dokumentation for kontrollens funktionalitet¹⁷⁴. De forskellige arter, der omtales, er, manuel kontrol udført af medarbejdere i virksomheden, eller en it-baseret kontrol, som udføres automatisk¹⁷⁵. En manuel kontrol kan give større mulighed for at begå tilsigtede fejl, hvorved muligheden for at begå regnskabsmanipulation bliver lettere, både angående medarbejdere og ledelsen. Dette er en fordel ved it-kontroller, hvor manuelle ændringer i disse enten ikke er mulige, eller hvor det registreres hvem og hvornår ændringerne er foretaget.

Et andet forhold som der skal tages hensyn til er, omfanget af test kontroller, det vil sige, hvis der f.eks. foretages stikprøvevis test, hvor mange skal der foretages i den pågældende situation, for at teste kontrollens effektivitet¹⁷⁶.

---

¹⁷¹ Samuelsen, et al., 2019, s. 236

¹⁷² ISA 500.A14

¹⁷³ ISA 330.A20

¹⁷⁴ ISA 330.A27

¹⁷⁵ Samuelsen, et al., 2019, s. 236

¹⁷⁶ Samuelsen, et al., 2019, s. 237

Den sidste faktor der har indflydelse på, hvordan test af kontroller skal foregå og hvilke revisionshandlinger der skal anvendes, er den tidsmæssige placering af kontrollen. Heri har arten af kontrollen og hvorvidt revisionsbeviset som revisor ønsker at indhente, dækker over en bestemt periode eller en given periode¹⁷⁷. Ved fejlinformation som følge af besvigelser, er det især hensigtsmæssigt at have fokus på slutningen af regnskabsperioden, siden der kan være foretaget sluttelige ændringer til regnskabet for at påvirke, hvorledes regnskabet tager sig ud, dette kunne f.eks. være forkert periodisering af en større transaktion, således det så ud som om det var gældende i indeværende år, og derved øgede værdien i virksomheden.

Hvis revisionen foregår i løbet af virksomhedens regnskabsperiode, kan revisor opnå revisionsbevis for kontrollernes funktionalitet, ved at revisor opnår revisionsbevis for betydelige ændringer, der er foretaget af disse kontroller, som er indtruffet i perioden, og fastlægge yderligere revisionsbevis, som skal opnås for den resterende periode¹⁷⁸.

Betydeligheden af dette ligger i, at hvis kontrollerne er ændret, kan der i forbindelse med ændringen, enten før den er foretaget eller mens ændringen foregik, kunne det give mulighed for at foretage regnskabsmanipulation, og på grund af ændringen, gøre det sværere for revisor at opdage. De faktorer, der bestemmer de yderligere handlinger, som kontrollerne kræver, kan bestå af f.eks. betydeligheden af de vurderede risici for væsentlig fejlinformation på revisionsmålsniveau, eller i hvilket omfang der blev opnået bevis for kontrollernes funktionalitet¹⁷⁹. Dertil kan disse også opnås ved en udvidelse af test af kontroller i den resterende periode eller ved at teste virksomhedens overvågning af kontroller¹⁸⁰. De efterfølgende handlinger kan dermed også anvendes, hvis revisor har foretaget revision af virksomheden i løbet af året, men vil skulle følges hvis revisionen udføres efter balancedagen.

Revisor kan anvende tidligere revisors revisionsbevis ved afgørelse af effektiviteten af kontrollerne. Dette skal afgøres på case basis, og de overvejelser, der skal indgå i denne afgørelse, og ligeledes hvor længe der kan gå før, at en kontrol skal gentestes, indebærer blandt andet¹⁸¹; effektiviteten af andre elementer i virksomhedens interne kontrol, herunder kontrolmiljøet, virksomhedens overvågning af kontroller, samt virksomhedens risikovurderingsproces. Dertil gælder dette også risiciene ved kontrollens karakteristika,

---

¹⁷⁷ Samuelsen, et al., 2019, s. 239

¹⁷⁸ ISA 330.12

¹⁷⁹ ISA 330.A33

¹⁸⁰ ISA 330.A34

¹⁸¹ ISA 330.13

herunder om den er manuel eller programmeret, effektiviteten af de generelle it-kontroller, samt effektiviteten af kontrollen og virksomhedens anvendelse af den, herunder arten og omfanget af afvigelser, som er blevet konstateret ved tidligere revisioner, og hvorvidt der er sket udskiftning af personale, der har betydelig indvirkning på anvendelse af den pågældende kontrol. Til sidst skal revisor også overveje om fraværet af ændringer i en specifik kontrol udgør en risiko, som følge af ændrede omstændigheder, og risiciene for væsentlig fejlinformation og omfanget af tillid til kontrollen¹⁸².

Vurdering af kontrollerne

Når revisor skal vurdere kontrollernes effektivitet eller funktionalitet, skal der inddrages overvejelser om, hvorvidt der er opdaget fejlinformation ved udførte substanshandlinger, som giver tegn på, at kontrollerne ikke fungerer effektivt¹⁸³. Derudover kan der være tegn på, at kontrollen ikke har fungeret effektivt, såsom at den ikke har fungeret i dele eller hele perioden. Hvis en sådan væsentlig fejlinformation, som er opdaget ved revisors handlinger, vil det være en stærk indikation af en betydelig mangel i intern kontrol¹⁸⁴. Dette betyder derfor også, at der kunne være både mulighed, retfærdiggørelse og incitament for ledelsen eller medarbejdere til at begå besvigelser, hvorfor revisor skal give dette øget opmærksomhed, hvis dette er tilfældet.

Der kunne også være indikationer af, at der er ineffektive aspekter i kontrolmiljøet, såsom at der er tegn på, at betydelige transaktioner, som den daglige ledelse er økonomisk interesseret i, ikke undersøges på passende vis af den øverste ledelse, hvorved dette også kan være en indikation af besvigelser, eller hvis der er indikationer af, at væsentlige såvel som uvæsentlige ledelsesbesvigelser, ikke er blevet forebygget af virksomhedens interne kontrol¹⁸⁵. Revisor skal derfor, hvis der er fundet afvigelser fra kontrollen, som revisor planlægger at basere revisionen på, foretage specifikke forespørgsler for at forstå disse forhold, deres mulige konsekvenser, samt fastslå, om de udførte test af kontroller, er et passende grundlag for tillid til kontrollerne, og lave yderligere test af kontroller, ellers skal de mulige risici for fejlinformation behandles af substanshandlinger¹⁸⁶.

---

¹⁸² ISA 330.13

¹⁸³ ISA 330.16

¹⁸⁴ ISA 330.A40

¹⁸⁵ Samuelsen, et al., 2019, s. 241

¹⁸⁶ ISA 330.17

5.4.2 Substanshandlinger

I planlægningen er der fastlagt hvilke grupper af transaktioner, balanceposter og oplysninger, som er væsentlige, og det er hertil at revisor skal anvende substanshandlinger til at opnå revisionsbevis for disse grupper, uanset risikovurderingen for væsentlig fejlinformation¹⁸⁷. Dette gøres grundet revisors risikovurdering er af skønsmæssig karakter, og derfor ikke i stand til at identificere alle risici for væsentlig fejlinformation, og fordi der er iboende begrænsninger i den interne kontrol, hvortil den daglige ledelse muligvis har mulighed for at tilsidesætte disse¹⁸⁸.

Substanshandlinger kan bestå af substansanalytiske handlinger og detailtest. Dette afhænger af materialet som der skal opnå revisionsbevis fra¹⁸⁹.

Analytiske handlinger

Analytiske substanshandlinger anvendes ofte på store datamængder, da disse beror på en vurdering af finansielle oplysninger gennem analyse af forventelige sammenhænge mellem både finansielle og ikke-finansielle oplysninger¹⁹⁰. Dertil omfatter det også en undersøgelse af konstaterede udsving eller sammenhænge, som ikke er konsistent med andet opnået information, eller hvor der er en beløbsmæssig afvigelse fra de forventede værdier¹⁹¹. Disse afvigelser kunne give indikation af væsentlig fejlinformation i regnskabet, hvortil revisor skal undersøge disse ved yderligere revisionshandlinger. Dette kan være indikationer på både utilsigtede og tilsigtede fejl.

Måden hvorpå de analytiske handlinger kan udføres, foregår således ved at der sker identifikation af regnskabsposten eller relevante konti, hvor der bliver fastlagt en forventning til regnskabspostens størrelse, alt efter hvad der vælges at sammenligne med, være det tidligere år, budget eller en anden virksomhed i branchen. Dernæst fastsættes en acceptabel afvigelse, som umiddelbart fastlægges ud fra kundevirksomhedens størrelse og ledelsesstruktur. Dernæst kan der undersøges udsving eller sammenhænge, og efterfølgende vil en opstilling af konstaterede fejl, som følge af en afvigelse, der ikke kan årsagsforklares eller dokumenteres af ledelsen¹⁹². Hvis revisors opstilling af konstaterede fejl afviger

---

¹⁸⁷ ISA 330.18

¹⁸⁸ ISA 330.A42

¹⁸⁹ ISA 330.A43

¹⁹⁰ Samuelsen, et al., 2019, s. 267

¹⁹¹ Samuelsen, et al., 2019, s. 267

¹⁹² Samuelsen, et al., 2019, s. 270

betydeligt fra den fastsatte acceptable afvigelse, og det ikke er muligt for ledelsen at forklare og dokumentere afvigelse, skal revisor foretage yderligere revisionshandlinger¹⁹³. Dette kunne give indikation af at der er en øget risiko for besvigelser i regnskabet, og f.eks. at ledelsen har haft mulighed for at udføre regnskabsmanipulation og derved ikke kan forklare de samlede afvigelser.

Dog kan substansanalytiske handlinger ikke stå alene, hvortil test af kontroller normalt suppleres. Dette kan derfor udelukkende foretages, hvis revisor har tillid til kontrollerne i virksomheden. Hvis dette ikke er tilfældet, vil analytiske handlinger skulle suppleres med detailtest¹⁹⁴.

Detailtest

Detailtest omfatter test af detaljer og afstemning af underliggende dokumentation i form af bekræftelser, bilag, fakturaer, o.lign. Dette kan derved både være ekstern eller intern dokumentation¹⁹⁵. Disse former for test vil ofte foregå på stikprøvebasis, hvor det afhænger af hvor lille virksomheden er¹⁹⁶.

Ved udførelse af stikprøver, er der nogle overvejelser, som revisor skal have, hvor det blandt andet gælder; hvilket mål, der søges opnået, hvilken kombination af revisionshandlinger, der bedst opnår dette mål, arten af det nødvendige revisionsbevis der søges indhentet og mulige forhold, der kan tyde på afvigelser eller fejlinformation relateret til dette revisionsbevis¹⁹⁷.

Disse overvejelser hjælper revisor med at fastlægge populationen for stikprøven.

Dernæst skal revisor fastlægge stikprøvestørrelsen, hvor denne skal være tilstrækkelig til at reducere risikoen til et acceptabelt lavt niveau¹⁹⁸. Dette betyder derfor, at jo lavere risiko revisor anser som nødvendigt, jo højere stikprøvestørrelse kræves der¹⁹⁹. Faktorer som kan påvirke stikprøvestørrelsen, er derfor blandt andet den iboende risiko, væsentlighedsniveauet, revisionsstrategien for virksomheden, styrkelsen af beviser fra andre substanshandlinger og nøgleenheder²⁰⁰. Risikoen for besvigelser bliver behandlet under flere af disse faktorer, da

---

¹⁹³ Samuelsen, et al., 2019, s. 277

¹⁹⁴ Samuelsen, et al., 2019, s. 277

¹⁹⁵ Samuelsen, et al., 2019, s. 277

¹⁹⁶ Samuelsen, et al., 2019, s. 278-279

¹⁹⁷ ISA 530.A5

¹⁹⁸ ISA 530.7

¹⁹⁹ ISA 530.A10

²⁰⁰ Samuelsen, et al., 2019, s. 281

revisor fastsætter væsentlighedsniveauet for fejlinformation for regnskabet, hvori besvigelser falder under. Dertil kan selve branchen som virksomheden befinder sig have indflydelse den iboende risiko, og hvis dette er en branche som giver større mulighed for udførelse af regnskabsmanipulation, vil dette også have en effekt på stikprøvestørrelsen. Derfor er risiko for besvigelser allerede en del af revisors forventning til regnskabet.

Til sidst skal revisor foretage stikprøveudvælgelse, hvoraf de vigtige metoder består af²⁰¹; tilfældig udvælgelse, hvorpå en tilfældig nummegerator kan anvendes, systematisk udvælgelse og vilkårlig udvælgelse.

Revisor skal derefter udføre revisionshandlinger på hver enkelt udvalgt stikprøveenhed, der er passende til formålet²⁰². Hvis revisor er ude af stand til at udføre de udformede revisionshandlinger, eller udføre passende alternative handlinger, skal revisor ved test af kontroller behandle denne enhed som en afvigelse fra den foreskrevne kontrol eller ved detailtest som en fejlinformation²⁰³. Hvis der er fundet fejlinformationer i stikprøven, skal revisor projicere fundne fejlinformationer på populationen²⁰⁴. Dette betyder, at fejlinformationen skal ekstrapoleres på hele populationen for stikprøven. Dette foretages for at opnå en overbevisning om den samlede fejlandel hvis hele populationen var underlagt revision, og derved får revisor en forståelse for den samlede fejlandel²⁰⁵.

Vurdering af stikprøveresultater

Revisor skal dernæst vurdere stikprøveresultaterne, og om brugen af stikprøver ved den pågældende revision har givet rimeligt grundlag for konklusionen om den population, som er blevet testet²⁰⁶. Hvis der er en uventet høj afvigelsesprocent ved test af kontroller, kan det medføre en stigning i den vurderede risiko for væsentlig fejlinformation, hvis ikke der er yderligere revisionsbevis der underbygger den oprindelige vurdering. Ved detailtest kan en afvigelse, f.eks. et uventet højt fejlbeløb i en stikprøve, få revisor til at overveje, at en population, f.eks. en gruppe af transaktioner eller balanceposter, er væsentligt fejlbehæftet, når der ikke findes yderligere revisionsbevis for, at der ikke eksisterer væsentlig

---

²⁰¹ ISA 530.A13

²⁰² ISA 530.9

²⁰³ ISA 530.11

²⁰⁴ ISA 530.14

²⁰⁵ Samuelsen, et al., 2019, s. 285-286

²⁰⁶ ISA 530.15

fejlinformation på populationen²⁰⁷. Hvis revisor foretager projektion af fejlinformation, og dette overskrider niveauet for acceptable fejl, giver stikprøven ikke rimeligt grundlag for konklusioner om populationen, der er blevet testet²⁰⁸. Fejlene kan bestå af flere faktorer som nævnt i tidligere afsnit, hvori dette også indeholder risici for besvigelser. Derfor kan revisor enten anmode ledelsen om at undersøge konstaterede fejlinformationer og muligheden for yderligere fejlinformation, eller tilpasse yderligere revisionshandlinger for at opnå den nødvendige sikkerhed²⁰⁹. Dette kan skyldes både utilsigtede og tilsigtede fejl, hvoraf det er ledelsens ansvar at finde ud af, hvorledes fejlen er opstået, rette fejlen og at forebygge sådanne fejl.

5.4.3 Revisionshandlinger ved regnskabsmæssige skøn

Ud fra revisors planlægning og risikovurdering i forhold til regnskabsmæssige skøn, skal revisor foretage yderligere revisionshandlinger som reaktion på de vurderede risici for væsentlig fejlinformation²¹⁰. Da regnskabsmæssige skøn er påvirket af subjektive vurderinger, som er foretaget af den daglige ledelse, påvirker dette risiciene for væsentlig fejlinformation, hvor dette afhænger af de forudsætninger ledelsen har lagt for vurderingen af det regnskabsmæssige skøn. Der er forskellige typer af regnskabsmæssige skøn, hvor dette afhænger af virksomhedstypen, branchen og omgivelserne for virksomheden²¹¹. Eksempler på dette kunne være skøn over nedskrivninger af værdien eller levetiden af goodwill eller anlægsaktiver, eller skøn over færdiggørelsesgrader på igangværende arbejder. Alt efter hvilken form for skøn, der bliver behandlet, vil der kunne være et element af usikkerhed omkring dette, hvoraf f.eks. anlægsaktiver kan være mindre usikker i forhold til, om dette kan sammenlignes med andre regnskabsaflæggere eller markedsværdien af et tilsvarende produkt, men skøn over færdiggørelsesgrader på igangværende arbejder kan være mere usikre, da der er flere faktorer, som har indflydelse på dette²¹².

Ud fra planlægningen, hvor det er blevet vurderet, hvilke handlinger der skal udføres, skal revisor, ud fra risikovurderingen af risici for væsentlig fejlinformation, udføre yderligere revisionshandlinger. De yderligere revisionshandlinger skal omfatte opnåelse af

---

²⁰⁷ ISA 530.A21

²⁰⁸ ISA 530.A22

²⁰⁹ ISA 530.A23

²¹⁰ ISA 540.18

²¹¹ Samuelsen, et al., 2019, s. 289

²¹² Samuelsen, et al., 2019, s. 290

revisionsbevis fra begivenheder, der er indtruffet frem til datoen for revisors erklæring, test af hvordan den daglige ledelse udøvede det regnskabsmæssige skøn eller fastlæggelse af revisors punkttestimat eller beløbsinterval²¹³. Hertil skal revisor sørge for, at jo højere den vurderede risiko for væsentlig fejlinformation er, jo mere overbevisende skal revisionsbeviset være.

Som nævnt i afsnittet ”5.4.1 Test af kontroller” skal revisor, hvis denne har tillid til virksomhedens kontroller, eller hvis substanshandlinger ikke kan give tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis alene, opnå tilstrækkelig og egnet revisionsbevis for den operationelle effektivitet af de relevante kontroller²¹⁴. Hvis revisor beslutter at tilgå en betydelig risiko alene ved substanshandlinger, skal disse handlinger omfatte detailtest²¹⁵. Dette indebærer undersøgelse af f.eks. dokumenter som anvendes til vilkår eller forudsætninger for det regnskabsmæssige skøn, genberegning for at efterprøve den anvendte model eller afstemning af forudsætningerne, der er anvendt i understøttende dokumentation, f.eks. information offentliggjort af tredjemand²¹⁶.

Test af skøn

Når revisor skal teste, hvorledes den daglige ledelse udøvede det regnskabsmæssige skøn, skal revisors yderligere revisionshandlinger opnå tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis vedrørende hvorledes valget og anvendelsen af de metoder, betydelige forudsætninger og data, som den daglige ledelse har anvendt ved udøvelsen af det regnskabsmæssige skøn, og hvordan den daglige ledelse har fastlagt punkttestimatet og udarbejdet tilknyttede oplysninger om skønsmæssig usikkerhed²¹⁷. Dette vil blive delt op i de 4 forhold, som revisor skal være opmærksom på, det vil sige; 1) metoderne som ledelsen har anvendt, 2) de betydelige forudsætninger, som ledelsen har fastsat, 3) dataene, som ledelsen har anvendt og 4) ledelsens behandling af skønsmæssig usikkerhed.

Når revisor skal vurdere de metoder, hvorpå den daglige ledelse har foretaget det regnskabsmæssige skøn, skal revisor først adressere om den metode som er valgt, er passende i forhold til den relevante regnskabsmæssige begrebsramme, og om ændringer i forhold til

---

²¹³ ISA 540.18

²¹⁴ ISA 540.19

²¹⁵ ISA 540.20

²¹⁶ ISA 540.A90

²¹⁷ ISA 540.22

tidligere perioders anvendte metode er passende²¹⁸. Hertil skal revisor overveje forhold som er blevet påvirket af ledelsens mulige manglende neutralitet²¹⁹, og derved om rationalet fra den daglige ledelse er passende i forhold til arten af det regnskabsmæssige skøn²²⁰. Dertil, hvis der er foretaget en ændring i metoden som den daglige ledelse har anvendt i forhold til tidligere perioder, om den foretagne ændring er passende efter de nye omstændigheder eller informationer. I relation til dette, skal revisor adressere hvorvidt beregningerne er udført i overensstemmelse med metoden, og hvorvidt det ligeledes er matematisk nøjagtigt²²¹. Hvis metoden, hvorpå ledelsen udregner det regnskabsmæssige skøn, omfatter en kompleks model, og om hvorvidt vurderingerne er konsistente, skal revisor adressere om modellens udformning opfylder formålet med målingen, og om justeringerne som den daglige ledelse har foretaget, er konsistent med formålet med målingen, og ligeledes om dette er passende efter omstændighederne²²². Til sidst skal revisor adressere, hvorvidt integriteten af betydelige forudsætninger og data er opretholdt under anvendelse af modellen²²³. Med dette menes, at nøjagtigheden og fuldstændigheden af dataene og forudsætningerne er bevaret gennem alle faser af behandlingen²²⁴.

Revisors yderligere revisionshandlinger, skal ligeledes adressere de betydelige forudsætninger, som de regnskabsmæssige skøn bliver sat ud fra. Dette betyder, at revisor skal vurdere, om de betydelige forudsætninger er passende i forhold til den relevante regnskabsmæssige begrebsramme, og om ændringer i forhold til tidligere perioder er passende, ligesom ved metoderne²²⁵. Det samme gælder ved opstillingen af forudsætningerne, om vurderingerne i forhold til dette, giver indikation af mulig manglende neutralitet hos ledelsen²²⁶. Revisor skal også adressere, hvorvidt de betydelige forudsætninger er indbyrdes konsistente og konsistente med forudsætninger, der er anvendt i andre regnskabsmæssige skøn, eller med tilknyttede forudsætninger, der er anvendt i virksomhedens øvrige forretningsområder, baseret på det kendskab, revisor har opnået under revisionen²²⁷. Til sidst, skal revisor også, hvis dette er relevant, adressere hvorvidt den

---

²¹⁸ ISA 540.23a

²¹⁹ ISA 540.23b

²²⁰ ISA 540.A97

²²¹ ISA 540.23c

²²² ISA 540.23d

²²³ ISA 540.23e

²²⁴ ISA 540.A101

²²⁵ ISA 540.24a

²²⁶ ISA 540.24b

²²⁷ ISA 540.24c

daglige ledelse har til hensigt at udføre specifikke handlinger og har muligheder herfor, i forbindelse med det forhold som det regnskabsmæssige skøn omhandler²²⁸.

I forhold til dataene som er anvendt til vurderingen af det regnskabsmæssige skøn, skal revisor adressere om dataene er passende i forhold til den regnskabsmæssige begrebsramme, og i forhold til ændringer i tidligere perioder²²⁹. Dertil skal revisor også vurdere, om hvorvidt valgene af data, medfører indikationer på mulig manglende neutralitet hos ledelsen²³⁰.

Revisor skal også adressere, hvorvidt dataene som den daglige ledelse har anvendt til udregning af det regnskabsmæssige skøn, er relevante og pålidelige efter omstændighederne²³¹. Ligeledes skal revisor adressere, om den daglige ledelse har haft en passende forståelse og fortolkning af dataene, som er anvendt²³².

I tillæg til dette, skal revisor adresse, hvorvidt den daglige ledelse har taget passende skridt til at forstå den skønsmæssige usikkerhed i forhold til den relevante regnskabsmæssige begrebsramme, og hvorledes den daglige ledelse adressere skønsmæssig usikkerhed ved fastlæggelse af et passende punkttestimat og ved udarbejdelsen af tilknyttede oplysninger om skønsmæssig usikkerhed²³³.

Relationen mellem disse er, at hvis ledelsen forstår de skønsmæssige usikkerheder, der er i forbindelse med dataene, som anvendes til punkttestimatet eller beløbsintervallet, vil det gøre det muligt for ledelsen at tage højde for disse usikkerheder og dermed kunne dokumentere bedre for, hvorfor skønnet er beregnet og fastsat som det er. Dette gør det lettere for revisor at udføre revisionshandling i forbindelse med dette, ved at have en dybere forståelse for de betydelige forudsætninger, som den daglige ledelse har fastsat for anvendelsen af metoden.

Revisor skal i tillæg til dette, udføre revisionshandling for at opnå tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis vedrørende de vurderede risici for væsentlig fejlinformation for oplysninger relateret til et regnskabsmæssigt skøn, ud over de oplysninger, som relaterer sig til skønsmæssig usikkerhed²³⁴.

---

²²⁸ ISA 540.24d

²²⁹ ISA 540.25a

²³⁰ ISA 540.25b

²³¹ ISA 540.25c

²³² ISA 540.25d

²³³ ISA 540.26

²³⁴ ISA 540.31

Overordnet vurdering

Når revisor skal vurdere, det opnåede revisionsbevis, fra de udførte revisionshandlinger, skal revisor foretage en vurdering af om risiciene for væsentlig fejlinformation på revisionsmålniveau fortsat er passende, hvor der bliver lagt vægt på om der er indikationer på mulig manglende neutralitet hos ledelsen²³⁵. Dertil skal revisor vurdere revisionsbeviser opnået angående den daglige ledelses beslutninger vedrørende indregning, måling, præsentation af og oplysninger om de regnskabsmæssige skøn i regnskabet, er i overensstemmelse med den regnskabsmæssige begrebsramme, og til sidst, om der er opnået tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis for de regnskabsmæssige skøn²³⁶. Dertil skal revisor vurdere, om de regnskabsmæssige skøn og de tilknyttede oplysninger er rimelige i forhold til den regnskabsmæssige begrebsramme og hvorvidt de indeholder fejlinformation²³⁷.

Dokumentation

Revisor skal i sin dokumentation blandt andet inkludere, de centrale aspekter af revisors forståelse af virksomheden og dens omgivelser, herunder virksomhedens interne kontroller relateret til regnskabsmæssige skøn, og kunne dokumentere forbindelsen mellem revisors yderligere revisionshandlinger og de vurderede risici for væsentlig fejlinformation, hvortil der tages højde for årsagen til vurderingen af disse risici²³⁸. Dertil skal revisor kunne dokumentere de indikationer på mulig manglende neutralitet hos ledelsen relateret til eventuelle regnskabsmæssige skøn, og revisors vurdering af konsekvenserne af dette for revisionen, samt betydelige vurderinger relateret til revisors fastlæggelse af, om de regnskabsmæssige skøn og de tilknyttede oplysninger er rimelige i forhold til den regnskabsmæssige begrebsramme eller om de indeholder fejlinformation²³⁹.

---

²³⁵ ISA 540.33

²³⁶ ISA 540.33

²³⁷ ISA 540.35

²³⁸ ISA 540.39

²³⁹ ISA 540.39

5.4.4 Afsluttende arbejder

Efter de nødvendige revisionshandlinger er blevet udført, skal revisor være opmærksom på begivenheder, der kan påvirke regnskabet efter balancedatoen. Disse begivenheder kan være begivenheder, der giver bevis vedrørende forhold, der eksisterer på balancedatoen, og begivenheder, der giver bevis vedrørende forhold, der er opstået efter balancedatoen²⁴⁰. Dette kan være forhold angående forkert periodisering af transaktioner, hvor dette kan være et tegn på besvigelser. Revisor skal derfor for denne periode opnå tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis for, om der har været begivenheder i perioden mellem balancedatoen og datoen for revisors erklæring, og som kræver regulering eller oplysning i regnskabet, og revisor skal reagere på passende forhold, som revisor får kendskab til, og skal behandle det på samme måde, som hvis revisor havde kendt til forholdet før balancedatoen²⁴¹. Derfor skal revisor udføre revisionshandlinger for at opnå revisionsbeviser for denne periode. Det forventes dog ikke, at revisor udfører yderligere revisionshandlinger, hvor tidligere revisionshandlinger har givet tilfredsstillende konklusioner²⁴². Revisor har ikke pligt til at udføre revisionshandlinger på regnskabet i perioden efter datoen for revisors erklæring og før offentliggørelsen af regnskabet²⁴³. Hvis revisor får kendskab til forhold, som kunne have ændret revisors erklæring, skal revisor drøfte dette med den daglige ledelse, fastslå om regnskabet bør ændres, og forespørge den daglige ledelse, om hvorledes den har til hensigt at behandle forholdet²⁴⁴.

Fortsat drift

I forbindelse med udførelse af revisionen og revisionshandlinger, skal revisor være opmærksom på forhold, der kan have indflydelse på virksomhedens fortsatte drift²⁴⁵. Det er ledelsens ansvar at foretage en vurdering af, hvorvidt virksomheden er i stand til at fortsætte driften, hvor dette omhandler nuværende og fremtidige forhold og begivenheder, som har indflydelse på dette. Faktorer som kan have indflydelse på dette, inkluderer graden af usikkerhed omkring udfaldet af forhold eller begivenheder, virksomhedens størrelse, kompleksitet og art af forretning, samt en vurdering om fremtiden baseret på nuværende information²⁴⁶. Revisors ansvar, i forbindelse med fortsat drift, er derfor at opnå tilstrækkeligt

---

²⁴⁰ ISA 560.2

²⁴¹ ISA 560.4

²⁴² ISA 560.6

²⁴³ ISA 560.10

²⁴⁴ ISA 560.10

²⁴⁵ ISA 570.11

²⁴⁶ ISA 570.5

og egnet revisionsbevis for, at anvendelsen af regnskabsprincippet om fortsat drift er passende for virksomheden, ud fra den vurdering som virksomhedens ledelse har foretaget²⁴⁷. Dog kan revisor ikke forudse udkommet af fremtidige begivenheder eller forhold, og revisors vurdering kan derfor ikke ses som en garanti for virksomhedens evne til at fortsætte driften. Dette betyder dog også, at hvis der er usikkerhed om dette forhold, skal revisor behandle det i revisionserklæringen, som vil blive behandlet i afsnit ”5.5 Rapportering”.

Revisor skal i forbindelse med overvejelserne om virksomhedens fortsatte drift være opmærksom på, om der er risiko for besvigelser i form af regnskabsmanipulation i forbindelse med ledelsens vurdering. Det kan være, at der i vurderingen er blevet manipuleret med data, for således at tage sig bedre ud, og for at vise at virksomheden stadig er i stand til at fortsætte driften. Baggrunden for dette kunne være, som nævnt tidligere, at ledelsen har en væsentlig økonomisk interesse i dette, enten gennem en bonusordning eller hvis den daglige ledelses personlige økonomi påvirkes væsentligt af virksomheden.

Uanset om virksomheden har foretaget en vurdering om virksomhedens fortsatte drift i forbindelse med udarbejdelsen af regnskabet, skal revisor drøfte denne vurdering, eller drøfte grundlaget for anvendelsen af regnskabsprincippet, og forespørge om forhold eller begivenheder kan have indflydelse på dette, med den daglige ledelse²⁴⁸. Forhold eller begivenheder, som kan have indflydelse på dette, er f.eks. negativ egenkapital i virksomheden, indikationer på tilbagekaldelse af finansiel støtte fra kreditorer, tab af nøglepersoner i den daglige ledelse uden genansættelse, arbejdskonflikter, uafgjorte retssager mod virksomheden som kan have betydelige konsekvenser for virksomheden, eller ændringer i lovgivning, reguleringer eller regerings politik som kan have negativ indflydelse på virksomheden²⁴⁹.

Hvis revisor, i forbindelse med revisionshandlinger eller efter drøftelse med ledelsen, identificerer forhold eller begivenheder, som kan skabe betydelig tvivl om virksomhedens evne til at fortsætte driften, skal revisor opnå tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis til at fastslå, om der er væsentlig usikkerhed om virksomhedens fortsatte drift, ved at foretage yderligere revisionshandlinger for at fastslå effekten²⁵⁰.

---

²⁴⁷ ISA 570.7

²⁴⁸ ISA 570.10

²⁴⁹ Samuelsen, et al., 2019, s. 324-325

²⁵⁰ ISA 570.16

Afsluttende regnskabsanalyse

Revisor skal i forbindelse med afslutningen af revisionen foretage analytiske handlinger, som hjælper revisor med at udforme konklusionen, om hvorvidt regnskabet er konsistent med revisors forståelse af virksomheden²⁵¹. Dette er for at underbygge de konklusioner, som er udformet i løbet af revisionen²⁵². Dertil kan resultaterne af disse handlinger identificere hidtil ikke erkendte risiko for fejlinformation²⁵³. Fokuset for regnskabsanalysen er derfor at dække de samlede sammenhænge i regnskabet og foretages på regnskabspostniveau, og omfatter også virksomhedens nøgletal²⁵⁴. Hvis der vises afvigelser eller udsving af disse analyser, skal revisor genoverveje risikovurderingen for væsentlig fejlinformation, og eventuelt udføre yderligere revisionshandling²⁵⁵.

Ud fra regnskabsanalyserne som revisor har foretaget, skal revisor vurdere, hvorvidt der er indikationer af en uopdaget risiko for fejlinformation som følge af besvigelser²⁵⁶. Dette kunne involvere indtægter ved årets afslutning, der er særlig relevante²⁵⁷. Hvis dette er tilfældet, skal revisor vurdere betydningen af dette, også for andre aspekter af revisionen, især med fokus på troværdigheden af ledelsens udtalelser, hvor der derved tages højde for, at et tilfælde af besvigelser sandsynligvis ikke er en isoleret hændelse²⁵⁸. Dette er på grund af at besvigelser indbefatter incitament eller pres, samt en erkendt mulighed, hvor det samtidig er muligt at retfærdiggøre handlingen. Hvoraf de besvigelser som er forekommet, muligvis ikke er væsentligt for regnskabet hver især, men flere fejlinformationer samlet på en bestemt lokalitet, kan indikere risici for væsentlig fejlinformation som følge af besvigelser²⁵⁹. Hvis dette dermed er tilfældet, skal revisor genoverveje at revurdere risiciene for væsentlig fejlinformation som følge af besvigelser, og den virkning dette kan have på arten, den tidsmæssige placering og omfanget af revisionshandling, som er nødvendige grundet de revurderede risici²⁶⁰. Dette kan f.eks. være en i øvrigt ubetydelig besvigelse, hvor denne bliver betydelig, fordi det involverer et højere ledelsesniveau²⁶¹. Dette kan anfægte tidligere opnået bevis, og dermed så tvivl om fuldstændigheden og sandfærdigheden af fremførte

---

²⁵¹ ISA 520.6

²⁵² ISA 520.A17

²⁵³ ISA 520.A18

²⁵⁴ Samuelson, et al., 2019, s. 329-330

²⁵⁵ ISA 520.A18

²⁵⁶ ISA 240.35

²⁵⁷ Samuelson, et al., 2019, s. 331

²⁵⁸ ISA 240.36

²⁵⁹ ISA 240.A52

²⁶⁰ ISA 240.37

²⁶¹ ISA 240.A53

udtalelser, samt ægtheden af regnskabsmateriale og dokumentation. Dertil kan det også være indikation af sammensværgelse mellem flere parter, f.eks. medarbejdere og ledelse, eller tredjepart²⁶².

Ud over regnskabsanalyse er der en række vurderinger og forhold som revisor skal foretage. Dette inkluderer, hvorvidt virksomheden har overholdt den begrebsramme, som virksomheden har udarbejdet regnskabet ud fra, hvorvidt det er ÅRL eller IFRS, hvor dette også inkluderer indikationer på manglende neutralitet fra ledelsens vurderinger²⁶³. Hertil skal revisor sørge for rettidigt at kommunikere alle fejlinformationer til det rette niveau i den daglige ledelse, medmindre det er forbudt ved lov, og dertil anmode om at ledelsen korrigerer disse fejlinformationer²⁶⁴. Dette gælder også når revisor har identificeret en besvigelse, eller har opnået information, der indikerer, at der kan foreligge en besvigelse, skal dette meddeles hurtigst muligt til det rette niveau i den daglige ledelse, således de personer, der har det primære ansvar for at forebygge og opdage besvigelser kan opfylde deres forpligtelser²⁶⁵. Dertil skal revisor dokumentere denne kommunikation i revisionsdokumentationen²⁶⁶. Ligeledes skal den øverste ledelse informeres, hvis forholdet kan føres tilbage til enten den daglige ledelse, medarbejdere, der har vigtige roller i den interne kontrol, eller andre, hvis besvigelsen resulterer i væsentlig fejlinformation i regnskabet²⁶⁷. Derudover skal revisor kommunikere med den øverste ledelse om ethvert andet forhold med relation til besvigelser, som revisor vurderer, er relevant for den øverste ledelses ansvar²⁶⁸. Dette kunne være, hvis revisor mener, at den daglige ledelse ikke behandler identificerede og betydelige mangler i den interne kontrol passende, eller ikke reagerer passende på en identificeret besvigelse. Det kunne også gælde i de situationer, hvor revisor har bekymringer angående godkendelser af transaktioner, der synes at ligge uden for den normale forretningsaktivitet, ikke er fyldestgørende og fuldstændige²⁶⁹. Hvis den daglige ledelse nægter at foretage nødvendige korrektioner, skal revisor opnå forståelse for begrundelserne for disse, og medtage disse i vurderingen, om hvorvidt dette har væsentlig indflydelse på om regnskabet som helhed, er uden væsentlig fejlinformation²⁷⁰.

---

²⁶² ISA 240.A53

²⁶³ ISA 700.12

²⁶⁴ ISA 450.8

²⁶⁵ ISA 240.41

²⁶⁶ ISA 240.47

²⁶⁷ ISA 240.42

²⁶⁸ ISA 240.43

²⁶⁹ ISA 240.A66

²⁷⁰ ISA 450.9

Revisor skal også opnå en forståelse for virksomhedens relationer og transaktioner med nærtstående parter, således der kan gives et retvisende billede af virksomhedens relation til disse²⁷¹. Der kan således også være risiko for væsentlig fejlinformation i forbindelse med disse transaktioner, hvor det afhænger af arten af relationen, og arten af transaktionerne²⁷². Revisor har ved planlægningen foretaget vurdering angående nødvendige risikovurderingshandlinger, men skal sikre i forbindelse med afslutningen af revisionen, at forbindelser til, og transaktioner med nærtstående parter er behandlet og oplyst på behørig vis²⁷³. Dette kunne gælde betydelige og usædvanlige transaktioner med nærtstående parter ved eller tæt på regnskabsårets afslutning, hvor det er forsøgt skjult.

Til sidst skal revisor foretage en revurdering af risikoen for væsentlig fejlinformation i regnskabet, baseret på de udførte revisionshandlinger og det opnåede revisionsbevis²⁷⁴. Grunden for dette baseres på, at i løbet af revisionen kan revisor opnå informationer, som er betydelig forskellig fra risikovurderingen foretaget i planlægningen²⁷⁵. Da revision er en kumulativ og løbende proces, vil der blive foretaget ændringer i revisors planlægning og udførelse af nødvendige revisionshandlinger. De informationer der kan have indflydelse på dette, kunne f.eks. være omfanget af fejlinformation, som revisor opdager ved udførelsen af substanshandlinger, som ændrer revisors vurdering af risikoen, eller opdagelse af uoverensstemmelser i regnskabsmaterialet, manglende bevis eller modstridende beviser²⁷⁶.

Vurdering af tilstrækkeligheden af indhentet revisionsbevis

Revisor skal konkludere om der er opnået tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis, for at udforme konklusionen, og om risikoområder, hvor der er risici for fejlinformation, er tilstrækkeligt dækket. Derfor skal alt relevant opnået revisionsbevis overvejes, uanset om det underbygger eller modsiger udsagnene i regnskabet²⁷⁷. Revisor har opnået tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis, når revisionsrisikoen er reduceret til et acceptabelt niveau, der gør det muligt for revisor at drage rimelige konklusioner²⁷⁸. Hvorvidt risikoen er acceptabelt lav,

---

²⁷¹ ISA 550.4

²⁷² ISA 550.2

²⁷³ ISA 550.25

²⁷⁴ ISA 330.25

²⁷⁵ Samuelson, et al., 2019, s. 345

²⁷⁶ ISA 330.A60

²⁷⁷ ISA 330.26

²⁷⁸ ISA 200.A32 og ISA 500.A3

baseres på de konkrete revisionsbeviser, der er opnået, og bedømmes ud fra revisors faglige vurdering²⁷⁹. En række faktorer som kan have indflydelse på dette, er f.eks.²⁸⁰:

- Betydeligheden af en potentiel fejlinformation i relation til revisionsmålet, og sandsynligheden for, individuelt eller sammen med andre potentielle fejlinformationer har væsentlig indvirkning på regnskabet
- Effektiviteten af den daglige ledelses reaktioner på og kontroller til at afhjælpe risici,
- Erfaringer fra tidligere revisioner
- Resultater af de udførte revisionshandlinger, herunder om disse revisionshandlinger identificerede specifikke tilfælde af besvigelser eller fejl
- Kilden til og pålideligheden af den tilgængelige information
- I hvor høj grad revisionsbeviset er sandsynliggørende
- Forståelse for virksomheden og dens omgivelser

Det er i sidste ende revisors faglige viden og erfaringer der afgør om, der i første omgang er opnået tilstrækkeligt revisionsbevis, dernæst om dette er egnet revisionsbevis og til sidst, hvorvidt virksomhedens regnskab er retvisende.

---

²⁷⁹ Samuelsen, et al., 2019, s. 45

²⁸⁰ ISA 330.A62

5.5 Revisors rapportering

Det sidste revisor skal gøre i forbindelse med en revision, er afgivelse af revisionspåtegningen på regnskabet. Her samler revisor alle opnåede konklusioner fra revisionsbeviserne, udarbejder en konklusion, og udtrykker dette i en skriftlig erklæring²⁸¹. Dertil skal revisor, når det omhandler besvigelser, være klar over, hvorledes revisor skal gebærde sig ved anvendelse af reglerne angående fratrædelse fra opgaven og rapporteringspligt til relevante myndigheder.

5.5.1 Konklusion

Revisor skal tage stilling til alle forhold, der er opstillet i erklæringsbekendtgørelsen §5, som revisionspåtegningen således mindst skal indeholde. Der er overskrifter, der skal tilføjes under yderligere forhold, som behandles efterfølgende. Ifølge erklæringsbekendtgørelsen §5, skal en revisionspåtegning således indeholde:

- En konklusion, som indeholder en identifikation af det reviderede regnskab, hvilken regnskabsmæssig begrebsramme der er anvendt, og hvorvidt regnskabet er udarbejdet i overensstemmelse med lovgivning eller andre bestemmelser. Dertil skal revisor oplyse om regnskabet giver et retvisende billede af virksomhedens aktiver og passiver, finansielle stilling og resultatet, i overensstemmelse med den begrebsramme, som regnskabet er udarbejdet ud fra.
- En omtale om grundlaget for den afgivne konklusion, hvor det skal oplyses, hvilke revisionsstandarder der er anvendt, og hvorvidt revisor har opnået tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis om grundlaget for konklusionen.
- En omtale om væsentlig usikkerhed om fortsat drift, hvor revisor skal oplyse om de tidligere nævnte begivenheder og forhold, som virksomheden befinder sig i, og hvorledes ledelsen behandler dette.
- Fremhævelse af forhold i regnskabet, hvor dette gælder forhold, som er behandlet i regnskabet, men revisor vurderer, at det er afgørende for regnskabsbrugers forståelse af forholdet, men det ikke er nødvendigt at modificere konklusionen, eller det ikke er et centralt forhold ved revisionen²⁸².

---

²⁸¹ ISA 700.6

²⁸² ISA 706.8

- En omtale om ledelsens ansvar, hvor det skal tydeliggøres, at det er ledelsen der har ansvaret for udarbejdelsen af regnskabet og at det er virksomheden, der har foretaget vurderingen om fortsat drift²⁸³. Dertil også at det er ledelsen, der har ansvaret for sådan intern kontrol, som den anser nødvendigt for at kunne udarbejde et regnskabet, der er uden væsentlig fejlinformation, uanset om dette skyldes fejl eller besvigelser²⁸⁴.
- En omtale om revisors ansvar for revisionen, hvor revisionens mål er at opnå høj grad af sikkerhed for, om regnskabet som helhed er uden væsentlig fejlinformation, uanset om det skyldes besvigelser eller fejl, samt en erklæring der indeholder revisors konklusion. Dertil skal det anføres, at høj grad af sikkerhed er et udtryk for højt niveau af sikkerhed, men ikke en garanti for, at en revision altid vil afdække væsentlig fejlinformation, når den er til stede, hvor fejlinformationer kan skyldes besvigelser eller fejl²⁸⁵. Dette dækker dermed, at det er kun hvis fejlinformationen er væsentlig for regnskabet, hvor der med dette menes, at hvis det med rimelighed kan forventes, at de enkeltvis eller tilsammen har en indflydelse på de økonomiske beslutninger, som brugere træffer på grundlag af regnskabet²⁸⁶. Ligeledes skal revisor oplyse regnskabsbruger om, at risikoen for ikke at opdage fejlinformation, der skyldes besvigelser, er højere end ved fejlinformation, der skyldes fejl, idet besvigelser forsøges skjult af dem som udfører det, og derfor kan omfatte sammensværgelser, dokumentfalsk, m.m., som gør det sværere for revisor at opdage den type fejlinformation²⁸⁷.
- En udtalelse om ledelsesberetningen, hvis en sådan er udarbejdet, hvor revisor skal, som nævnt tidligere, udtale sig om, hvorvidt denne er i overensstemmelse med årsregnskabet og lovgivningens krav, og hvorvidt beretningen indeholder fejlagtige angivelser.
- Oplysninger om andre forhold, inddrages hvis virksomheden ikke har overholdt lovgivning om bogføring og opbevaring af regnskabsmateriale, samt forhold som gør, at revisor har en begrundet formodning om, at medlemmer af ledelsen kan ifalde erstatning- eller strafansvar for handlinger eller undladelser, der berører virksomheden.

---

²⁸³ ISA 700.33 og 34

²⁸⁴ ISA 700.A44

²⁸⁵ ISA 700.38

²⁸⁶ ISA 700.A57

²⁸⁷ ISA 700.39

Der er fire forskellige konklusioner, som revisor kan komme frem til i påtegningen, dette gælder en konklusion uden modifikationer, en konklusion med forbehold, en afkræftende konklusion eller manglende konklusion.

For at udforme en konklusion uden modifikationer, skal revisor have opnået høj grad af sikkerhed for, at regnskabet som helhed er uden væsentlig fejlinformation, uanset om denne skyldes besvigelser eller fejl, hvorledes der skal tages højde om der er opnået tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis, om ikke-korrigerede fejlinformationer enkeltvis eller samlet set er væsentlige, og de tidligere nævnte områder²⁸⁸. Derfor skal revisor udtrykke en konklusion uden modifikationer, når revisor kan konkludere, at regnskabet i alle væsentlige henseender er udarbejdet i overensstemmelse med den relevante regnskabsmæssige begrebsramme²⁸⁹.

Hvis revisor derimod konkluderer, at regnskabet enten indeholder væsentlig fejlinformation eller revisor ikke er i stand til at opnå tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis til at konkludere, at regnskabet ikke indeholder væsentlig fejlinformation, skal revisor modificere konklusionen²⁹⁰.

Revisor skal udforme en konklusion med forbehold hvis revisor, efter at have opnået tilstrækkelig og egnet revisionsbevis konkluderer, at fejlinformationer enkeltvis eller samlet er væsentlige, men ikke gennemgribende for regnskabet, eller hvis revisor ikke er i stand til at opnå tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis til at konkludere, om de mulige indvirkninger på regnskabet af eventuelle uopdagede fejlinformationer kan være væsentlige, men ikke gennemgribende²⁹¹, jf. erklæringsbekendtgørelsen §6, stk. 1. Revisor skal tydeligt begrunde forholdet, der har ført til modifikationen af konklusionen, og, hvis det er muligt, angive den beløbsmæssige indvirkning på årsregnskabet²⁹². Eksempler på hvornår revisor skal modificere konklusionen, er f.eks. når regnskabet er aflagt under forudsætning af fortsat drift, men revisor ikke finder, at forudsætningen er opfyldt, eller der er usikkerheder vedrørende opgørelsen af regnskabet eller usædvanlige forhold, som har påvirket det, og som ikke er tilstrækkelig oplyst i regnskabet, jf. erklæringsbekendtgørelsen §6, stk. 2, nr. 1. Det skal også gøres, hvis revisor ikke bliver tilstrækkelig oplyst om forhold af betydning for regnskabet, eller hvis det ikke er muligt for revisor at udtrykke en konklusion for dele af regnskabet, jf. erklæringsbekendtgørelsen §6, stk. 2, nr. 2.

---

²⁸⁸ ISA 700.11

²⁸⁹ ISA 700.16

²⁹⁰ ISA 700.17

²⁹¹ ISA 705.7

²⁹² Samuelsen, et al., 2019, s. 420-421

Revisor skal udtrykke en afkræftende konklusion for regnskabet, når revisor, efter at have opnået tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis, konkluderer, at fejlinformation enkeltvis eller samlet er både væsentlige og gennemgribende for regnskabet²⁹³. Et forhold er gennemgribende, hvis forholdets fejlinformation påvirker eller muligvis påvirker regnskabet i sådan en grad, at det efter revisors vurdering, ikke begrænser sig til specifikke elementer, konti eller poster i regnskabet, eller hvis det er begrænset, men repræsenterer eller kan repræsentere en substantiel del af regnskabet, eller hvis det i relation til oplysninger er grundlæggende for brugeres forståelse af regnskabet²⁹⁴.

Den sidste konklusion revisor kan udtrykke, er en manglende konklusion. Dette skal ske hvis revisor er ude af stand til at opnå tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis, som konklusionen baseres på, og revisor derfor konkluderer, at de mulige indvirkninger på regnskabet af eventuelle uopdagede fejlinformationer kan være både væsentlige og gennemgribende²⁹⁵. Revisor kan derfor ikke udtale sig med høj grad af sikkerhed, om hvorvidt årsregnskabet giver et retvisende billede af virksomheden²⁹⁶.

5.5.2 Fratrædelse og rapporteringspligt til myndigheder

Revisor kan i forbindelse med revisionen anse det nødvendigt at fratræde opgaven, hvoraf dette er muligt ifølge revisorloven, hvis det ikke strider imod god revisorskik, jf. RL §18, stk. 2. Derfor må det forudsættes, at revisor har en rimelig begrundelse for sin fratræden, men der skal stadig tages hensyn til at revisor er offentlighedens tillidsrepræsentant, og har derfor et ansvar for at færdiggøre revisionen. Dog kan forholdet mellem revisor og virksomheden blive så anstrengt, at det ikke er muligt for revisor at overholde revisionsaftalen²⁹⁷. Dette kan være i tilfælde, hvor revisor ikke kan have tillid til ledelsen, eller ledelsen ikke foretager afhjælpende handlinger vedrørende besvigelser. Det vil dog i de fleste tilfælde være mest passende at revisor fuldfører revisionen, og efterlever kravene i lovgivningen angående rapportering til anden myndighed²⁹⁸.

---

²⁹³ ISA 705.8

²⁹⁴ ISA 705.5

²⁹⁵ ISA 705.9

²⁹⁶ Samuelsen, et al., 2019, s. 431

²⁹⁷ Samuelsen, et al., 2019, s. 493

²⁹⁸ Samuelsen, et al., 2019, s. 493

Hvis revisor dog alligevel vælger at fratræde, er der visse regler der gør sig gældende, hvoraf dette fremgår af revisorlovens §22, stk. 3. Hvis revisor fratræder, og dette sker i forbindelse med, at revisor har en begrundet formodning om, at et eller flere medlemmer af virksomhedens ledelse, begår eller har begået økonomiske forbrydelser, i tilknytning til udførelsen af deres hverv, og revisor har en begrundet formodning om, at forbrydelsen vedrører betydelige beløb eller i øvrigt grov karakter, skal revisor straks underrette NSK (National Enhed for Særlig Økonomisk Kriminalitet) om dette, og om grundene for sin fratræden, jf. RL §22, stk. 3.

Rapportering til myndigheder

Revisor har pligt til at rapportere en identificeret besvigelse eller hvis revisor har opnået information, der indikerer, at der kan foreligge en besvigelse, til den daglige eller øverste ledelse, alt efter hvilken situation omhandler besvigelsen²⁹⁹. Derudover har revisor også pligt, under visse omstændigheder, til at rapportere til en relevant myndighed. Derfor skal revisor, hvis denne har konstateret en besvigelse eller har mistanke herom, afgøre om love, øvrig regulering eller relevante etiske krav pålægger revisor at rapportere til en relevant myndighed uden for virksomheden, eller fastlægger forpligtelser, hvorefter rapportering til en relevant myndighed uden for virksomheden kan være passende efter omstændighederne³⁰⁰. Hvis dette er tilfældet, skal revisor sørge for at dokumentere denne kommunikation i revisionsdokumentationen³⁰¹. Da ISA er internationale standarder, skal danske revisors rapporteringspligter angående besvigelser henføres til erklæringsbekendtgørelsen, revisorloven og hvidvaskloven. I lovgivningen anvendes termen ”besvigelser” ikke, men f.eks. i revisorloven bliver det omtalt som økonomiske forbrydelser³⁰².

Ifølge erklæringsbekendtgørelsen §7, stk. 2, har revisor pligt til at oplyse regnskabsbruger i revisionspåtegningen om, hvis der er ikke uvæsentlige forhold som revisor er blevet bekendt med under revisionen, og som giver revisor en begrundet formodning om, at medlemmer af ledelsen kan ifalde erstatnings- eller strafansvar ved handlinger eller undladelser, der berører virksomheden³⁰³.

---

²⁹⁹ ISA 240.42 og 43

³⁰⁰ ISA 240.44

³⁰¹ ISA 240.47

³⁰² Samuelsen, et al., 2019, s. 485

³⁰³ Samuelsen, et al., 2019, s. 485

Ifølge RL §22, stk. 1, skal revisor, hvis denne indser, under udførelse af opgaver, at et eller flere medlemmer af virksomhedens ledelse begår eller har begået økonomiske forbrydelser i tilknytning til udførelsen af deres hverv, og revisor har begrundet formodning om, at forbrydelsen vedrører betydelige beløb eller i øvrigt er af grov karakter, skal revisor straks underrette hvert enkelt medlem af ledelsen. Hvis ledelsen ikke dokumenterer over for revisor, at de har taget fornødne skridt til at standse kriminaliteten og til at rette op på de påfølgende skader inden for 14 dage, skal revisor straks underrette NSK om de formodede økonomiske forbrydelser. Dette gælder dog ikke, hvis det angår forhold, der er omfattet af reglerne i hvidvaskloven, som vil blive gennemgået efterfølgende. Hvis revisor finder underretning til ledelsen som værende uegnet til at forhindre fortsat kriminalitet eller hvis flertallet i ledelsen er involveret i eller har kendskab til de økonomiske forbrydelser, skal revisor i stedet straks underrette NSK, jf. RL §22, stk. 2.

Ifølge HVL §26, skal revisor omgående underrette Hvidvasksekretariatet, hvis revisor er vidende om, har mistanke om eller rimelig grund til at formode, at en transaktion, midler eller en aktivitet har eller har haft tilknytning til hvidvask eller finansiering af terrorisme. Derfor skal revisor være opmærksom på komplekse og usædvanligt store transaktioner, samt alle usædvanlige transaktionsmønstre og aktiviteter, der ikke har et klart økonomisk eller påviseligt økonomisk formål³⁰⁴, jf. HVL §25. Revisor har dog ikke pligt til at undersøge alle usædvanlige eller komplekse transaktioner, kun hvis dette vurderes relevant af revisor³⁰⁵. Revisor har pligt til at hemmeligholde at der er givet underretning om en kunde, at dette overvejes eller at der er eller vil blive iværksat en undersøgelse, jf. HVL §38, stk. 1.

Disse tre lovgivninger er alle udformet uafhængigt af hinanden, og uden hensyntagen til revisionsstandarderne. Revisor skal derfor være opmærksom på at rapportere efter hvert regelsæt, hvoraf revisor ikke kan erstatte rapportering efter hvidvaskloven med rapportering efter revisorloven³⁰⁶.

---

³⁰⁴ Samuelsen, et al., 2019, s. 487

³⁰⁵ Samuelsen, et al., 2019, s. 491

³⁰⁶ Samuelsen, et al., 2019, s. 488

6. Sagen om Genan

Vestre Landsret har pr. 15. april 2021 afsagt sin dom i Genan, hvor den på tidspunktet 78-årige stifter og medejer af virksomheden, der beskæftigede sig med genanvendelse af dæk, var tiltalt for mandatsvig og bedrageri af særlig grov beskaffenhed, og hvor den tidligere revisor var tiltalt for medvirken til bedrageriet³⁰⁷.

Ifølge tiltalen for mandatsvig havde den tidligere medejer af Genan via et selskab, som denne var enejer af, og som stod for forvaltningen af virksomhedens frie likvide midler, overført 73 mio. kr. til sin private konti og anvendt beløbet til private formål. Vedrørende tiltalen for bedrageri havde den tidligere medejer i samarbejde med den tidligere revisor udarbejdet og fremlagt erklæringer til lånoptagelser, hvori det fremgik, at der ikke eksisterede koncerninterne mellemværender. Erklæringer blev udarbejdet, til trods for at der ikke var foretaget indfrielse af et beløb på 420 mio. kr., selvom de tiltalte var bevidste om at dette var forudsætningen for udbetaling af lånet, var at de 420 mio. kr., var tilbagebetalt, endvidere var de tiltalte klar over, at erklæringerne over for pengeinstituttet fremstod som dokumentation for, at der var sket tilbagebetaling. Landsretten fandt medejeren og revisor skyldige, hvor straffen blev fastsat til henholdsvis seks- og tre års fængsel³⁰⁸.

Forinden landsrettens dom var revisor af Erhvervsstyrelsen blevet indbragt for Revisornævnet, hvor der blev afsagt kendelse den 29. april 2016 i sag nr. 32/2015, hvor Erhvervsstyrelsen havde rejst klager for revisionen vedrørende årsregnskabet for tre selskaber.

For revisionen af årsregnskabet for 2012 for selskab D A/S rejste Erhvervsstyrelsen følgende klager:

- Revisor havde ikke opnået tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis angående tilstedeværelse og værdiansættelse af udviklingsprojekter i årsrapporten.
- Revisor havde ikke opnået tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis for værdiansættelsen af de igangværende arbejder i årsrapporten.
- Revisor havde ikke opnået tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis angående transaktioner med nærtstående parter.

---

³⁰⁷ Sag nr.: V. L. - S 773/2019

³⁰⁸ Sag nr.: V. L. - S 773/2019

Endelig blev der for selskab N rejst klage vedrørende årsregnskabet 2012 for overtrædelse af erklæringsbekendtgørelsens § 7, stk. 2, ved at revisor ikke havde afgivet supplerende oplysninger angående enten ulovligt aktionærlån eller manglende indberetning til SKAT i revisionspåtegningen. Hertil havde Erhvervsstyrelsen nedlagt, at revisor skulle frakendes sin godkendelse i en periode på op til fem år, mens revisor havde nedlagt påstand om frifindelse.

6.1 Klagepunkt 1 vedr. D A/S

Erhvervsstyrelsens bemærkning

I forbindelse med kendelsen har Erhvervsstyrelsen til understøttelse af klagepunkt 1 henvist til, at revisor er offentlighedens tillidsrepræsentant, hvilket indebærer at revisor skulle leve op til kravene i revisorlovens § 16 og revisionsstandarderne. Erhvervsstyrelsen havde i sin fremlæggelse af sagen anført, at det ikke fremgik af revisionsdokumentationen, at revisor havde forholdt sig konkret til, hvorvidt projektet samt tilknyttede udgifter var et forskningsprojekt eller et udviklingsprojekt. Styrelsen påpegede, at sondringen var essentiel for at kunne fastslå den regnskabsmæssige behandling, hvorfor det var krævet, at revisor dokumenterede sin stillingtagen. Styrelsen fandt derfor ikke, at det var tilstrækkeligt dokumentation, når begrebet "forskning" ikke var nævnt i revisor arbejdspapirer, årsrapporterne, på selskabets hjemmeside eller andetsteds i det tilgængelige materiale, som revisor havde henvist til.

Erhvervsstyrelsen påpegede hertil, at det fremgik af revisionsprogrammet, at der var investeret yderligere i udviklingsprojekt, hvor det blev forsøgt at omvende brugte produkter til nyt råmateriale, hvilket ifølge styrelsen kunne indikere, at virksomheden søgte at opnå en teknisk indsigt i muligheden for omvendelse af brugte produkter til råmateriale, hvorfor Erhvervsstyrelsen mente at der i henhold til daværende IAS 38 var tale om forskningsomkostninger.

Det var Erhvervsstyrelsen opfattelse, at det ikke stod klart, om omkostningerne var afholdt i forsknings- eller udviklingsfasen i henhold til daværende IAS 38, hvorfor det ikke stod klart, om det revisor benævnte som testforsøg, enten skulle anses som en forskningsaktivitet eller udviklingsaktivitet.

På trods af at ingen af de tidligere eller senere årsrapporter omtalte forskningsprojekter, mente styrelsen, at det var essentielt for revisor at dokumentere sine overvejelser, som denne

havde haft angående sondringen mellem forsknings- og udviklingsomkostninger. Det var Erhvervsstyrelsen opfattelse, at revisor ikke havde dokumenteret at der var udført handlinger til test af, hvorvidt omkostninger kunne henføres til forskning eller udvikling. Hvorfor der efter Erhvervsstyrelsen opfattelse var tale om et betydeligt regnskabsmæssigt skøn, som revisor skulle have indhentet dokumentation for, at ledelsen havde overholdt årsregnskabslovens.

Styrelsen fandt i revisionsdokumentation, at revisor ikke havde dokumenteret, at denne havde undersøgt, hvorvidt omkostningerne havde en tilknytning til projektet, hvorved det medførte omkostningerne kunne indregnes som udvikling. Hertil særligt betalingen for, at de udenlandske skulle stå standby for levere materiale til test forsøgene, var efter Erhvervsstyrelsens opfattelse vanskeligt at knytte til udviklingsprojektet. Det var hertil ikke nok revisionsdokumentation, at en tysk revisor havde vurderet, at beløbene skulle indtægtsføres i udenlandske selskabers regnskaber, til at omkostningerne kunne indregnes hos selskab D. Erhvervsstyrelsen vurderede således, at revisor skulle have foretaget dokumentation af, hvorvidt omkostningerne havde tilstrækkelig tilknytning til udviklingsprojektet.

I forhold til udviklingsprojekter under udførelse var der aktiveret omkostninger for 195 mio. kr., hvilket var 1,5 gang større end selskabets egenkapital og kunne nedskrives i henhold til daværende ÅRL § 41, hvis genindvindingsværdien var mindre end den bogførte værdi. Revisor havde i et planlægningsnotat anført manglende nedskrivning af udviklingsprojekt som en betydelig risiko. Revisor havde dog i et brev anført, at det ikke var muligt at foretage nedskrivningstest, da projektet var under udførelse og succesgraden var altafgørende for værdiansættelsen.

Det var Erhvervsstyrelsens opfattelse, at revisor ikke havde dokumenteret, om denne havde vurderet, hvorvidt projektet fulgte ledelsens plan eller om denne havde en plan, hvilket var essentielt for at revisor kunne vurdere, om der skulle foretages nedskrivningstest. Ydermere fremgik det heller ikke af revisionsdokumentationen, hvilke handlinger revisor havde foretaget forud for sin konklusion om, at der ikke var et nedskrivningsbehov på udviklingsomkostninger.

Revisor havde over for Revisornævnet anført, at revisionen vedrørende udviklingsomkostninger bestod af gennemgang af interne projektopfølgninger, hvor revisor henviste til bestyrelsesreferater. Styrelsen fandt dog ikke, at der var dokumenteret handlinger

vedrørende virksomhedens interne projektopfølgning, eller resultatet af handlingerne. Dertil var det Erhvervsstyrelsens vurdering, at dette heller ikke fremgik af referaterne fra Advisory Board.

Revisor anførte, at ingen regnskabsbrugere eller brugere af virksomhedens hjemmeside kunne være i tvivl om, at virksomheden bedrev udvikling. Dog gav de vedhæftede bilag indtryk af, at der var tale om både forskning og udvikling.

Revisor havde til Revisornævnet indsendt to bilag, hvor det var Erhvervsstyrelsen opfattelse, at dette ikke dokumenterede, at udviklingsprojektet kunne indregnes eller dokumenterer værdien af dette. Det forhold, at aftalerne omtalte produktudvikling og tekniske forsøg, var ifølge styrelsen i sig selv ikke nok til at de tilknyttede omkostninger kunne indregnes.

Angående nedskrivningstest for udviklingsomkostninger havde revisor anført, at der var udarbejdet en overordnet nedskrivningstest, men at denne ikke var arkiveret. Hertil mente Erhvervsstyrelsen, til trods for manglende krav om årlig nedskrivningstest i ÅRL, at det var almindeligt antaget, at immaterielle aktiver var følsomme overfor udsving i indtjeningsniveauet. Ligesom det ikke var let at afskaffe disse til afdækning af likviditetsbehov, hvorfor ledelsen skulle være særlig opmærksom på tilstedeværelsen af værdien. Den overordnede nedskrivningstest burde, ifølge Erhvervsstyrelsen, være inddraget i revisionsdokumentationen, hvorfor styrelsen mente, at revisor ikke havde forholdt sig til indikationer på nedskrivningsbehov.

Revisor anførte, at der var tale om et regnskabsmæssigt skøn, hvorfor det var svært at bestemme, hvilke omkostninger der skulle medtages som udviklingsomkostninger. Hertil var Erhvervsstyrelsen enige med revisor, hvorfor revisor skulle have dokumenteret grundlaget for sine konklusioner.

Revisors bemærkning

Revisor fremlagde at der ikke var indikationer af et nedskrivningsbehov, og derfor var der ikke foretaget "impairment test", men nævner senere at en overordnet "impairment test" blev udført, men ikke medtaget i sagen. Der var ikke indikationer fra ledelsen omkring usikkerhed for gennemførelse af udviklingsprojektet, hvor revisor fremlagde mødereferater som bevis herfor. Revisor bemærkede også, at omkostningerne angående kompensation for leje var udregnet ud fra en alternativ anvendelsesbetragtning, men bemærkede ikke, hvorledes dette havde indflydelse på værdiansættelsen.

Revisor fremlagde beviser for tilstedeværelsen af projektet i form af kontrakter med udlejer og med udlandsvirksomheden. Dertil var der beviser for leverancer til projektet.

Revisor fremlagde vigtigheden af at forstå værdikæden i forbindelse med udviklingsprojektet, og hvorledes disse forhold gav forståelse for virksomheden.

Revisor var enig med Erhvervsstyrelsen i, at der fandtes bilag som ikke var tilgængelige ved revisionspåtegningen, samt test og rapporter som ikke var udfærdiget før efter balancedatoen for 2012. Dog bemærkede revisor, at disse bilag, som ikke blev medtaget som revisionsdokumentation, støttede udviklingsprojektets tilstedeværelse og værdiansættelse, men at rapporterne først blev udgivet i oktober 2013. Bilagene støttede derfor både tests og rapporter, som også først var udgivet efter revisors påtegning, for tilstedeværelsen af udviklingsprojektet.

Revisor nævnte, at den interne kontrolrapport, som var udarbejdet af en anden person, ikke havde givet anledning til bemærkning, hvorfor revisor ikke havde forhold som skulle kommunikeret til ledelsen.

Revisornævnets kendelse

Vedrørende første klagepunkt for selskab D, fandt fire ud af syv medlemmer af panelet, revisor skyldig med den begrundelse, at det var godtgjort, at projektet ikke omfattede forskning, ligesom der i det foreliggende materiale ikke var nogen indikationer på værdiforringelse. Hvorfor det ikke påhvilede revisor at foretage nedskrivningstest. De i panelet, som stemte for skyldig, fandt imidlertid også, at revisor ikke havde dokumenteret, at aktivering af udviklingsomkostninger først fandt sted fra det tidspunkt, hvor projektet opfyldte de regnskabsmæssige krav for, at aktivering kunne finde sted. Hvorfor der ikke var dokumentation for, at det aktiverede beløb havde den korrekte størrelse.

6.1.1 Vurdering i forhold til nuværende regulering

I forbindelse med klagepunkt 1 faldt hovedkritikken på, at revisor ikke havde dokumenteret sine overvejelser vedrørende indflydelsesfaktorer for værdiansættelsen af udviklingsprojektet.

Ifølge den nuværende ISA 540, så skulle revisor, i forbindelse med revisionsdokumentationen, have dokumenteret betydelige vurderinger, som relaterede sig til fastlæggelse af, hvorvidt de regnskabsmæssige skøn samt tilknyttede oplysninger var rimelige i forhold til årsregnskabsloven eller om de indeholdt fejlinformation. Ud fra kendelsen må det anses, at revisor ikke har levet op til dette.

I forhold til den nuværende regulering, skulle revisor have dokumenteret, hvorledes denne havde testet, hvordan ledelsen udøvede det regnskabsmæssige skøn i forhold til udvælgelsen af metoder, betydelige forudsætninger og data, som den daglige ledelse havde brugt i forbindelse med udøvelsen af det regnskabsmæssige skøn, og hvordan ledelsen havde fastlagt et punkttestimat og udarbejdet tilknyttede oplysninger i forhold til skønsmæssige usikkerheder.

I revisors fremlæggelse fremgik det, at der havde været anvendt en alternativ metode for beregning af compensation for leje af selskab Es lokaler til projektet, hvor der blev taget hensyn til selskab Es omkostninger ved udlejningen. Dette er det eneste aspekt af metoden som anvendes til det regnskabsmæssige skøn, som bliver belyst i kendelsen, men det burde have givet en indikation til revisor, at revisor skulle have undersøgt andre aspekter af den anvendte metode, for hvorvidt denne kunne findes passende i forhold til årsregnskabsloven. Det var ligeledes ikke blevet dokumenteret, hvorvidt revisor havde foretaget en vurdering af, om der var foretaget et valg af metode, der medførte indikationer på mulig manglende neutralitet hos ledelsen. Hvis der havde været indikationer på manglende neutralitet hos ledelsen, kunne dette have medført risici for væsentlig fejlinformation, muligvis som følge af besvigelser, ved at der kunne være mulighed for at ledelsen kunne manipulere værdiansættelsen af projektet for at overvurdere værdien heraf. Det må antages, at revisor havde foretaget genudførelse af beregningerne af det regnskabsmæssige skøn, idet revisor havde fremlagt beviser for omkostningerne og beskrevet formålet med udviklingsprojektet. Derudover havde revisor ikke dokumenteret sine overvejelser omkring, ledelsens overholdelse af integriteten for betydelige forudsætninger og data for anvendelse af metode,

og derfor må det antages at disse overvejelser ikke var foretaget, idet dette ikke kunne bevises i revisionsdokumentationen.

Revisor skulle generelt have dokumenteret de betydelige forudsætninger for det regnskabsmæssige skøn vedrørende udviklingsprojektet. Det fremgår dog af kendelsen, at revisor havde forholdt sig til forudsætningen for gennemførelse, men dette bestrides af Erhvervsstyrelsen grundet manglende dokumentation herfor, idet revisor ikke havde dokumenteret sine handlinger herved, eller resultaterne af disse. Det er hertil uklart, hvorledes projektet havde fulgt ledelsens plan herfor eller om der eksisterede en sådan plan, hvilket revisor skulle have dokumenteret. Revisor skulle ligeledes have dokumenteret, hvorledes de betydelige forudsætninger var passende i henhold til årsregnskabsloven, og hvorledes vurderingen, som ledelsen havde foretaget i forbindelse med opstillingen af forudsætningerne, medførte indikationer på manglende neutralitet hos ledelsen, der kunne medføre risici for væsentlig fejlinformation som følge af besvigelser. Set i forbindelse med besvigelstrekanten kunne manglende kontrol af betydelige forudsætninger medføre, at dette var lettere at retfærdiggøre for ledelsen og derved slække på kravene i årsregnskabsloven, idet dette ikke vil blive kontrolleret af revisor, hvorfor dette også åbner muligheden for at det regnskabsmæssige skøn kan ske på et grundlag, der var til ledelsens fordel.

I forbindelse med adressering og vurdering af data for det regnskabsmæssige skøn, er der i kendelsen ikke offentliggjort på hvilken basis omkostningerne til projektet var udregnet, hvortil det antages at revisor ikke havde overvejet betydningen af disse for det regnskabsmæssige skøn af udviklingsprojekterne. Revisor skulle have dokumenteret hvorledes dataene, som ledelsen anvendte, var relevante i forhold til årsregnskabsloven, men også om de var relevante og pålidelige i forhold til situationen omkring udviklingsprojekterne, hvortil ledelsens plan eller manglende deraf, kan tages i betragtning. Dertil skulle revisor have forholdt sig til det datagrundlag, som ledelsen anvendte, blandt andet ved omkostningsberegningerne, da dette kunne give indikation af ledelsens mulige manglende neutralitet. Dette kunne også give en forståelse for, hvorvidt ledelsen havde opnået en passende forståelse og fortolkning af de anvendte data, herunder betydningen af de kontraktlige vilkår i forbindelse med leje af lokalet og leverancer til projektet. Hvis revisor havde opnået forståelse for datagrundlaget, kunne dette have hjulpet revisor med identificering af risici for væsentlig fejlinformation, idet det ville være muligt at teste validiteten og pålideligheden heraf, og om det danner et passende grundlag for at give et

retvisende billede. Ligeledes skulle revisor have vurderet, om der i denne forbindelse kunne være indikationer på risici for væsentlig fejlinformation som følge af besvigelser.

I forbindelse med skønsmæssige usikkerheder kan det ikke bevises, hvorvidt revisor kunne bekræfte, at ledelsen havde opnået en passende forståelse for dette og adresseret usikkerheder ved fastlæggelse af punkttestimater for det regnskabsmæssige skøn. Da dette ikke fremgik af revisionsdokumentationen, kan revisor dermed ikke dokumentere at denne havde opnået tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis herfor. Ydermere kan det ikke bevises, hvorvidt omtalte usikkerheder kunne indikere risici for væsentlig fejlinformation som følge af besvigelser, hvorfor revisor skulle have dokumenteret sine overvejelser om ledelsens punkttestimat og tilknyttede oplysninger. Revisor skulle have foretaget revisionshandlinger for at kunne opnå forståelse for, hvorvidt ledelsen havde foretaget passende handlinger til forståelse af de skønsmæssige usikkerheder, som var forbundet til udviklingsprojektet. Dette kunne være overvejelser omkring, hvorvidt ledelsen havde taget højde for i hvilket omfang en manglende neutralitet kunne påvirke måleprocessen og derved påvirke risikoen for væsentlig fejlinformation, og hvorledes dette ville være adresseret af ledelsen, for eksempel i form af anskaffelse af en eller flere personer med passende færdigheder og viden til at udøve regnskabsmæssige skøn, som kunne foretage disse uden indflydelse af ledelsens eventuelle manglende neutralitet.

6.2 Klagepunkt 2 vedr. D A/S

Der er i kendelsen ikke gjort forskel på de to udlandsprojekter, hvor det første projekt vil blive betegnet udlandsprojekt 1, som er det der omhandler indtægtsførelse af avance, og det andet projekt, udlandsprojekt 2, som det der omhandler færdiggørelsesgraden. Disse to er byttet om i revisors bemærkninger i kendelsen, og derfor blev det fundet nødvendigt at betegne projekterne på denne måde.

Erhvervsstyrelsens bemærkning

Erhvervsstyrelsen har til sin bemærkning vedrørende udlandsprojekt 1 anført, at det var indtægtsført 45,3 mio. kr. i aconto avance, mens der kun var afholdt omkostninger for 19,8 mio.kr., hvilket skyldes stilstand grundet manglende afgørelser omkring licitationer, som var afgørende for projektet.

Revisor havde i et brev oplyst, at grundlaget for den høje avance skyldtes, at 40% af avancen blev indtægtsført ved kontraktindgåelse. Baggrunden for dette var, at kontrakten indebar et stort element af knowhow. Erhvervsstyrelsen mente dog ikke, at det fremgik i revisionsdokumentationen, hvordan indtægtsførelsen var i overensstemmelse med årsregnskabsloven. Dertil var der ikke redegjort for, hvordan leveringen af knowhow var foretaget ved tidspunktet for indgåelse af kontrakten.

Revisor havde ligeledes anført i et brev, at der har været foretaget drøftelse med anden revisor, der dog ikke var dokumenteret i revisionsdokumentationen, at der var foretaget konsultation. Erhvervsstyrelsens vurdering til det ovenstående var derfor, at revisor ikke havde levet op til god revisorskik i forbindelse revision af den regnskabsmæssige behandling af projektet, samt foretaget den nødvendige dokumentation.

Vedrørende udlandsprojekt 2 var der vurderet en færdiggørelsesgrad på 95% pr. 31.12.2012, hvor revisor i et brev fra november 2014 havde anført understøttelse til færdiggørelsesgraden, herunder en projektkalkulation fra selskabet, hvor der var planlagt omkostninger for næsten 117 mio. kr., hvilket ifølge Erhvervsstyrelsen ikke kunne understøtte færdiggørelsesgraden. Ifølge forkalkulationen manglende der udført arbejde for næsten 117 mio. kr., hvor der ikke forelå dokumentation for at alle omkostninger var afholdt pr. 31.12.2012. Revisor havde, ifølge styrelsen, ikke dokumenteret at denne havde opnået revisionsmæssig overbevisning for færdiggørelsesgraden.

Der var i forbindelse med projektet bogført omkostninger for 347 mio. kr., mens der i oversigten for projektet var anslået en samlet omsætning for 581 mio. kr. og samlet omkostninger for 464 mio. kr., hvorfor der manglede at blive afholdt omkostninger for 117 mio. kr., inden projektet var færdiggjort. Dette havde revisor, ifølge Erhvervsstyrelsen, ikke forholdt sig til i revisionsdokumentationen.

Til understøttelsen heraf, var der medtaget en erklæring fra februar 2013, der anførte, at der var leveret maskiner for 343.043 t.kr. i januar 2013. Revisor havde i et brev fra februar 2014 anført, at det omtalte beløb ikke direkte var sammenligneligt med projektkalkulationen, ved at der indgik en avance til selskab D. Ifølge Erhvervsstyrelsen var der i revisionsdokumentation ikke blevet redegjort for, hvordan omtalte leverancer kunne sammenlignes med projektkalkulationen, inklusiv antallet af leverancer, som var udestående pr. 31.12.2012. Revisor havde i et brev fra 2015 anført, at der ikke var manglende udført arbejde svarende til differencen mellem den bogførte værdi og den budgetterede værdi af omkostningerne for projektet. Forklaringen på dette var, at en del af arbejdet var udført af underleverandører, hvor der på tidspunktet endnu ikke var foretaget fakturering og nogle af de budgetterede omkostninger ikke var belagt med avance. Det var hertil Erhvervsstyrelsen vurdering, at oplysningerne skulle have været medtaget i revisionsdokumentation, og ligeledes var det styrelsens opfattelse, at det ikke var tilstrækkeligt, at revisor verbalt kunne redegøre for sine overvejelser, idet dette burde have været dokumenteret i revisors arbejdspapirer. Endelig var der i revisors understøttelse medtaget billeder af projektet, men som Erhvervsstyrelsen mente ikke var tilstrækkeligt til at understøtte en færdiggørelsesgrad på 95%, idet billederne kun viste at bygningen var ved at være færdiggjort, hvor byggeentreprisen var taget ud af kontrakten med selskab D.

Erhvervsstyrelsen samlede vurdering var, at revisionen af igangværende arbejder, inklusiv revisionen af færdiggørelsesgraderne, hverken var udført eller dokumenteret i overensstemmelse med god revisorskik.

Revisors bemærkninger

Revisor havde angående udlandsprojekt 1 anført, at indtægtsførelsen af 45,3 mio. kr. i aconto avance, var baseret på en formulering i den sammensatte kontrakt, hvorfor dette førte til, at avancen skulle indregnes i resultatopgørelsen på det pågældende tidspunkt. Revisor rapporterede dette forhold til ledelsen, hvoraf dette skete i samråd med en anden faglig

person C, hvorfor forholdet skulle korrigeres i årsrapporten for 2013. Grunden til, at parten I forlod samarbejdet, var på grund af udefrakommende faktorer, hvor disse førte til, at grundlaget for opførelsen af projektet ikke længere var til stede. Ligeledes blev det fremlagt i sagsfremstillingen, i et brev revisor sendte som svar til høringsskrivelsen i 2014, at der havde foreligget et “best practice” review fra C, hvoraf det bemærkes, at en sådan indtægtsførelse ikke var normalen, hvoraf revisor også selv nævner dette. Revisor fremlagde et memo hvori C konkluderede, at der ikke kunne ske en sådan opdeling af avanceindregning, men at “det imidlertid ikke kunne udelukkes, at virksomheden kunne opnå en regnskabsmæssig behandling på linje med den faktisk valgte, hvis det med udgangspunkt i konkrete formuleringer i de indgåede aftaler kan dokumenteres, at der på et tidligt stadi af projektet faktisk sker levering (...), og det samtidig kan godtgøres, at disse leverancer har et højere værdiindhold end den egentlige entreprisleverance.”³⁰⁹

Der blev dog også tilføjet, at C ikke havde haft grundlag for at kunne vurdere, om de faktiske forhold i virksomheden berettigede en sådan behandling, men at dette skulle overvejes af ledelsen, i forhold til daværende regler i IAS. Revisor fortsatte i brevet, at ingen havde været opmærksomme på de pågældende formuleringer, og dette havde ført til, at ledelsen havde anvendt den pågældende metode til indregning af avancen, hvoraf revisor i bemærkningerne, som nævnt ovenfor, forklarede, at dette blev rettet i årsrapporten for 2013 under “fundamentale fejl”. Til sidst bemærkede revisor, at udlandsprojekt 1 havde været bygget på de kontrakter, der var indgået med I.

For udlandsprojekt 2, angående færdiggørelsesgraden på 95%, bemærkede revisor, at Erhvervsstyrelsen ikke tog hensyn til færdiggørelsesgraden på 100% i 2013-regnskabet, hvoraf dette betød, at der ikke blev tillagt nok værdi til levering af maskinparken. Revisor havde anvendt flere erklæringer, blandt andet levering af maskiner, hvoraf dette gav revisionsoverbevisning som kunne anvendes ved årsregnskabsrevisionen. Revisor kommenterede, angående oplysninger omkring de beløb, som var anvendt ved færdiggørelsesgraden, var dokumenteret af revisor, hvortil dette ikke var nye oplysninger, men at visse af revisors betragtninger kunne være beskrevet mere klart i dokumentationen.

---

³⁰⁹ Sag nr. 32/2015, s. 19

Revisornævnets kendelse

Vedrørende klagepunkt 2 angående værdiansættelsen af igangværende arbejder stemte fire ud af syv af panelets medlemmer for, at revisor var skyldig i dette klagepunkt.

De fire fandt, at det påhvilede revisor, at revidere værdiansættelsen af de igangværende arbejder, samt tage forbehold eller afgive supplerende oplysninger for manglende eller utilstrækkelig revisionsbevis og/eller usikkerhed i forhold til opgørelsen i regnskabet, hvis der forelå sådan en usikkerhed.

Derudover fandt de, at der ud fra oplysninger var godtgjort, at revisor, ved de foretagne revisionshandlinger, ikke havde opnået tilstrækkelig og egnet revisionsbevis for værdiansættelsen af igangværende arbejder, inklusiv rigtigheden af færdiggørelsesgraden på 95% af fabrikken i udlandet, selvom der i selskabets årsrapport var afgivet erklæring uden forbehold eller supplerende oplysninger. Revisor havde i sin dokumentation af dette endvidere ikke forholdt sig til, hvordan stilstanden i opførelsen af fabrikken måtte have indvirkning på værdiansættelsen af projektet, samt om en eventuel tilbagekaldelse af kontrakten kunne lede til regnskabsmæssige konsekvenser for selskabet.

6.2.1 Vurdering i forhold til nuværende regulering

Udlandsprojekt 1

Revisor har i forbindelse med værdiansættelsen af igangværende arbejder ikke dokumenteret sine handlinger og overvejelser, hvorfor der ikke kan argumenteres for at revisor har opnået tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis. Grundet den manglende dokumentation har der ikke været opmærksomhed omkring, hvordan revisor har forholdt sig til usikkerheder ved det regnskabsmæssige skøn, og hvilke påvirkninger forhold omkring udlandsprojekt 1 kunne have på værdiansættelsen af igangværende arbejder.

Ligesom ved klagepunkt 1 havde revisor ikke adresseret sine overvejelser, om den anvendte metode for det regnskabsmæssige skøn kunne findes passende i forhold til årsregnskabsloven, eller havde foretaget en vurdering af, hvorvidt der var manglende neutralitet hos ledelsen.

Revisor skulle have dokumenteret, hvorledes indregningen af 40% avance var i overensstemmelse med omtalte begrebsramme, og hvorledes leveringen af knowhow var leveret ved kontraktindgåelsen. Hertil skulle revisor have medtaget overvejelser omkring de kontraktmæssige konsekvenser, som kunne have indflydelse på dette, og hvorledes dette blev

behandlet af ledelsen. Argumentationen fra revisor, omkring indregning af 40% avancen, var, at dette var den regnskabspraksis som årsregnskabet var aflagt efter, men hvis dette var tilfældet, ville dette kunne give indikationer af risici for væsentlige fejl for samtlige regnskabsmæssige skøn, hvorfor dette skulle have ført til at revisor havde foretaget overvejelser om at øge risikovurderingen, da indregningen ikke umiddelbart kan anses som værende passende i forhold til reglerne i årsregnskabsloven, når grundlaget for indregningen ikke var tilstrækkeligt dokumenteret. Dertil ville dette også give indikationer af, at der var mulighed for manglende neutralitet hos ledelsen, hvor dette gælder både direktionen og bestyrelsen, da disse var bekendte med metoden, hvorpå avancen bliver indregnet, hvorefter dette også kunne give indikationer på mulige besvigelser.

Det fremgår af kendelsen, at revisor ikke havde dokumenteret, hvordan denne havde forholdt sig til, hvorvidt forudsætningerne for at der kunne foretages indregningen i overensstemmelse med årsregnskabsloven var mødt, og hertil om opstillingen af forudsætninger kunne have medført indikationer på manglende neutralitet hos ledelsen. Det er således ikke muligt at vurdere, hvorledes forudsætninger var indbyrdes konsistente og konsistente med de forudsætninger, som var anvendt ved andre regnskabsmæssige skøn, eller betydelige forudsætninger, som var anvendt i virksomhedens øvrige forretningsområder. Ydermere skulle revisor have taget stilling til forudsætningerne for at projektet fulgte ledelsens plan herfor, hvor revisor skulle have dokumenteret sine overvejelser vedrørende konsekvenserne for værdiansættelsen, ved at projektet stod stille i regnskabsperioden 2012.

Det må derfor vurderes, at revisor ikke havde opnået tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis vedrørende betydelige forudsætninger i det regnskabsmæssige skøn.

Ud fra kendelsen, og revisors fremlæggelse af forholdene, havde ledelsen ikke taget højde for de skønsmæssige usikkerheder, der var i forbindelse med udlandsprojekt 1, da der ikke havde været opmærksomhed omkring, hvordan avancen skulle indregnes, hvortil revisor ikke havde udført tilstrækkelige revisionshandlinger for at adressere dette, hvorefter dette heller ikke var dokumenteret, hvis dette var udført. Revisor lagde vægt på, at siden der var indgået kontrakt med koncern I, så ville der ikke kunne opstå problemer i forbindelse med udlandsprojekt 1, hvorefter dette dog ikke viste sig at være tilfældet, idet koncern I trak sig fra projektet. Denne kontraktmæssige usikkerhed skulle revisor have dokumenteret, og skulle have udført revisionshandlinger som bevis for, at ledelsen var klar over usikkerheden ved dette forhold. Dertil fastslog revisor også et normalt punkttestimat for et sådant projekt til at være 20% plus eller minus et par procentpoint, men revisor forklarede derfra ikke hvordan

ledelsen var nået frem til at det var 40% af avancen, som skulle indregnes for udlandsprojekt 1. Revisor havde i forhold til dette punkttestimat heller ikke dokumenteret sine revisionshandlinger i forhold til, hvorledes dette var passende, eller hvordan de skønsmæssige usikkerheder påvirkede dette. På baggrund af dette, burde revisor have kommunikeret med ledelsen omkring dette, og anmodet ledelsen om at foretage handlinger for at opnå forståelse for de skønsmæssige usikkerheder, som knyttede sig til udlandsprojekt 1. I forbindelse med denne kommunikation skulle revisor have vurderet den daglige ledelses reaktion på dette, hvor dette kunne give indikationer på besvigelser fra ledelsen og bestyrelsens side, da disse var blevet informeret om, hvorledes avancen blev indregnet.

Udlandsprojekt 2

I forbindelse med værdiansættelsen af udlandsprojekt 2 havde revisor ikke dokumenteret sine handlinger og overvejelser, hvorfor der ikke kan argumenteres for at revisor havde opnået tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis vedrørende færdiggørelsesgraden på 95%. Grundet den manglende dokumentation, er det uklart, hvordan revisor havde forholdt sig til risiciene for væsentlig fejlinformation vedrørende værdiansættelsen af de igangværende arbejder for udlandsprojekt 2, herunder risiciene for besvigelser.

I forbindelse med værdiansættelsen var det relevant at forholde sig til risiciene ved færdiggørelsesgraden ved, at hvis færdiggørelsesgraden på 95% var forkert, kunne dette medføre risici for fejlinformation vedrørende indregning af indtægter og omkostninger, såfremt at virksomheden havde anvendt produktionsmetoden ved indregning af dette. Var dette tilfældet, kunne det medføre, at virksomhedens omsætning i regnskabet for 2012 var overvurderet. Det var derfor essentielt, at revisor kunne bekræfte eller afkræfte ledelsen i påstanden om en færdiggørelsesgrad på 95%. Hertil må revisors forklaring, angående en færdiggørelsesgrad på 100% i sommer 2013, anses som uvæsentligt i sagen, da dette ikke kan dokumentere at revisor, i forbindelse med påtegningen for at regnskabet i 2012, havde opnået tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis.

Hvis salgsmetoden havde været anvendt i forbindelse med udlandsprojektet 2, ville der ikke skulle ske indregning i regnskabet før der var sket fakturering. Hvis virksomheden havde anvendt denne metode og der havde været foretaget indregning forinden omtalte tidspunkt, havde dette ligeledes medført en overvurdering.

Revisor skulle i udlandsprojekt 2, have forholdt sig til om ledelsens anvendte metode for det regnskabsmæssige skøn var i overensstemmelse med årsregnskabsloven, og have foretaget en

vurdering af, hvorvidt valget af metode kunne have medført indikationer på manglende neutralitet, ligesom i udlandsprojekt 1. Dertil skulle revisor have foretaget vurdering af, om integriteten af betydelige forudsætning og data var opretholdt under anvendelsen af metoden.

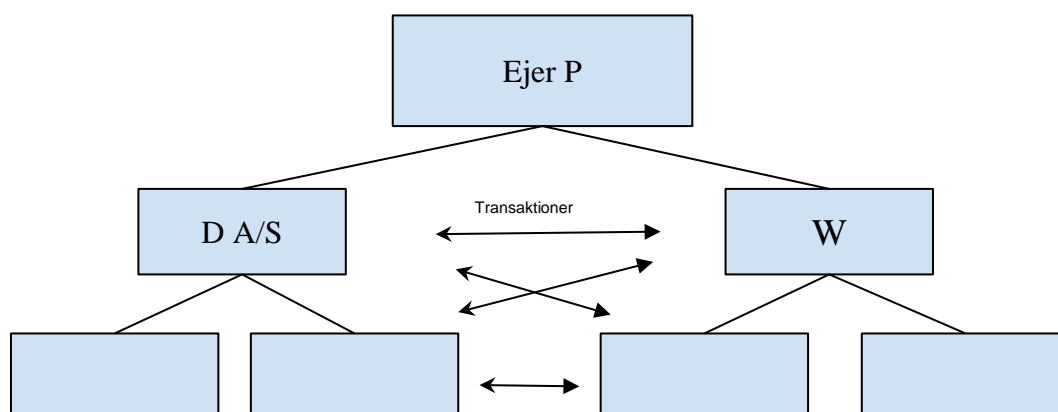
I forbindelse med udlandsprojekt 2 må det anses, at det var en betydelig forudsætning, at projektet forløb efter ledelsens projektplan, herunder at afholdelsen af omkostningerne til projektet blev afholdt i overensstemmelse med planen, idet det må anses have væsentlig betydning for det retvisende billede. Hertil burde revisor i sin dokumentation have angivet ledelsens argumentation for sammenhængen mellem de, i projektet, realiserede omkostninger i finansbogholderiet og de budgetterede omkostninger, hvilket indebærer dokumentation af underleverandørers arbejde og omkostninger herved, samt årsagsforklaring på eventuel difference.

Derudover skulle revisor have dokumenteret sine overvejelser om, hvorvidt der var indikationer på manglende neutralitet i det regnskabsmæssige skøn, når denne mente at projektet var velunderbygget, må man gå ud fra at revisor havde opfattelse af at der ikke var indikationer herpå.

Da revisor ikke havde dokumenteret sine handlinger i forbindelse med værdiansættelsen af udlandsprojekt 2, havde revisor dermed heller ikke dokumenteret, hvorvidt denne havde taget stilling til eller overvejet ledelsens forståelse af de skønsmæssige usikkerheder, der var i forbindelse med dette. Revisor havde fremlagt omkostningerne og indtægterne, men ikke hvad ledelsen havde baseret disse på, eller hvilke metoder der var anvendt, og derved heller ikke taget hensyn til om, hvorvidt ledelsens manglende neutralitet har vist sig i deres forståelse af usikkerheden omkring fastsættelsen af færdiggørelsesgraden. Revisors argumentation om, at projektet var færdiggjort i 2013, havde ikke relevans for dette, da ledelsen ikke kunne garantere færdiggørelsen i det efterfølgende år. Derfor er de skønsmæssige usikkerheder ikke overvejet, både af ledelsen, men heller ikke af revisor.

6.3 Klagepunkt 3 vedr. D A/S

I figur 7 ses koncernstrukturen og ejerskabet mellem D A/S og P, som det forstås ud fra kendelsen.

Figur 7: Oversigt over koncernstrukturen

Det er opfattelsen, at P har bestemmende indflydelse over selskaberne D A/S og W, som var moderselskaber til de øvrige selskaber i de to koncerner, hvortil P også sad i ledelsen i D A/S. Ydermere forstås det, at der var interne transaktioner, inden for den koncern, som selskabet D A/S var en del af. Ligeledes forstås det, at der var foregået transaktioner mellem de to koncerner, hvoraf arten af disse ikke kendes.

Erhvervsstyrelsens bemærkninger

Erhvervsstyrelsen havde vurderet, at revisor skulle have identificeret virksomhedens nærtstående parter. Det fremgik af revisors planlægningsnotat, at revisor alene havde identificeret nærtstående parter inden for den delkoncern, som selskab D var en del af, hvor revisor skulle have identificeret nærtstående parter i de selskaber, som P ejede 52% af. Majoriteten af de omkostninger, som tilknyttede sig til udviklingsprojektet i klagepunkt 1, var faktureret fra selskaber, der var i samme koncern som selskab D. På samme måde bestod hovedparten af omsætningen af indtægter fra samme koncern. Hertil fremgik det af aftaledokumentet, at P havde underskrevet samtlige dokumenter, hvorfor P både stod som køber og sælger. Revisor havde hertil anført, at der i forbindelse med revisionen var blevet vurderet, at transaktionerne med nærtstående parter var foretaget på markedsmæssige vilkår. Grundlaget for vurderingen fremgik dog ikke af revisors dokumentation.

Revisor havde i sin redegørelse fra november 2014 oplyst, at selskabets advokat og økonomidirektører var ansvarlige for udarbejdelsen af aftalerne. Det var dog ikke styrelsens

opfattelse, at dette kunne bevirke, at revisors overbevisning om, at aftalerne var indgået på markedsvilkår, idet de omtalte parter ikke var uafhængige af virksomhederne i K-koncernen.

Ydermere fandt Erhvervsstyrelsen ikke, at det faktum, at C's kontrol af revisionen af regnskabet for 2012 for selskab D, ikke havde ført til bemærkning om nærtstående parter, ændrede på Erhvervsstyrelsens opfattelse af, at revisor ikke havde udført tilstrækkelig dokumentation angående transaktioner med nærtstående parter. Kvalitetskontrollantens rapport anførte ikke, hvorvidt kontrollanten var bekendt med koncernstrukturen i K-koncernen, hvor hovedaktionæren P, havde oprettet to koncerner, som var regnskabsmæssigt adskilt fra hinanden, men hvor der foretog adskillige transaktioner mellem disse to koncerner. Hertil pointerede Erhvervsstyrelsen, at den under alle omstændigheder ikke var bundet af, hvad en intern kvalitetskontrollant måtte vælge at påtale over for en revisor. På trods af at den interne kvalitetskontrollant havde valgt ikke at omtale et forhold, udelukkede ikke Erhvervsstyrelsen fra at påtale eller indbringe et sådant forhold, når Erhvervsstyrelsen foretager kontrol.

Det var således Erhvervsstyrelsens vurdering, at revisor ikke havde opnået tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis for, at transaktionerne mellem nærtstående parter var foretaget på markedsvilkår. Dertil var det styrelsens konklusion, at revisor ikke havde identificeret samtlige nærtstående parter i forbindelse med planlægningen af revisor, hvorfor denne havde overtrådt god revisorskik.

Revisors bemærkninger

Revisor argumenterede for, at der ikke var medtaget oplysninger om transaktioner med nærtstående parter, da alle transaktioner var vurderet til at være gennemført på markedsvilkår, og dette var gældende for den daværende årsregnskabslov. Dertil var selskabets aktiviteter unikke, og kunne ikke sammenlignes med andre transaktioner på markedet, hvorpå vurderingen af dette måtte ske på en basis af professionel dømmekraft og sund fornuft. Revisor bemærkede, at alle forhold inden for transaktionerne var kontrolleret og dokumenteret i revisors arbejdsrapporter, hvoraf dette også var gældende for 2013 årsrapporten, bortset fra ét forhold.

Revisor bemærkede, at selvom det var en fejl, at selskaberne i K-gruppen ikke var anført i planlægningsnotatet, burde det ikke have haft selvstændig betydning for vurderingen af udførsel og dokumentation.

Ligeledes bemærkede revisor, at det ikke burde have haft en selvstændig betydning, at det var den samme person, der havde underskrevet på vegne af de pågældende selskaber, da alle aftaler var i henhold til de daværende tegningsregler for de pågældende selskaber.

Revisor mente, at fordi den interne kontrollant, C, ikke havde nogle kommentarer vedrørende nærtstående parter, og fordi revisor mente, at man kunne forvente at denne ville have det, hvis der var en mangel i den pågældende kontrol, burde dokumentationen på området vurderes til at være på et acceptabelt niveau. Dertil benægtede revisor også, at C ikke skulle være bekendt med de to parallelle koncerner, hvortil revisor beskrev, hvorledes koncernstrukturen var en del af forståelsen for de interne kontroller i revisionsvirksomheden, og derved var det ikke muligt for C ikke at have haft kendskab til dette. Dertil bemærkede revisor, at Erhvervsstyrelsen ikke mente, at revisor kunne lægge disse interne kontroller til grund for revisionen, hvortil revisor ikke var enig i dette.

Revisornævnets kendelse

For klagepunkt 3, omkring ikke tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis vedrørende transaktioner med nærtstående parter, fandt fem ud af syv medlemmer panelet revisor skyldig i klagepunktet.

Det blev bemærket, at fordi der var tale om en ejerledet virksomhed, burde dette have medført skærpet opmærksomhed på disse transaktioner. Ydermere blev der lagt til grund, at revisor, både i årsrapporten og revisionsdokumentation, alene havde anført de nærtstående parter som selskab D var en del af, mens revisor ikke havde nævnt selskaberne E, J, G, F og L, som den tidligere direktør, ligeledes ejede 52% af. Revisor begrundede det ved, at alle transaktionerne til de pågældende selskaber var vurderet til at være foretaget på markedsvilkår. Denne vurdering fandt medlemmerne dog ikke understøttet i revisionsdokumentationen, eller ved Erhvervsstyrelsens henvisning til at handelsaftalerne var udarbejdet af selskabets advokat og økonomidirektør.

Dertil tillægges at den omstændighed, at revisionsvirksomhedens interne kontrol af revisionen ikke gav anledning til at anføre bemærkning om nærtstående parter, ikke kunne medføre, at dokumentationen kunne anses som tilstrækkelig, især da det ikke fremgik af kontrolrapporten, at kontrollanten havde været særlig opmærksom på delkoncernstrukturen.

På baggrund af dette kunne de fem medlemmer af panelet finde det godtgjort, at revisor ikke havde opnået tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis for, at transaktioner var foretaget på

markedsvilkår, eller at revisor havde identificeret alle nærtstående parter i forbindelse med planlægningen af revisionen.

6.3.1 Vurdering i forhold til nuværende regulering

I forbindelse med klagepunkt 3 må det findes at revisor ikke har levet op til ISA 315, ved at revisor i forbindelse med planlægningen af revisionen, ikke havde opnået forståelse for den samlede koncernstruktur, herunder risiciene ved transaktioner mellem nærtstående parter, idet revisor ikke medtaget delkoncernerne, som P ejede 52% af, i revisionen. Dertil havde revisor ikke opnået tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis for at transaktionerne mellem nærtstående var foretaget på markedsvilkår. Det må anses, at revisor ikke levede op til målet i ISA 550 om, at uanset om der er i den relevante regnskabsmæssige begrebsramme, i dette tilfælde årsregnskabsloven, er fastlagt krav om identifikation af nærtstående parter. Derfor skulle revisor have opnået forståelse for relationerne og transaktionerne mellem disse parter, for, blandt andet, at kunne identificere eventuelle besvigelsesfaktorer og opnå revisionsbevis for, hvorvidt regnskabet var påvirket af omtalte relationer og transaktioner.

Revisor skulle have dokumenteret, at denne havde rettet forespørgsler til ledelsen omkring identiteten af de nærtstående parter, også uden for delkoncernen, samt have opnået forståelse for arten af relationen mellem virksomheden og de nærtstående parter. Ligeledes skulle revisor have dokumenteret transaktionens art og formål i perioden. Det fremgår ikke af kendelsen, men med viden omkring hvorledes sagen har udfoldet sig, ville revisor især skulle have haft opmærksomhed omkring, hvordan den daglige ledelse havde etableret kontroller omkring nærtstående parter, og hvorledes disse behandles i forhold til identifikation, den regnskabsmæssige behandling og oplysninger om relationer til og transaktioner med disse, hvor revisor skulle opnå forståelse for dette. Dette kan ses i forhold til, at hvis der havde været effektive kontroller, ville det have været blevet opdaget, at P stod for godkendelse af transaktionerne på begge sider af handlen. Der er en høj risiko for væsentlig fejlinformation i forhold til manglende funktionsadskillelse, hvortil der kan være mulighed for besvigelser. Derfor skulle revisor også have taget højde for, at P havde bestemmende indflydelse over begge parter, hvortil dette skulle have fået revisor til at overveje den kombinerede risiko for væsentlig fejlinformation, og dermed også overveje mængden af revisionshandling til opnåelse af tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis. Dette omhandler også transaktioner med en parallel koncern, som er regnskabsmæssigt uafhængige af hinanden, men revisor skulle have

vist opmærksomhed i forhold til dette, da P står som ejer af W, hvor dette skulle øge revisors risikovurdering i forhold til ledelsens muligheder for at begå besvigelser, da P havde adgang til at influere den parallelle koncern, samtidig med at sidde i ledelsen i D A/S.

I forhold til vilkårene for transaktionerne med nærtstående parter, skulle revisor have overvejet uafhængigheden af kilderne, som der blev anvendt til vurderingen af dette, da virksomhedens anvendte advokat og økonomidirektøren ikke nødvendigvis har tilstrækkelig uafhængighed til, at revisor kunne basere sin vurdering derpå. Derfor skulle revisor have overvejet, om denne var i stand til at kunne foretage vurderingen, eller om denne skulle have anvendt assistance fra en ekspert på området.

På baggrund af dette skulle revisor have vurderet, hvorvidt dette ville have haft indflydelse på konklusionen af årsregnskabet, i forhold til de manglende oplysninger om de nærtstående parter, da dette dermed ikke er oplyst eller nødvendigvis behandlet på behørig vis, på grund af den betydende indflydelse af P, og den manglende uafhængighed i forhold til vurderingen af transaktionernes vilkår, samt hvorvidt dette ville medføre at regnskabet ville være vildledende eller ikke give et retvisende billede.

6.4 Risici for besvigelser ved D A/S

I forbindelse med klagepunkterne 1 og 2 omhandler dette risiciene ved det regnskabsmæssige skøn, herunder indregning af indtægter og omkostninger, hvorimod klagepunkt 3 omhandler risikoen ved koncernkonstruktioner og personer med bestemmende indflydelse.

I forhold til klagepunkt 1 og 2 må det anses, at risikoen for besvigelser knyttede sig til indregning og værdiansættelse. I forbindelse med klagepunkt 1 må det findes, at der var blevet indregnet omkostninger til udviklingsprojekt, hvor der var anvendt en alternativ metode til indregning af leje, og revisor ikke kunne dokumentere sin vurdering af, hvilke konsekvenser standby tiden havde for værdiansættelsen af projektet. Hertil må der lægges vægt på, hvorledes den alternative metode var i overensstemmelse eller i strid med årsregnskabsloven. Såfremt sidstnævnte var tilfældet, må det findes at der var grundlag for at revisor skulle have foretaget vurderingen af, om ledelsen kunne ifalde erstatnings- eller strafansvar ved overtrædelse af omtalte lov, hvorfor revisor skulle have forholdt sig til erklæringsbekendtgørelsens §7, stk. 2. Når der var tale om et projekt af høj værdi, kan det ikke udelukkes, at dette kunne have væsentlig betydning for aktivsummen, og heraf værdien

af virksomheden, samt investorernes forventning til afkast. Ledelsen kunne hertil have en interesse i at manipulere med værdiansættelsen for at tiltrække investorer til virksomheden og heraf kapital. Vurderingen af hvorvidt der foreligger en besvigelsesrisiko beror derfor på, om den anvendte metode var i strid med loven, og om dette havde været tilsigtet.

Ved klagepunkt 2 for udlandsprojekt 1 må det anses, at indregning af 40% avance ved kontraktindgåelse medførte forkert periodisering, hvorfor det i regnskabet fremgik at det i 2012 gik bedre end det reelt gjorde. Ledelsen kunne have interesse i, bevidst, at manipulere indregning af avancen for projektet, hvis det betød at denne ville blive økonomisk kompenseret for årets resultat. Dertil må det medtages at ledelsen var i en position til at kunne tilsidesætte kontrollerne heraf. Der kunne derfor være en besvigelsesrisiko ved revisionsmålet periodisering. Revisor skulle derfor i forbindelse med revisionen af indregningen have undersøgt, hvorledes der forelå et incitament/pres hos ledelse, der kunne afgøre, hvorvidt der forelå en besvigelsesrisiko, som kunne begrunde fejlen. Hertil skulle revisor have overvejet, hvilken betydning besvigelsesrisikoen havde for den iboende risiko ved omsætningen, idet en besvigelsesrisiko altid vil medføre en højere iboende risiko.

I forhold til udlandsprojekt 2 var der primært udfordringer i forhold til grundlaget for færdiggørelsesgraden på 95%, og det udokumenteret udførte arbejde for 117 mio. kr, som påvirkede værdisætning af det igangværende arbejde og dermed de omkostninger og indtægter som kan indregnes i regnskabet. Hvis produktionsmetoden har været anvendt til indregning af omkostninger og indtægter, ville en for høj færdiggørelsesgrad medføre, at der var indregnet for meget i regnskabet, ved at der ville blive medtaget omkostninger der på tidspunktet endnu ikke var afholdt eller faktureret for, som derved ville føre til oppustning af selskabets omsætning. Hvis salgsmetoden var anvendt i forbindelse med udlandsprojektet, ville der ikke kunne ske indregning før faktureringstidspunktet, der ofte er lig med tidspunktet for levering, hvorfor projekt først ville kunne indregnes i 2013, hvor projektet var færdigt.

Idet der var tale om et ejerledet selskab, kan ledelsens incitament for tilsigtet at fejlskønne færdiggørelsesgraden medføre, at denne kunne opnå et skattemæssigt fradrag for omkostninger, som denne ikke har været berettiget til. Derudover kunne det manglende grundlag for færdiggørelsesgraden medføre, at det ikke kunne dokumenteres, hvorledes finansieringsmidlerne var anvendt, særligt når revisor ikke havde belæg for underleverandørers udførte arbejde, hvorfor risici for at finansieringsmidler kan være anvendt til andre formål end det tiltænkte.

Endelig i forhold til klagepunkt 3 er det væsentligt at bemærke de transaktioner, som er foretaget mellem de to koncerner, hvor personen P har siddet som både køber og sælger. Hertil må P betegnes som en person med bestemmende indflydelse og den omstændighed, at der var tale om et ejerledet selskab. Ved at P kunne underskrive både købet og salget mellem de to koncerner, hvori der er en risiko ved faktureringen, ville P have mulighed for at godkende falske fakturaer, hvor det for regnskabet vil have betydning for resultatet, idet der ville være mulighed for puste omsætning kunstigt op eller godkende køb, som ikke er foretaget af en anden virksomhed i den koncern, som selskab D er en del af. Dertil kunne P købe aktiver til sig selv til en anskaffelsesværdi, som var under markedsværdien.

De samme risici kan gøres gældende ved, at der var foregået transaktioner mellem de parallelle koncerner, hvor det findes, at P havde bestemmende indflydelse og hvor det ikke var oplyst i årsregnskabet, at der var transaktioner mellem disse. I forhold til transaktioner med selskaber i den parallelle koncern til D A/S, kan de samme risici forbindes med dette, i forhold til P's ejerskab, via W, hvorpå denne kan have indflydelse på ledelsen i de pågældende virksomheder, og derved kan have indgået sammensværgelse med P, for at sikre at de transaktioner der bliver registreret i virksomhederne, fremstår som værende reelle og på markedsvilkår.

På trods af, at det ikke er revisors ansvar at målrette sin revision efter besvigelser, vurderes det ud fra kendelsen og af de omtalte besvigelserisici, at der har været en række områder, hvor revisor skulle have udvist en højere grad af skepsis, end det, der ses ved revisors argumentation ved omtalte klagepunkter. Der har været tale om gennemgribende risici, hvor revisor ikke havde formået at dokumentere dennes overvejelser og handlinger i en sådan grad, at det kunne findes tilstrækkeligt i forhold til revisors ansvar ifølge nuværende standarder. Ud fra de omstændigheder og risici, vurderes det, at revisor skulle have foretaget vurdering af, om der var mulighed for at ledelsen kunne ifalde erstatnings- eller strafansvar, hvoraf dette derfor skulle inddrages i revisors konklusion, da det vurderes at der ikke var grundlag for en blank påtegning. Hvis revisor derimod indså, at der var begrundet formodning om, at ledelsen havde begået økonomiske forbrydelser, som kunne være tilfældet i denne sag, og hvis revisor ikke kunne se det egnet at rapportere til ledelsen, skulle revisor have rapporteret til NSK, eller daværende SØIK.

6.5 Klagepunkt 6 vedr. selskab N ApS

Erhvervsstyrelsen bemærkninger

Til støtte af klagepunkt 6 havde Erhvervsstyrelsen anført, at revisor havde overtrådt god revisorskik, og havde ydermere anført at uenighederne internt i opgaveteamet skulle være løst gennem revisionsvirksomhedens politikker og procedurer. Dertil blev der af Erhvervsstyrelsen henvist til erklæringsbekendtgørelsens § 7, stk. 2, ved at revisor skulle have afgivet supplerende oplysninger, såfremt at revisor var bekendt med forhold, der kunne føre til at ledelsen kunne ifalde erstatnings- eller strafansvar.

Det fremgik, ifølge Erhvervsstyrelsen, ikke entydigt i revisors topmemo, hvorvidt der fandtes et ulovligt aktionærlån, hvorfor det var styrelsens vurdering, at forholdet skulle være løst forud for revisors underskrivning af påtegningen.

Ydermere var det Erhvervsstyrelsen vurdering, at der i påtegningen manglede supplerende oplysninger. Styrelsen fandt, at enten manglede virksomheden at indberette til SKAT eller også var der tale om et ulovligt aktionærlån. Hertil fandt Erhvervsstyrelsen, at ledelsen i begge tilfælde ville kunne ifalde ansvar, hvorfor revisor skulle have givet supplerende oplysninger. Endelig skulle Erhvervsstyrelsen bemærke, at vurderingen skulle have været foretaget pr. juridiske enhed og ikke på koncernniveau, hvorfor aktionærernes eventuelle tilgodehavender i et andet selskab i koncernen ikke kunne modregnes i gælden til N ApS.

Revisors bemærkninger

Revisor mente ikke, at der var tale om et ulovligt kapitalejerlån, hvortil det blot var en fejl i et anført bevis, at det var blevet benævnt således, men at der var tale om en lønudgift til direktøren, som også var hovedaktionær i selskabet. Dette bevis var gennemgået af to andre ansatte i revisionsvirksomheden, og herefter gennemgået af revisor selv. Dertil var beløbet behandlet som en lønudgift i regnskabet og ved selvangivelsen, hvoraf dette var den rette behandling. I forhold til en renteberegning på 9,45% var det uvist, hvor dette stammede fra, da beregningen ikke fandtes i bogholderiet. Revisor mente, at der burde have været foretaget en supplerende oplysning i forhold til dette. Revisor bemærkede til sidst, at bogholderiet blev ført af den regnskabsansvarlige i K, og ikke af revisionsvirksomheden C, og som følge af dette, kunne en medarbejder i C ikke selv skabe posteringer, som ikke blev gennemført i bogholderiet eller godkendt af den daglige ledelse i selskabet.

Revisornævnet kendelse

Vedrørende klagepunkt 6 blev det fundet at revisor havde erkendt overfor nævnet, at der burde have været medtaget supplerende oplysninger angående den manglende indberetning til SKAT af det udbetalte lønbeløb i denne revisionspåtegning.

6.5.1 Vurdering i forhold til nuværende regulering

Revisornævnet fandt i kendelsen, at der burde være medtaget en supplerende oplysning om indberetningen til SKAT, hvortil revisor også erkendte dette. Såfremt at denne begivenhed fandt sted under nuværende regulering, skulle revisor have foretaget vurderinger af, om kravene i selskabslovens §210, stk. 2, var overholdt. Hvis det blev fundet at kravene ikke var overholdt, skulle revisor, i henhold til erklæringsbekendtgørelsen §7, stk. 2, give supplerende oplysning i sin påtegning, hvis der var begrundet formodning om medlemmer af ledelsen kunne ifalde erstatnings- eller strafansvar. Da betingelserne ikke var overholdt, ville det være strafbart i henhold til selskabslovens §367, hvorfor revisor skulle have foretaget indberetning til Hvidvasksekretariatet, da revisor er underretningspligtig i henhold til hvidvaskloven.

6.6 Hvad kan læres fra Genan-sagen

I forhold til sagen om Genan, kan der udtrækkes en række læringspunkter, som nuværende og fremtidige revisorer kan have gavn af. Dette indebærer læringen om, hvordan en professionel revisor ikke skal gebærde sig, samt vigtigheden af at der foretages fyldestgørende dokumentation.

Erhvervsstyrelsen bemærkede i sagen, at selvom revisor verbalt kunne argumentere, og forklare hvilke handlinger denne havde foretaget, var det ikke tilstrækkeligt, da denne ikke havde dokumenteret det. Dette bemærkede revisor også flere gange i sine bemærkninger, hvortil forhold eller overvejelser kunne have været beskrevet bedre. Dette ses derfor i klagepunkterne både i forhold til værdiansættelsen af regnskabsmæssige skøn, hvor revisor ikke havde dokumenteret forhold, som var væsentlige i forhold til måden hvorpå ledelsen havde udført de regnskabsmæssige skøn, og hvilke forhold der var blevet taget hensyn til, eller ikke blevet taget hensyn til, i forhold til værdiansættelsen. Dertil burde revisor have vurderet, hvorledes ledelsens mulige manglende neutralitet kunne have indflydelse på dette, da det var væsentlige udviklingsprojekter og igangværende arbejder for virksomheden. Dette

kan derfor også ses i dokumentationen af nærtstående parter, hvor revisor burde have undersøgt alle nærtstående parter til virksomheden, også uden for koncernen, og dokumenteret dette. Revisor kunne dermed ikke bevise over for Revisornævnet, hvordan denne havde forholdt til mulige besvigelsesrisici ved regnskabsmæssige skøn og nærtstående parter. Derudover er læren ligeledes, at det ikke er tilstrækkeligt at man kan redegøre verbalt for sin sag, hvis der ikke er dokumentation til at underbygge udtalelserne.

I forlængelse af dette med nærtstående parter, er der også læring i forhold til, hvordan revisor skal forholde sig til en sådan situation, som P befandt sig, eller satte sig selv i. P havde bestemmende indflydelse på de to koncerner, uden at det betød, at koncernerne var regnskabsmæssigt forbundet. Derfor skal revisor være særlig opmærksom i situationer som denne omkring, hvem den reelle ejer egentlig er, da dette kan have indflydelse på, hvor revisor skal øge risikovurderingen. En af de andre grunde til at revisor skulle have mere opmærksomhed på en ejerstruktur som denne, er fordi det kunne være muligt for en person som P at foretage salg og køb af aktiver under markedsværdien, men samtidig lade det fremstå, som det var til markedsværdien. Læreren ved dette er derfor vigtigheden af, at revisor opnår forståelse for nærtstående parter, særligt når dette indebærer en person med bestemmende indflydelse, som P, der har mulighed for at anvende koncernstrukturen til at begå besvigelser.

7. Diskussion om revisors konklusion

I dette afsnit vil der blive diskuteret, hvilken konklusion revisor skulle have afgivet på de to virksomheder, som er behandlet i afhandlingen, ud fra de kendte forhold, der er oplyst i Revisornævnets kendelse samt resultatet af Vestre Landsrets dom. Dertil vil der blive diskuteret hvilke forhold og forudsætninger der skulle være til stede, for at revisor kunne afgive en anden konklusion, hvis revisor ikke var indblandet i de besvigelser, der blev begået, men havde beholdt sin uafhængighed af virksomheden.

Ud fra de forhold som er kendt fra Revisornævnets kendelse og Vestre Landsrets dom, antages det, at man som revisor ikke kunne have haft tillid til ledelsen, hvoraf dette forhold vil have væsentlig betydning for revisors konklusion. Ud fra det, som er fremlagt og offentligt i kendelsen, må det anses, at det ikke har været muligt at kunne opnå tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis, hvorfor det anses at der ikke var grundlag for afgivelse af en blank påtegning på regnskabet for D A/S. Derimod vurderes det, at revisor, ud fra de kendte forhold og antagelsen om ledelsen, skulle have afgivet en manglende konklusion. Begrundelsen for dette er, at de forhold, som revisor blev kendt skyldig for i Revisornævnets kendelse, anses som værende væsentligt og gennemgribende for regnskabet, idet der var tale om det, der måtte anses som store beløb i forhold til udviklings- og ulandsprojekter, da det har omhandlet produktudvikling og opførelse af fabrikker i udlandet, som var behæftet med betydelige regnskabsmæssige skøn. Værdiansættelse har spillet en væsentlig rolle, og der kan være risici for regnskabsmanipulation som følge af tilsigtet overvurdering af værdien af projekterne. Dertil havde revisor ikke opnået forståelse for alle nærtstående parter, hvor P må anses at have bestemmende indflydelse, hvorfor det er ukendt, hvorledes relationerne og transaktioner mellem koncernerne har været behæftet med risici for væsentlig fejlinformation som følge af besvigelser.

Hvis der skulle have været grundlag for anden konklusion, som hvis revisor havde kunne stole på ledelsen og havde foretaget dokumentation i overensstemmelse med ISA standarderne, kunne dette have ført til en konklusion med eller uden forbehold. Hvor vurderingen afhænger af, hvorvidt der mistænkes at være forhold, som er væsentlige for regnskabet, men ikke gennemgribende. Havde revisor fundet tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis for risici for fejlinformation, der både var væsentligt og gennemgribende for regnskabet, ville dette have medført en afkræftende konklusion.

I forhold til virksomheden N A/S, vurderes det, at revisor skulle, på baggrund af de forhold der fremlægges og offentliggøres i sagen, have afgivet en konklusion med forbehold. Dette begrundes med, at ifølge Erhvervsstyrelsen vil et ulovligt kapitalejerlån på 20.000 kr. anses som værende uvæsentligt³¹⁰, men da lånet til P består af 602.000 kr., vil dette blive anset som væsentligt for regnskabet. Hvis lånet derimod havde kunne anses som værende uvæsentligt for regnskabet, ville det være muligt at afgive en konklusion uden forbehold, men kunne bemærke lånet i de supplerende oplysninger, hvoraf dette ligeledes ville være gældende, hvis lånet var blevet indfriet inden årets afslutning.

---

³¹⁰ Erhvervsstyrelsen, 2022

8. Konklusion

I forbindelsen med afhandling kan det konkluderes, at revisor har til ansvar og opgave, at opnå forståelse af virksomheden og dens omgivelser, herunder dens interne kontrolsystem. Revisor skal således, i led med planlægningen, opnå forståelse for, hvilke områder i virksomhedens regnskab, der kunne indikere besvigelsesfaktorer. Dette indebærer en forståelse for de metoder og forudsætninger, der ligger til grund for de regnskabsmæssige skøn, samt relationer og transaktioner med nærtstående parter. Dette gælder ligeledes ved virksomhedens interne kontroller, herunder kontrolmiljø, hvorpå der kan være risiko for fejlinformation som følge af besvigelser, ved ledelsens tilsidesættelse af kontroller. Dette skal ske i overensstemmelse med ISA'erne 315, 240, 540 og 550. Til underbyggelse af forståelsen skal revisor foretage eventuelle test af kontroller og substansanalytiske handlinger til opnåelse af tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis. Har revisor, i forbindelse med ovenstående indset, at der er begrundet formodning for besvigelser, skal revisor som udgangspunkt foretage rapportering til ledelsen, men viser det sig, at dette ikke er muligt, skal revisor foretaget indberetning til NSK. I årsrapporten skal revisor, ved afgivelse af en passende konklusion, oplyse om der er væsentlig fejlinformation, og hvis der er, hvor væsentligt og gennemgribende risiciene er for regnskabet.

I sagen om Genan blev det fundet, at revisor ikke havde levet op til god revisorskik ved afgivelse af påtegning uden forbehold. Det er i afhandlingen blevet vurderet, at revisor i henhold til nuværende lovgivning og regulering, skulle have afgivet en manglende konklusion til årsregnskabet for selskab D A/S, idet det er blevet vurderet, at revisor ikke havde opnået tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis for grundlaget for aktiveringen af udviklingsomkostninger i klagepunkt 1, indregning af 40% avance udlandsprojekt 1 og færdiggørelsesgraden i udlandsprojekt 2 i klagepunkt 2, og manglende medtagelse af nærtstående parter i klagepunkt 3. Det vurderes derfor, at for D A/S, at have haft gennemgribende betydning for årsregnskabet, hvorfor den manglende dokumentation heraf gjorde, at revisor ikke var i stand til at udtrykke en konklusion. For selskabet N A/S vurderes det, at der skulle have været afgivet en konklusion med forbehold vedrørende det ulovlige kapitalejerlån, som vurderes at være væsentligt, i forhold til Erhvervsstyrelsens fastsatte væsentlighedsgrænse, og at ledelsen heraf kunne ifalde et erstatnings- og strafansvar.

9. Perspektivering

Et vigtigt element i sagen om Genan, der ikke er medtaget i ovenstående, er problematikken med revisors uafhængighed. Revisor blev i Vestre Landsretten dømt for medvirken til bedrageri af særlig grov beskaffenhed, ved at revisor afgav erklæring om at mellemværendet på 420 mio. kr. var indfriet. Indfrielsen var en betingelse for lånoptagelse i banken. Idet revisor blev dømt for medvirken, findes det at revisor ikke var uafhængig ved revision af regnskaberne, hvilket der kan være indikationer på i kendelsen. Revisor har flere steder i kendelsen brugt argumenter, der ligger under det man måtte forvente af en kompetent revisor. Revisor havde f.eks. i sin argumentation vedrørende det ulovlige aktionærlån, påpeget, at der ikke var tale om et ulovligt aktionærlån, da samme person er hovedaktionær i moderselskabet, og havde et personligt tilgodehavende hos moderselskabet i koncernen for kunstværker. Hertil burde revisor, ud fra den uddannelse og de kompetencer, som det kræves for at kunne opnå titlen som statsautoriseret revisor, have forståelse for, at der ikke kan ske udgligning på koncernniveau for forhold, idet D var en selvstændig juridisk enhed. Dertil burde revisor have forholdt sig skeptisk til, hvordan "kunst-forklaringen" kunne redegøre for, at der ikke var tale om et ulovligt aktionærlån. Ligeledes skulle revisor have forholdt sig skepsis til at P havde underskrevet både købs- og salgsaftaler, hvor det af argumentation fremstår som, at revisor var mere fokuseret på, at det var tilladt for P at foretage disse aftaler, end hvorvidt det var hensigtsmæssigt.

Generelt havde revisor tendens til at omtale virksomheden i et positivt billede, f.eks. ved at revisor nævnte, at en person, som antages at være i D A/S, var overrakt en lokal erhvervspris året efter, og at dette havde en betydning i forhold til færdiggørelsesgraden året før. Hertil fremgår det, at revisor, i led med Deloitte's undersøgelse af revisionen af Genan, var blevet spurgt til, hvordan denne kunne gøre dette imod partnerskabet og fællesskabet i Deloitte, som revisor var en del af, da denne selv var partner i virksomheden. Revisor havde svaret, at "(...) han troede på Genan som virksomhed, men også at han havde ladet sig opsluge af fortællingen om, at der lå et kæmpepotentiale i Genan, som lige om lidt ville krystalisere sig, (...)." ³¹¹. I udtalen findes det, at revisor erkender, at denne ikke var uafhængig, idet revisor siger, at han lod sig opsluge af fortællingen om Genan, hvorfor denne ikke kunne have forholdt sig objektivt til Genan, hvilket kan forklare de mere positive udtalelser i kendelsen. Dette burde også have fået revisor til at erkende sin egen mangel på uafhængighed. På

---

³¹¹ Hyltoft, 2015

baggrund af revisors udtalelse, må denne derfor have haft et incitament til bevidst at vælge at medvirke til besvigelser, ved at afgive en blank erklæring.

Hvis revisor havde erkendt sin manglende uafhængighed, ved udførelse af revisionen, burde revisor have fratrukket opgaven, ellers skulle revisor have inddraget og drøftet situationen med en anden revisor, som kunne have overtaget ansvaret for opgaven.

10. Litteraturliste

- Buch-Hansen, H. & Nielsen, P. (2014). *Kritisk realisme*. (1. udgave, 4. oplag). Roskilde Universitetsforlag.
- Darmer, P., Jordansen, B., Madsen, J. A., & Thomsen, J. (2010), *Paradigmer i praksis*. (1. udgave). Kbh. K: Handelshøjskolens forlag.
- Eilifsen, A., Messier Jr., W. F., Glover, S. M. & Prawitt, D. F. (2014). *Auditing & Assurance services*. (3. internationale udgave). McGraw-Hill Education.
- Erhvervsstyrelsen, (2022). *Godkendte revisorers erklæringer (erklæringsbekendtgørelsen)*. Lokaliseret d. 30-03-2023 på: <https://erhvervsstyrelsen.dk/vejledning-vejledning-om-bekendtgorelsen-om-godkendte-revisorers-erklæringer>
- FSR (2016). *Genan-sagen afgjort i Revisornævnet med bøde på 50.000 kr. - men med dissens*. Lokaliseret d. 30-03-2023 på <https://www.fsr.dk/genan-sagen-afgjort-i-revisornaevnet-med-boede-paa-50-000-kr-men-med-dissens>
- Hyltoft, V. (2015). *Deloitte-bossens skrækszenarie*. Berlingske. Lokaliseret d. 30-03-2023 på <https://www.berlingske.dk/karriere/deloitte-bossens-skraekscenarie>
- Larsen, A., & Rasmussen, R. Y. (2022). *Juridisk metode for revisorer*. (1. udgave). Kbh. K: Djøf Forlag.
- PwC, (2022). *PwC's Global Economic Crime and Fraud Survey 2022 - Protecting the perimeter: The rise of external fraud*. Lokaliseret d. 04-02-2023 på <https://www.pwc.com/gx/en/forensics/gecsm-2022/PwC-Global-Economic-Crime-and-Fraud-Survey-2022.pdf>
- Samuelsen, M., Davidsen, C. M., Sudan, S. & Parker, H. (2019). *Revision i praksis*. (2. udgave). København: Karnov Group.

10.1 Anvendte sager

Sag nr. 32/2015

Erhvervsstyrelsen mod tidligere statsautoriseret revisor A, Revisornævnets kendelse.

Lokaliseret d. 30-03-2023 på: https://rn.naevneneshus.dk/media/documents/32-2015_29._april_2016.pdf

Sag nr. V.L. - S 773/2019

Vestre Landsret har afsagt dom i Genan-sagen

Lokaliseret d. 30-3-2023 på: <https://www.domstol.dk/vestrelandsret/aktuelt/2021/4/vestre-landsret-har-afsagt-dom-i-genan-sagen/>